

LÖW & spol., s.r.o.
Studie, plány a projekty pro krajinu a vesnici
Vranovská 102, 614 00 Brno
Tel.: 545575250, 545576740
E-mail: lowapol@lowapol.cz
IČ: 46990798 DIČ: CZ46990798

Urbanisticko-architektonický manuál sídel na území CHKO Šumava

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Operační program Životní prostředí

Urbanisticko-architektonický manuál sídel na území CHKO Šumava

řešitelský tým: **Ing. arch. Laura Jablonská, Mgr. Tomáš Dohnal**

OBSAH

ÚVOD.....	2
OBECNÉ PRINCIPY VYUŽÍVÁNÍ VENKOVSKÉ KRAJINY.....	3
URBANISTICKÁ ČÁST.....	5
1. Půdorysné formy venkovských sídel a jejich plužin.....	6
2. Novodobé zásahy do urbanistické struktury venkovských sídel.....	12
3. Vymezování zastavitelných ploch.....	14
3.1. Obecné principy vymezování zastavitelných ploch.....	14
3.2. Specifické zásady vymezování zastavitelných ploch dle půdorysného typu sídla	16
4. Zásady pro umístění stavby na pozemku.....	20
4.1. Obecné zásady pro umístění staveb.....	20
4.2. Specifické zásady zohledňující historickou strukturu sídla.....	21
4.3. Komunikační půdorysné formy mimo historické jádro sídla	22
4.4. Ostatní stavby na pozemku	23
5. Zásady pro umístění stavby v terénu	24
6. Uspořádání a ohraničení pozemku.....	26
7. Zeleň na pozemku.....	28
8. Úpravy veřejného prostoru.....	30
ARCHITEKTONICKÁ ČÁST.....	32
1. Způsob práce s architektonickým manuálem.....	33
2. Třídění venkovské architektury Šumavy a Pošumaví podle typologických znaků.....	35
2.1. Oblast centrální Šumavy a severozápadního Pošumaví.....	36
2.1.1. Podoblast horské Šumavy.....	36
2.1.2. Podoblast Podlesí a Javornicka.....	37
2.1.3. Podoblast západočeského Pošumaví.....	37
2.2. Oblast jihovýchodního Pošumaví.....	38
2.2.1. Podoblast Podšumaví.....	38
2.2.2. Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny.....	38
2.2.3. Podoblast Českokrumlovska a jihovýchodního Pošumaví.....	39
3. Městská zástavba.....	40
4. Architektonické zásady pro novostavby a rekonstrukce	46
4.1. Rekonstrukce tradiční venkovské zástavby.....	47
4.2. Novostavby.....	58
4.2.1. STUPEŇ 1 – sídla výjimečné hodnoty.....	59
4.2.2. STUPEŇ 2 – sídla vysoké hodnoty, mírně narušená.....	61
4.2.2.1. Oblast centrální Šumavy a severozápadního Pošumaví.....	62
4.2.2.2. Oblast jihovýchodního Pošumaví.....	79
– obecná pravidla.....	79
– specifická pravidla.....	85
4.2.3. STUPEŇ 3 – sídla nízké hodnoty.....	92
4.3. Okolí stavby.....	97
4.3.1. Zpevněné plochy.....	97
4.3.2. Ploty.....	97
4.4. Solární systémy.....	98
4.5. Stavby občanské vybavenosti.....	99
4.6. Drobná architektura ve veřejném prostoru.....	100
4.7. Městská zástavba.....	101
5. Příklady novostaveb a rekonstrukcí ve venkovských sídlech.. ..	102
6. Kapacitní rekreační areály.....	106
ZÁKLADNÍ PRINCIPY VENKOVSKÉ ZÁSTAVBY.....	108
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	109

ÚVOD

Chráněná krajinná oblast Šumava je třetím největším velkoplošným chráněným územím České republiky čítající bezmála tisíc kilometrů čtverečních. Na jeho ploše se nacházejí stovky sídel a drobných enkláv, které jsou neoddělitelnou součástí krajiny a tedy i komplexní péče o její hodnoty. Jedná se o mimořádně malebné území českého pohraničí, které přitahuje zájem turistů a s rostoucí mírou blahobytu naší společnosti stoupá i tlak na výstavbu objektů pro osobní či komerční rekreaci. Novodobý územní rozvoj šumavských i pošumavských vsí od počátku vyvolával obavu o narušení specifického rázu území. S odchodem původního obyvatelstva a zánikem starých hospodářských vazeb pochopitelně došlo i k významným změnám ve způsobech využívání krajiny, jedinečná rázovitost území, po staletí formovaného v náročných klimatických podmínkách, však zůstala zachována. Je třeba si proto uvědomit, že každou zásadní proměnou sídel a navazující plužiny se stírají cenné části kulturní paměti a mizí hodnoty, které činily území výjimečným a přitažlivým a které se před bezmála šedesáti lety staly východiskem pro vyhlášení plošné ochrany.

Předkládaný materiál si klade tři základní cíle:

- Prozkoumat a přehledně prezentovat charakteristické urbanistické a architektonické znaky sídel na území CHKO Šumava s poukazem na regionální specifika.
- Podrobně analyzovat urbanistické a architektonické hodnoty jednotlivých sídel ležících v CHKO Šumava.
- Předložit přehledné zásady pro budoucí výstavbu na území CHKO, které mohou pomoci jak stavebníkům při hledání optimální hranice mezi osobními preferencemi a veřejným zájmem, tak i obcím a pracovníkům státní správy v územně plánovacím procesu i při rozhodování o jednotlivých stavebních záměrech.

Všechny tyto cíle jsou v souladu s Politikou architektury a stavební kultury České republiky, strategickým dokumentem a jedním z nástrojů územního plánování, který je formulován v § 61 nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb.

Vizí Politiky architektury a stavební kultury České republiky je přinést zlepšení života lidí zvyšováním kvality prostředí, ve kterém žijí. Jejím základním cílem je proto podpora rozvoje architektury a stavební kultury a tím i kvality prostředí vytvářeného výstavbou.

Naplnění jednotlivých cílů povede ke:

- *kvalitnější architektuře,*
- *hospodárným budovám vhodně zasazeným do okolního prostředí,*
- *přívětivému veřejnému prostoru,*
- *harmonickým městům i venkovu včetně okolní krajiny,*
- *respektu k místním specifickým jednotlivých oblastí v České republice,*
- *vnímání architektury jako stávající nebo i budoucí součásti našeho kulturního dědictví.*

(zdroj: Politika architektury a stavební kultury ČR; MMR, ÚÚR)

Vzhledem k tomu, že urbanistická struktura venkovských sídel ležících na území CHKO Šumava a základní formální znaky jejich staveb až na výjimky reprezentují typy vyskytující se takřka ve všech sídelních krajinách České republiky, je v obecné rovině možno tento dokument použít i jako praktický instrument pro stavební rozvoj našeho venkova.

OBECNÉ PRINCIPY VYUŽÍVÁNÍ VENKOVSKÉ KRAJINY

Ze své podstaty se urbanisticko-architektonický manuál věnuje především venkovské zástavbě, tj. z hlediska územního plánování zastavěnému a zastavitelnému území venkovského prostoru. Je však důležité zdůraznit, že samotná zástavba je sice významnou a výraznou charakteristikou každého osídleného území, v případě venkovského prostředí je ovšem jen dílčí složkou, která je zasazena do krajinného rámce. Z urbanistického pohledu se jedná o nezastavitelné území, též označované jako volná, nezastavěná krajina, které jednoznačně nejenom plošně dominuje, ale je i zcela určující pro komplexního fungování daného území. Jeho funkční využití a s tím související způsoby obhospodařování jsou proto pro venkovskou krajinu, potažmo i její krajinný ráz, naprosto rozhodující. Zmíněné skutečnosti je nutné si při využívání a plánování venkovské krajiny neustále uvědomovat, neboť jsou jedním ze specifíků, které odlišují venkovské oblasti od městského prostředí. V oblastech urbanizovaných, městských se naopak zastavěné území stává hlavní, nosnou složkou prostředí. Z uvedených důvodů zde proto stručně uvádíme obecné principy využívání venkovské krajiny, které jsou vedle samotného ekosystémového fungování významné i pro její krajinný ráz.

- Uspořádání pozemků prošlo dlouhodobým vývojem v závislosti na měnících se znalostech, potřebách a způsobech hospodaření. Dochované prostorové uspořádání pozemků a příp. i jejich využití by se neměly významněji měnit, neboť jsou nositeli rozhodujících krajinných charakteristik venkovského prostředí. Plošně rozsáhlé pozemky, scelující původní drobnou strukturu polností, které jsou důsledkem neudržitelného velkoplošného hospodaření, je však žádoucí rozčlenit. Není však nezbytné obnovovat historické uspořádání, ale je možné z původní struktury jen rámcově, ale poučeně vycházet (např. při pozemkových úpravách). Rozhodující je přizpůsobit velikost půdních bloků racionálnější, dlouhodobě udržitelným způsobům hospodaření v území a využít tradičních znaků venkovské krajiny.
- Při zemědělském obhospodařování je vždy žádoucí respektovat dochované historické členění plužin, nezbytné je to pak v územích se zvýšenou ochranou krajiny.
- Chránit zemědělskou půdu, jak před přímými záborů, tak před její degradací (eroze, špatné obhospodařování). Při zemědělském hospodaření nesmí docházet ke zvýšené erozi půdy (zhruba nad 1t z ha ročně), jinak je nezbytné zavádět odpovídající agrotechnická opatření, příp. i vyžadovat změnu kultur (členění pozemků, protierozní pásy, zatravnění apod.).
- Podporovat obhospodařování (kosení, pastva) na lokalitách se zachovalými travinnými společenstvy luk a pastvin.
- Žádoucí je v krajině udržovat, příp. obnovovat tradiční liniové prvky tvořené ovocnými stromy (řady na hranicích pozemků, ovocné aleje podél cest) a obecně podporovat dřeviny rostoucí mimo les (lemy, meze, remízy).
- Podporovat extenzivní a vysokokmenné formy pěstování ovocných alejí, příp. i sadů.
- Obecně podporovat maloplošné způsoby hospodaření v krajině. Přednostně revitalizovat zemědělskou krajinu a podporovat šetrné maloplošné hospodaření v nejhodnotnějších částech kulturní krajiny řešeného území.
- Lesy obhospodařovat šetrným způsobem (podporovat maloplošné, přírodě blízké formy obnovy a zcela vyloučit velké a pravidelné holoseče) a v jejich druhové skladbě postupně zvyšovat podíl původních listnatých dřevin. Zejména je nutné věnovat pozornost pozůstatkům původních lesních porostů.
- Zachovat, případně obnovovat volný, nezastavěný charakter údolních niv. Chránit břehové porosty vodních toků a umožnit na co nejvíce místech jejich přirozené meandrování.
- Ráz venkovské krajiny je plošně rozsáhlými novodobými způsoby využití území vždy narušován (např. velké sjezdovky, golfové hřiště, fotovoltaické elektrárny, výrobní areály, velkokapacitní rekreační nebo obchodně-zábavní areály atd.), neboť často výrazně mění krajinnou matici i kompoziční uspořádání. Proto je nezbytné vždy prokazovat deklarované společenské přínosy obdobných záměrů pro dané území a porovnávat je s mírou celkového vlivu na ráz krajiny. Tyto záměry nejsou, a svou podstatou ani nemohou být, v souladu s měřítkem dochované historické venkovské krajiny, a proto je nutné je v krajinářsky hodnotných územích vůbec nepřipouštět.
- Většina staveb nejen ve venkovském prostředí dnes stále slouží běžným funkcím (bydlení, drobné hospodaření a výroba, služby, rekreace), čemuž by měla odpovídat i architektonická a urbanistická forma, pro dané místo charakteristická. Nová zástavba by proto měla svými hlavními, podstatnými znaky formálně zapadat do obvyklé krajinné matrice. Pouze stavby s výjimečnou funkcí mohou být prezentovány neobvyklým způsobem – na venkově se jednalo většinou pouze o kostely, sídelní a hospodářské stavby šlechty (správní centra), školy, úřady, ojediněle o specifické výrobní, technologicky podmíněné objekty apod. Ojedinělé stavební formy (vytvářející často stavební singularity) tedy odrážely celospolečensky vnímanou a přijímanou výjimečnost v kontextu celku. Proto by stavby s běžnou funkcí (zejména obytné a včetně rekreačních) neměly vynikat vůči svému okolí (převážně zástavbě) či mu dokonce jakkoli dominovat, a tím vytvořit neadekvátní krajinnou singularitu.
- Při územní rozvoji (návrhu nových zastavěných ploch) u soustředěných sídel je vždy důležité respektovat historický urbanistický typ sídla, zachovat typickou parcelaci (zpravidla obdélné pozemky s kratší stranou u komunikace) a uskutečňovat ho postupně a přiměřeně k velikosti sídla (v jednotkách procent ze zastavěného území za rok).

- Ve venkovském prostředí by měla být obecně vyloučena jakákoli forma novodobé, plošné kobercové zástavby městského typu. V případě území s plošnou zvýšenou ochranou krajinného rázu je takový způsob územního rozvoje zcela nepřijatelný.
- U rozptýleného osídlení je rozhodující nezahušťovat případnými novými stavebními záměry sídelní strukturu, neboť tím může dojít k významnému narušení až likvidaci této specifické urbanistické formy.
- Při všech rekonstrukcích, přestavbách i novostavbách je nutné vždy respektovat a dodržovat alespoň nejzákladnější typické znaky venkovské zástavby (zejm. zasazení stavby do terénu, jednoduchý obdélníkový, příp. do „L“ zalomený půdorys, sedlová střecha se štítý).
- Všechny stavební záměry, které nerespektují urbanistickou strukturu venkovských sídel či základní typické znaky jejich architektury se vymykají z charakteristické sídelní matrice venkovského prostředí. Proto je nutno pečlivě zvažovat, zda jsou vzhledem ke svému funkčnímu využití pro své okolí přínosem, anebo pouze účelovou jednotlivostí.
- Obecně není vhodné ve venkovské krajině významněji plošně rozšiřovat areály chatových osad či dokonce zakládat nové, na území VZCHÚ je pak nevhodné je jakkoli rozvíjet. Rovněž není přípustné přestavovat chaty na objekty k trvalému bydlení s obvyklými nároky na technickou infrastrukturu. Zcela nežádoucí je pak vytvářet podmínky pro umísťování jakýchkoli rekreačních staveb, ať už dočasných či mobilních, v nezastavěném území.
- Důsledně chránit existující a funkční skladebné části územního systému ekologické stability (ÚSES) a postupně realizovat navržené části všech úrovní. Nepřipouštět zhoršování stavu a funkcí všech významných krajinných prvků (VKP). Rovněž nesmí docházet ke zhoršování stavu složek životního prostředí (zejm. voda, ovzduší, půda) a je nutno dbát na dodržování všech vyhlášených limitů území (např. ÚSES, OP vodních zdrojů atd.).

URBANISTICKÁ ČÁST

URBANISTICKÁ ČÁST

Každé sídlo má svou charakteristickou formu a historii, během které se jeho znaky vyvíjely. K formulaci základních urbanistických zásad pro nové stavební záměry je nezbytná podrobná znalost tohoto procesu podložená předchozím studiem konkrétních forem. Níže je uveden výčet základních podkladů, se kterými autoři pracovali a které jsou zároveň nezbytné zejména při zpracování budoucí územně plánovací dokumentace jednotlivých obcí:

- císařské otisky tzv. stabilního katastru (1826–1830, 1837–1843),
- II. vojenské mapování – Františkovo (1836–1852),
- III. vojenské mapování – Františko-josefské (1877–1880),
- mapy pozemkového katastru,
- historické letecké snímky (50. léta 20. st.),
- současné katastrální mapy,
- současné ortofotomapy.

1. PŮDORYSNÉ FORMY VENKOVSKÝCH SÍDEL ŠUMAVY A JEJICH PLUŽIN

Následující přehled obsahuje prakticky všechny základní půdorysné typy venkovských sídel, které lze nalézt na území českých zemí. Uspořádání zástavby v každém z nich má charakteristické znaky, které předurčují způsob práce s formou při hledání prostoru pro další rozvoj sídla.

Práce analyzovala historickou půdorysnou strukturu, tak jak je patrná na leteckých snímcích z poloviny 20. století. V řadě vsí je tato struktura stále čitelná, mnoho z nich však svou původní podobu ztratilo a je tak možné ji zachytit pouze na historických mapách. Tyto enklávy jsou nejčastěji převrstveny novodobou zástavbou, která se rozvíjela zpravidla podél komunikací, ve větších sídlech vytvářela však i kobercové celky.

Součástí průzkumu byla i sídla zaniklá, je tedy možné vytvořit si ucelenou představu o struktuře osídlení v prostoru CHKO Šumava před II. světovou válkou. V řešeném území bylo opuštěno a zcela zaniklo 20% všech sídel, 5 % bylo kompletně zničeno a překryto novou zástavbou, z dalších 15% zbyla jen torza.

Historický půdorysný typ každé enklávy je zaznamenán v tabulce **Hodnocení sídel** hlavním třídícím kódem, určujícím základní formální rozdělení mezi sídla nepravidelná a formovaná, a kódem specifickým, který odkazuje na podrobnější dělení sídla z hlediska tvaru veřejného prostoru a navazující plužiny (viz text níže).

Práce se zabývala enklávami čítajícími v současnosti alespoň dvě stavby s čísly popisnými či evidenčními, ve vzájemném prostorovém vztahu, ať již se jedná o torza někdejšího sídla či samoty. Na izolovaně stojící domy v krajině, které nejsou pozůstatkem rozsáhlejšího osídlení, nebyl brán zřetel, neboť stavební rozvoj je v těchto lokalitách v principu nežádoucí.

U řady sídel je výsledná struktura výsledkem spojení dvou a více půdorysných forem. Nemusí se jednat pouze o poměrně obvyklou kombinaci soustředěného sídla a rozptýleného osídlení (zvláště ve vyšších nadmořských výškách Šumavy a jejího podhůří), ale i o několik soustředěných urbanistických forem v rámci jednoho sídelního celku.

Z hlediska základního urbanistického dělení sídel lze rozlišovat sídla **nepravidelná** a sídla **formovaná**, specifickým typem pak jsou **samoty**. Vzhledem ke skokovému rozvoji některých sídel přibližně od poloviny 20. století, rozlišujeme i charakteristické **novodobé formy zástavby**. S půdorysnou formou sídel nedílně souviselo i uspořádání k nim náležejících zemědělských pozemků, tj. **plužiny**.

Níže je uveden výčet základních urbanistických typů sídel se stručným popisem. Jejich podrobnější popis, včetně ilustrativních vyobrazení, je uveden v Urbanistickém manuálu NPŠ.

Historické urbanistické typy venkovských sídel:

Nepravidelná (rostlá) sídla

Sídla, která zpravidla vznikala živelně, bez jednotného a předem daného konceptu.

- **Sídla s rozptýlenou zástavbou – rozptýlené osídlení (RO)**

Sídla charakteristická výraznými vzájemnými odstupy jednotlivých staveb a strukturou bez pravidelných prostorových vazeb. Jde o jeden z nejmladších typů osídlení, a pojí se výhradně s úsekovou plužinou. Tvoří 1/3 ze všech sídel i drobných enkláv ležících v prostoru CHKO, nejčastěji jsou zastoupeny v západním podhůří Šumavy.

- **Sídla hromadná – shluková (HS)**

Jedná se o enklávy soustředěné, kompaktní zástavby nepravidelného uspořádání, v nichž jsou objekty semknuty, avšak nevytvářejí formovaný veřejný prostor – náves. Pojí se s úsekovými a dělenými úsekovými plužinami. V prostoru CHKO se vyskytují v naprosté většině ve formě drobných výseků a tvoří přibližně 15% všech sledovaných enkláv.

Formovaná sídla

Sídla, u jejichž půdorysné struktury je patrné uspořádání podle více či méně pevné, pravidelné formy. Tvoří jednu čtvrtinu všech sídel řešeného území.

Sídla komunikační

Jedná se o sídla vznikající v bezprostřední vazbě na obslužnou síť cest, které tvořily hlavní páteř celé formy, k níž byly stavby přimknuty, a zároveň linii, podle níž se vsi obvykle dále rozvíjely (v závislosti na tvaru reliéfu). Podle způsobu uspořádání staveb vůči komunikaci lze rozlišovat jednotlivé typy. Na celkové skladbě sídel v řešeném území se podílejí přibližně jednou třetinou, naprostou převahu (cca 65%) tvoří v oblasti horské Šumavy, tedy přibližně v části území přesahující nadmořskou výšku 800 m n. m.:

- **Hromadná silniční (SH)**

Sídla tohoto typu jsou v rámci formovaných sídel poněkud atypická. Způsobem půdorysného uspořádání odkazují spíše na živelné založení a následný, postupný vývoj formy podél komunikace, řadí se tedy ze své podstaty i k sídlům nepravidelným. Budovy jsou vůči komunikaci a sobě navzájem řazeny s menší pravidelností (orientace štítů ke komunikaci, vzdálenost od ní, vzájemné odstupy objektů). Tento typ sídel vznikl v různých obdobích a nejčastěji se pojí s úsekovou a dělenou úsekovou plužinou.

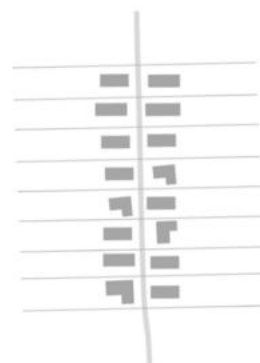
- **Silniční (SI)**

Vyznačují se poměrně pravidelným uspořádáním staveb podél komunikace (často jednotná orientace štítů, odstupy od komunikace, příp. vzájemné rozestupy), což odkazuje na cílené založení základní formy. Pro sídla je typické uspořádání: komunikace – dům – dvůr – zahrada – záhumenní cesta – plužina. V rámci českých zemí se typ uplatňoval ve starosídelních oblastech a potom znovu v novověku. Silniční vsi mohou být obklopeny délkovou, traťovou a nepravou traťovou plužinou, ale i s úsekovou či dělenou úsekovou.

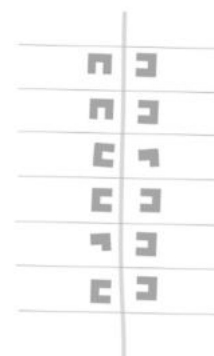
- **Soustředěná lánová (LS)**

Svým uspořádáním jsou velmi podobná silničním sídlům, ale charakteristická je pro ně bezprostřední vazba na záhumenní plužinu. Znamená to, že každý dům stál v pozemkovém pásu, který k němu náležel a který byl často doprovázen komunikací či kamenicí, příp. nízkou zídou. Pokud se toto vymezení zachovalo, je dnes často lemováno vzrostlou zelení (jednotlivé pásy jsou prostorově odděleny). Lánové vsi ve své obvyklé podobě dosahovaly výrazné délky, na Šumavě však typicky nacházíme sídla menšího měřítka.

- **Rozvolněná lánová (LR)**

Oproti soustředěným lánovým se jedná o charakteristicky rozvolněná sídla se záhumenní plužinou, převážně výrazné délky (která často procházejí celým katastrem), s výraznými rozestupy mezi domy. Vzájemné odstupy staveb byly dány šířkou pozemkových pásů jednotlivých hospodářství (často až desítky metrů). Pásky byly zpravidla kolmé ke komunikační ose sídla, charakteristicky ohraničené mohutnými kamenicemi a často doprovázené vyšší zelení - struktura plužiny obvykle vyplňovala celou odlesněnou plochu enklávy. V rámci českých zemí se jedná o typologický druh pozdně středověkých sídelních krajín, který se však objevoval i v poslední kolonizační vlně v horských partiích.

Sídla návesní

Základem každého návesního sídla je centrální veřejný prostor – náves, vymezený a ohraničený stavbami pevné prostorové vazby. Pravidelnost půdorysu odkazuje na jednoznačný lokátorský původ (půdorysná struktura je považována za vrchol středověkého „venkovského urbanismu“). Pro sídla je typické i vzájemné prostorové uspořádání jednotlivých složek: náves – dům – dvůr – zahrada – záhumenní cesta – plužina. Sídlo tvoří ucelený, zřetelně ohraničený soubor, prostorově oddělený od navazujících nezastavěných ploch volné krajiny. Návesní sídla se nejčastěji pojí s traťovou a nepravou traťovou plužinou. V českých zemích se historicky jedná o sídelní typ charakteristický pro vrcholně středověkou kolonizaci. V horské části Šumavy se prakticky nevyskytují, procentuálně největší zastoupení mají v jihovýchodní části území (podoblast Podšumaví), kde tvoří bezmála třetinu všech sídel, a v podoblasti Českokrumlovsko a horního Povltaví, kde se na celkovém osídlení podílejí téměř jednou čtvrtinou.

- **Hromadná návesní (NH)**

Jedná se o sídla s nepravidelnou strukturou, avšak sevřená kolem zřetelně vymezeného návesního prostoru, který však postrádá jednoznačnou linii formovanou průčelími budov.

- **Návesní (NA)**

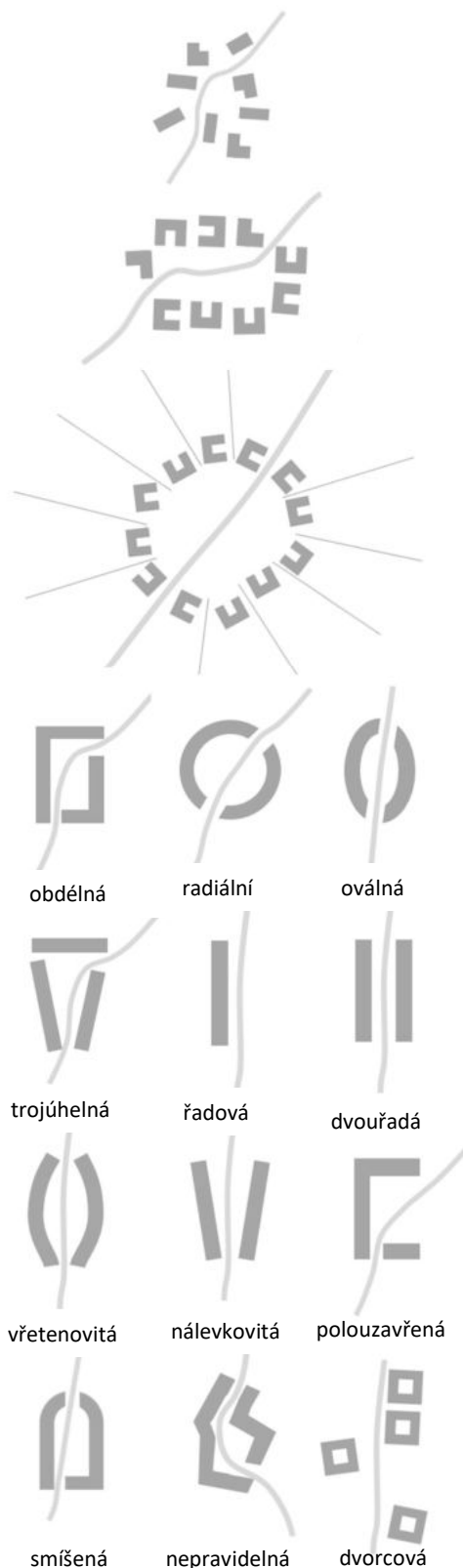
Návesní sídla mají jasně formovaný veřejný prostor – náves, který je vymezen průčelími jednotlivých staveb.

- **Lesní návesní (NL)**

Jedná se o typická kolonizační sídla pozdního středověku zakládaná v členitých podhorských a horských oblastech. Pojí se typicky s paprčitou plužinou (typ záhumenní plužiny). V prostoru CHKO Šumava jsou koncentrována v oblasti horního Povltaví a v podhůří mezi Vimperkem a Prachaticemi.

Návesní formy

Návesní sídla mají mnoho tvarových specifik a je možné je dle tvaru návsi dále dělit (podrobně viz tabulka **Hodnocení sídel**)

Vísky

Nejedná se o samostatnou typologickou formu v pravém slova smyslu, tato kategorie zahrnuje drobné enklávy, které čítají nejvýše 5–6 samostatných domů vytvářejících vzájemnou prostorovou vazbu. Jde téměř výhradně o enklávy hromadné, nejčastěji drobné shluky, výjimečně enklávy komunikační.

Samoty

Kromě králováckých dvorců, jejichž existence byla kulturně historickým specifkem, se zpravidla jednalo o zcela izolované stavby v krajině, jejichž obyvatelé nacházeli v odlehlých pozicích mimo soustředěné sídlo zdroj své obživy (mlýny, pily, hamry, sklářské hutě, draslovny, smolné pece, hájovny, domy dřevařů, pastevců apod.).

Novodobé urbanistické formy ve venkovských sídlech:

Novodobé formy zástavby

Z hlediska uspořádání, které prakticky kopíruje původní či nově založené komunikace, nese velká část novodobé zástavby (vzniklé po roce 1945), charakteristiku silniční (komunikační) formy. Kvůli odlišení od historických komunikačních struktur ji proto dále označujeme jako formu **novodobou uliční**. Nabývá-li struktura schematickým řazením komunikačním forem plošný charakter, nazýváme ji pak **novodobou kobercovou**.

• Novodobá uliční

Sevřená (řadové domy) i rozvolněná (dvojdomy, samostatně stojící domy) zástavba, která je převážně pravidelně řazená a přimknutá ke komunikaci, historické i nově založené. Situována bývá většinou za hranicí historického půdorysu, ale ve většině případů na něj bezprostředně navazuje. Pozemky jsou často půdorysně menší než u starší zástavby, s opakujícím se parcelačním schématem (jednotná parcelace).

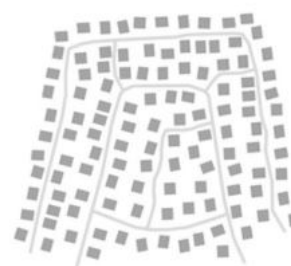
• Novodobá kobercová (plošná)

Jedná se o plošnou zástavbu většinou samostatně stojících domů, které bývají umístěny uprostřed relativně malých pozemků, blížících se obvykle svým tvarem čtverci. Uspořádání pozemků je zpravidla velmi schematické a společně s nově vytvořenou sítí komunikací vytváří plošný rastr, většinou obdélný, výjimečně radiální. Tento typ zástavby je typický pro příměstské oblasti městských aglomerací (maximální využití ploch při požadavku samostatně stojícího domu). Ze své podstaty, prostorově velmi účelové, se jedná o řešení, které bez výjimky nebere ohled na původní půdorysnou formu sídla. V řadě lokalit vytváří samostatné urbanistické celky, které historický půdorys prakticky zcela pohlcojí.

Do této kategorie patří i urbanistická struktura chatových osad se stavbami malé zastavěné plochy ve velmi těsné prostorové vazbě. Jedná se o formu typickou pro období socialismu, v současné době se plošný rozvoj těchto souborů nepodporuje.

kobercová zástavba městského typu

kobercová zástavba chatových osad

Pozn.: Novodobé typy kapacitních obytných staveb městského typu (bytové domy, panelové domy) ve venkovských sídlech většinou nezaujímají souvislejší plochy, a proto se často jedná o jednotlivé objekty či jejich skupiny v převládající matici venkovské zástavby.

Plužina

S půdorysnými typy venkovských sídel se pojí historická struktura jejich zemědělského zázemí, tzv. plužiny. Typ plužiny charakterizuje způsob prostorové organizace zemědělského obvodu sídla. Rovněž v jejich případě může docházet ke kombinacím jednotlivých typů plužin v rámci zemědělského obvodu jednoho sídla. Přestože uspořádání typů plužin ani jejich spojení s jednotlivými urbanistickými formami sídel není zcela striktní, lze vysledovat určité zákonitosti vzájemné vazby (organizace sídla i jeho plužiny jsou přímým výsledkem daného hospodářského systému).

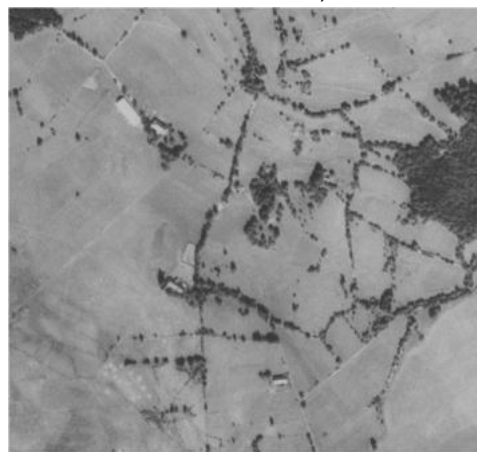
Níže je uveden výčet základních typů plužin se stručným popisem. Jejich podrobnější popis, včetně ilustrativní grafiky, je obsahem materiálu Kulturní bezlesí na území NPŠ.

Historické typy uspořádání plužin:

- **Úseková**

Nepravidelná mozaika pozemků - polí, luk, sadů a lesů, často s usedlostmi. Pozemky mívají různé tvary (úseky), délka však významně nepřesahuje šířku. Úseky mohou být i vnitřně dělené. Jde o historicky nejstarší typ plužiny (ve starosídlních oblastech), která byla později za středověké kolonizace přeměněna na nepravé traťové plužiny. Znovu se objevila při nejmladší, novověké kolonizaci v rozptýleném osídlení vyšších poloh.

letecké snímky - 50. léta 20. století

Láz

- **Traťová**

Charakteristická pravidelnou trojicí pozemkových tratí, v nichž jsou řemenovitě uspořádána jednotlivá pole. Mohou být i dále vnitřně dělené. Vznikla za velké středověké kolonizace (13. – 14. stol.) jako prostorový důsledek trojpolního systému a zavádění těžkého pluhu. Jednalo se o nejběžnější typ plužiny u nás, ale kolektivizace zemědělství jeho charakter značně narušila.

Hruštica

- **Záhumenicová**

Pásově uspořádané pozemky za jednotlivými usedlostmi – pozemková držba každé usedlosti byla vždy součástí tohoto pásu. Pásky byly zpravidla kolmé ke komunikační ose sídla a často ohraničené kamenicemi či zídkami. Struktura plužiny obvykle vyplňovala celou odlesněnou plochu enklávy. Vznikla za pozdně středověké kolonizace (14. – 15. stol.) v dosud lesnatých a neosídlených, málo úrodných oblastech vrchovin a podhůří. V důsledku extenzifikace horského a podhorského hospodaření v druhé polovině 20. století byla většina orné půdy zatravněna a hraniční meze zarostly nálety dřevin.

Pravětín

- **Paprsčitá**

Za specifickou formu záhumenicové plužiny lze považovat plužinu paprsčitou, kdy se pozemkové pásy náležející k jednotlivým usedlostem postupně rozšiřovaly od sídla k okraji zemědělské enklávy.

letecké snímky - 50. léta 20. století

Sviňovice

- **Dominikální**

Je tvořena pozemky patřícími k panskému dvoru - celá plužina patřila jednomu majiteli. Dominikální plužiny se často nevází na vesnici, ale na dvůr (případně menší vsi při dvorech či zámečcích vznikly až později). Jádrem plužiny zpravidla býval hospodářský dvůr, příp. zámek. Jednotlivé pozemky byly relativně velké (stále však mnohem menší, než pole vzniklá kolektivizací zemědělství) a měly pravidelný, zejména obdélný tvar. Typické pro ně bylo lemování jednotlivých polí řadami nebo alejemi stromů. Charakteristická také byla prostorová kompozice, kdy se alejemi lemované cesty sbíhaly ke dvoru či zámku. Dominikální plužiny bývají zásadně volné, bez rozptýleného osídlení.

Debrník

Černá v Pošumaví

Novodobé uspořádání zemědělských pozemků:

- **Velkoplošná scelených polí (pozemkových bloků)**

Během kolektivizace zemědělství v druhé polovině 20. století byla významná část plužin scelená do velkých pozemkových bloků a následně velkoplošně obhospodařována. Historická struktura uspořádání pozemků byla často zcela setřena. Z hlediska kategorizace plužin se de facto jedná o zcela nový typ - plužina scelených polí. Na většině území se bohužel způsob uspořádání a obhospodařování významně nezměnil ani po demokratizaci poměrů a restituci zemědělské půdy. Negativní důsledky kolektivizace zemědělské půdy tak prakticky přetrvávají do současnosti.

letecký snímek - současnost

Černá v Pošumaví

2. NOVODOBÉ ZÁSAHY DO URBANISTICKÉ STRUKTURY VENKOVSKÝCH SÍDEL

Převážná většina venkovských sídel na našem území se od doby svého založení půdorysně rozvíjela (nejčastěji mimo sídelní jádro, v samostatných shlucích či podél cest) do začátku 20. století, kdy nastal u většiny větších sídel vývojový skok. Poválečné období znamenalo pro téměř polovinu sídel ležících v německém etnickém prostoru zánik; ostatní sídla ve vyšších partiích Šumavy spíše stagnovala, spádová se naopak rozvíjela živelně. Během socialismu došlo k nevratným změnám ve způsobu obhospodařování krajiny (kolektivizace zemědělství), které významně zasáhly i do půdorysu sídel (areály JZD, rodinné domy bez hospodářství). Míra narušení historického půdorysu vesnic zpravidla odpovídala významu sídla či jeho širšího území (zemědělství, průmysl, rekreace), příp. jeho poloze (pohraniční pásmo, doprava, těžba nerostů, energetika). Další významnou proměnu venkovské krajiny přinesla 90. léta 20. století. Obecně nejčastěji souvisela s hospodářským růstem (výroba, obchod, transport) a nároky bohatnoucí společnosti (rozvoj zejm. individuální výstavby rodinných domů, rekreačních a komerčních areálů, staveb technické infrastruktury). Půdorysná struktura naprosté většiny vesnických sídel sice bývá v historickém jádru zachována, avšak novými vrstvami zástavby je významně ovlivněna či zcela proměněna.

- **Likvidace původního stavebního fondu**

V příhraniční oblasti šumavského regionu zanikla velká část sídel bez následné obnovy, půdorysná struktura naprosté většiny ostatních byla významně narušena. Dochovaná zástavba byla postupně v různé míře přestavována a dostavována; dnes je často vnímána jako bariéra pro nové stavební záměry. Respektují-li novostavby původní urbanistickou strukturu sídla, neznamena to prioritně ztrátu jeho prostorové kvality, zánik původní zástavby je však z kulturně-historického hlediska nenávratnou ztrátou.

letecké snímky - 50. léta 20. století

letecké snímky - současnost

Hodňov

- **Výstavba průmyslových a zemědělských areálů**

Objemově předimenzované stavby dříve agroindustriálních, dnes spíše průmyslových a obchodních areálů svým měřítkem neodpovídají a ani nemohou odpovídat urbanistické struktuře venkovských sídel. V mnoha případech bývají navíc situovány v pohledově exponovaných lokalitách.

Šukačka

- **Výstavba nerespektující původní urbanistickou formu**

Zpravidla obytná, ale i komerční či rekreační zástavba často vznikala a vzniká v nevhodných pozicích vůči historickému sídelnímu jádru – mimo existující stavební čáru či v linii za pásem zahrad, paralelně s komunikací či návsí. Mnoho domů neodpovídá svým objemem měřítku tradiční zástavby. Nové celky mají obvykle komunikační formu – v socialismu se častěji objevovaly soubory řadových, vzájemně objemově provázaných rodinných domů, ale i domy bytové. Trend započatý za socialismu (rozvinutý zejm. během normalizace) pokračuje s rostoucí intenzitou a v jiných formách do současnosti. Dnes je jednoznačným favoritem individuální obytná a rekreační zástavba, budovaná nejlépe v izolovaných polohách mimo zastavěné území sídla, a komerční areály městského typu, případně soubory staveb vesměs nízké architektonické hodnoty, které se často bez velkého pochopení formálně odkazují k tradičním stavebním vzorům.

Masáková Lhota

- **Plošná výstavba negující urbanistickou strukturu venkovských sídel**

Jedná se o rozvojové plochy navrhované zpravidla bez ohledu na historický půdorysný typ sídla, bez citlivé urbanistické koncepce a v rozsahu nepřiměřeném existující půdorysné struktuře. V podstatě jde o extrémní variantu územního rozvoje, který se významně propal do intravilánů sídel především v posledních desetiletích. Typickým příkladem je novodobá plošná kobercová zástavba příměstského charakteru, schematicky přidružená k původní struktuře sídla, kterou v podstatě zcela ignoruje a vytváří strukturu vlastní.

letecké snímky - 50. léta 20. století

Zdikov

letecké snímky - současnost

- **Individuální i skupinová výstavba ve volné krajině**

Převážně obytná a rekreační zástavba bez urbanistické koncepce tvořená izolovanými stavbami či malými soubory včetně obsluhovaných komunikací budovanými mimo intravilán sídla. Ignoruje základní historickou podstatu a hodnotu venkovské krajiny, kterou tvořila sídla se sevřenou půdorysnou strukturou obklopená nezastavěným územím.

Masákova Lhota

- **Zahušťování rozptýlené zástavby**

V enklávách s rozptýlenou půdorysnou strukturou dochází výstavbou nových objektů v blízkosti existující zástavby k setření charakteristické urbanistické formy. Jedná se především o obytné a rekreační stavby, které zahušťují původní rozptýlenou strukturu sídla a mění tak i celkový ráz krajiny. Při větším zahuštění zástavby pak dochází k úplné proměně půdorysné struktury sídla a likvidaci historické sídelní formy.

Nový Dvůr

3. VYMEZOVÁNÍ ZASTAVITELNÝCH PLOCH

Citlivé vymezení zastavitelných ploch je pro zachování charakteru venkovského sídla a jeho obrazu v krajině zcela zásadním krokem, od něhož se v podstatě odvíjí vše ostatní. Z tohoto hlediska jsou proto územní plány obcí klíčovým materiálem i pro ochranu krajiny a jejího rázu, neboť rozhodují o půdorysném rozvoji sídla, a to v delším časovém rámci. Zjednodušeně lze tvrdit, že ani dobrý územní plán nemusí vždy zabránit realizaci stavby narušující obraz sídla, povrchně a necitlivě provedený územní plán bude však podobné jevy přímo generovat.

Uvedené základní principy platí jak pro území CHKO i NP Šumava, v obecné rovině však i pro jakékoli sídlo venkovského charakteru.

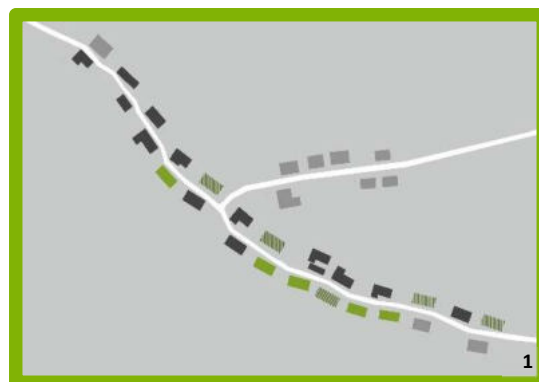
3.1. Obecné principy vymezení zastavitelných ploch

Sídla se soustředěnou zástavbou

V následujícím oddíle jsou uvedena klíčová pravidla pro vymezení zastavitelných ploch ve všech sledovaných venkovských sídlech kromě areálů rozptýleného osídlení (v tabulce **Hodnocení sídel** označené jako RO), které tvoří zcela specifický typ sídelní krajiny (viz níže). Principy jsou formulovány bez ohledu na půdorysný typ a urbanistickou hodnotu sídla. Přestože jsou přizpůsobeny řešenému území, mají v podstatě obecnou platnost pro celý venkovský sídelní prostor ČR.

DOPORUČENÉ:

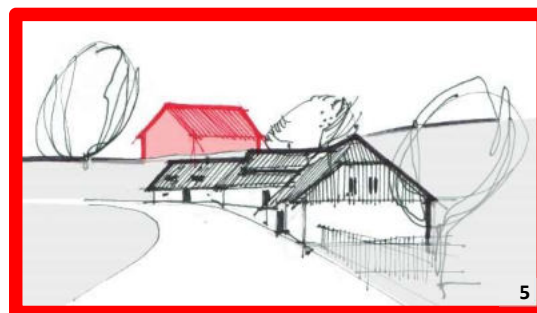
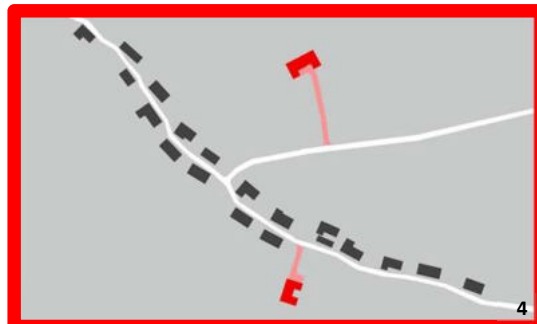
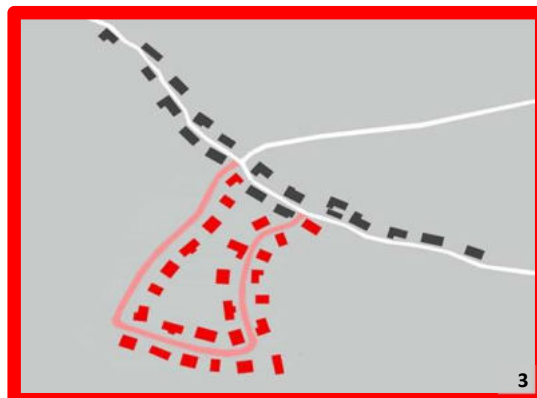
- Není-li to v rozporu s limity či hodnotami území, je pro novou výstavbu nezbytné přednostně využívat parcel po zaniklých objektech a ideálně vycházet i z jejich půdorysného řešení (obr. 1, 2).
- Další zastavitelné plochy je třeba vymezovat v přirozených prostorových rezervách v existující zástavbě tak, aby byla zachována historická půdorysná forma sídla i původní parcelace (obr. 1, 2).
- Strukturu sídla je nezbytné zahušťovat vždy od jeho středu – logického těžiště.
- V historicky zastavěném území by navrhovaná parcelace vždy měla respektovat parcelaci původní.
- Nové rozvojové plochy je možno vymezovat pouze v rozsahu odpovídajícím velikosti sídla (obr. 1, 2). Je třeba vycházet z dlouhodobého vývoje počtu obyvatel a domů a nenavrhovat neúměrnou rozlohu nových zastavitelných ploch, zvláště pak pokud většina ploch stávajících není využita.
- Návrh nových zastavitelných ploch by měl vždy respektovat a navazovat na půdorysnou formu daného sídla, jehož strukturu nesmí negovat (obr. 1, 2).
- Nově navrhované komponované soubory staveb je vhodné přiměřeně prostorově oddělovat od kompaktního historického jádra (platí zejména pro sídla se sevřeným půdorysem – **sídla hromadná [HS] a sídla návesní [NH, NA, NL]** – obr. 2). Tyto celky se však nesmí z intravilánu sídla významně územně vydělovat.
- Nové rozvojové plochy mimo historicky zastavěné území sídla je v územním plánu vždy nezbytné navrhovat tak, aby je bylo možné následně dělit na parcely proporčně odpovídající historické struktuře venkovského sídla (zpravidla komunikační). Plocha pozemků pro běžnou zástavbu rodinnými domy by se měla pohybovat mezi 900 a 1500 m², půdorys by měl být vždy obdélný, kratší stranou přiléhající ke komunikaci.
- Při návrhu nových rozvojových ploch pro bydlení je v územním plánu vždy žádoucí stanovit minimální a maximální velikost parcel a ideálně rámcový poměr jejich stran (viz předchozí bod).
- Při návrhu nových rozvojových ploch mimo historicky zastavěné území sídla a při obnově sídelních jader po zaniklé zástavbě je vždy žádoucí v rámci územního plánu podmínit budoucí výstavbu vypracováním územní studie, která stanoví parcelaci, uspořádání komunikací a základní prostorové regulativy budoucí zástavby.
- Pro realizaci zastavitelných ploch je žádoucí stanovit etapovitost výstavby, která zajistí postupný růst sídla vždy v prostorové vazbě na existující zástavbu. Plochy uvažované k zástavbě v delším časovém výhledu je vhodnější vymezit pouze jako územní rezervu.
- Tyto zásady se nevztahují na sídla, ve kterých je doporučena výstavba minimální či ve kterých se jakýkoli stavební rozvoj nepřipouští.

- historická zástavba
- novodobá zástavba (od poloviny 20. stol.)
- objekty navrhované na půdoryse zaniklých staveb
- nové objekty navrhované v doporučených pozicích

NEVHODNÉ:

- Obecně je u všech venkovských sídlech zcela nežádoucí navrhovat plošnou, kobercovou obytnou výstavbu typickou pro satelitní celky v předpolích větších měst (malé pozemky blížící se čtverci, ve schématické matici), a to ani v bezprostřední vazbě na existující urbanizované plochy (obr. 3). Ve volné krajině je tato zástavba naprosto nepřipustná. Kobercový rozvoj sídla zcela a nevratně promění charakter celé enklávy a potažmo i krajiny jako celku.
- Je zcela nežádoucí navrhovat rozvojové plochy pro bydlení v rozsahu nepřiměřeném velikosti sídla.
- Obecně je nevhodné navrhovat v územním plánu větší rozvojové plochy pro bydlení situované mimo historicky zastavěné území obce bez podmínky následného zpracování územní studie či regulačního plánu.
- Pro novou výstavbu je nevhodné zakládat nové obslužné komunikace bez vazby na existující cestní síť, zvláště pak pokud by měly být neprůjezdné či dokonce neveřejné (obr. 4).
- Je zcela nevhodné vstupovat individuální obytnou či rekreační zástavbou do volné, nezastavěné krajiny (obr. 4).
- Principiálně je nežádoucí navrhovat jakoukoli zástavbu, která by propojovala dosud samostatné sídelní útvary. Existuje-li prostorový odstup mezi i relativně blízkými sousedními sídly nebo jejich částmi, je žádoucí ho zachovat a případně dále podpořit výsadbou vysoké zeleně.
- Obecně je nevhodné navrhovat novou zástavbu na pohledově exponovaných lokalitách (horizonty, horní partie svahů a temen, otevřené průhledy), zvláště pak v případě, že by nová zástavba mohla výrazně ovlivnit siluetu sídla či jeho celkové uplatnění v krajině (obr. 5). V uvedených pozicích je žádoucí se návrhu zastavitelných ploch vyvarovat.
- U sídel, která se dochovala do současnosti v původní podobě, aniž by do jejich půdorysu významně pronikla novodobá zástavba, je nevhodné podporovat významnější stavební rozvoj.
- Jsou-li v území přítomny stavby či areály, které v celkovém obrazu sídla či krajiny působí rušivě, nemělo by docházet k posilování tohoto účinku (navyšováním objemu, realizací nových prostorově rušivých staveb, likvidací existující izolační zeleně).
- Principiálně a prakticky kdekoli ve venkovské krajině je zcela nežádoucí podporovat výstavbu v návaznosti na samostatně stojící objekty, které vznikly mimo dominantní půdorysnou formu v novodobé sídelní historii.
- Specificky pro některé části CHKO, obdobně jako pro celé NP, je zásadní nestavět v zemědělsky obhospodařovaných, dříve osídlených územích, kde původní zástavba zcela zanikla a nebyla v žádné formě obnovena – „fenomén opuštěné krajiny“.

— historická zástavba
— nově navrhovaná zástavba v nevhodných pozicích
— nově založené komunikace

Novodobé, plošně rozsáhlé stavební záměry

Venkovská krajina zpravidla bývá výrazně ovlivněna plošně rozsáhlými, novodobými způsoby využívání území, její vzhled se mění a postupně nabývá charakteru příměstských oblastí. Mezi takovéto stavební záměry patří především rozsáhlejší rekreační, sportovní či zábavní areály, průmyslové zóny, obchodní areály a komplexy, developerské rekreační či obytné zóny, ale i volně stojící fotovoltaické elektrárny apod., to vše s nároky na nezbytnou infrastrukturu, zejména dopravní. Obdobné záměry svým měřítkem a charakterem výrazně narušují či zcela mění krajinou matici v okolí sídel a ve venkovské krajině budou vždy působit nepatřičně. Nejsou, a svou podstatou ani nemohou být, v souladu s rázovitostí dochované krajiny CHKO obdobně jako v NP. Jsou proto principiálně nepřijatelné a neměly by být v řešeném území vůbec realizovány, s podmíněnou výjimkou specifických oblastí, jejichž základní krajinné charakteristiky byly již nevratně proměněny.

3.2. Specifické zásady vymezování rozvojových ploch dle půdorysného typu sídla

V návaznosti na obecné principy vymezování rozvojových ploch pro venkovská sídla soustředěné urbanistické struktury, je nyní potřeba formulovat specifické zásady pro jednotlivé typy půdorysných sídelních forem. Zcela odlišné principy pak platí pro rozptýlené osídlení.

Pro vhodné uplatnění uvedených zásad je samozřejmě nezbytné vždy správně určit urbanistický typ půdorysné struktury každého sídla (viz **Hodnocení sídel**).

Nepravidelná (rostlá) sídla

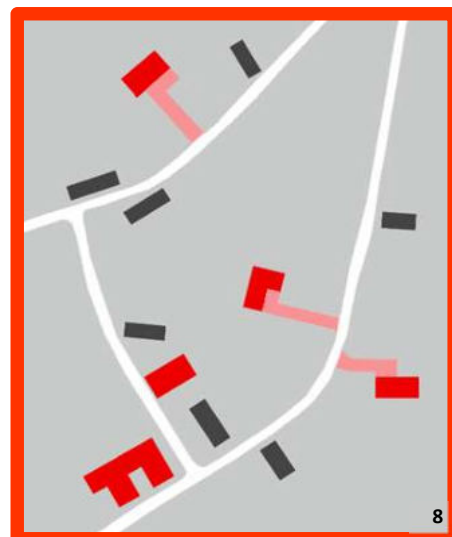
– Sídla s rozptýlenou zástavbou – rozptýlené osídlení (RO)

DOPORUČENÉ:

- Rozhodující je rozptýlené osídlení nezahušťovat, tzn. ideálně nestavět nové domy na historicky nezastavěných lokalitách (s každou další stavbou se hustota zvyšuje). Pro případnou výstavbu využít výhradně půdorysné stopy po původních stavbách (obr. 6, neplatí pro enklávy se zcela zaniklým osídlením).
- Mimo historicky zastavěné území je možno nové stavby realizovat jen ojediněle, a to pouze jako nerušící doprovod stávající půdorysné formy a vždy až po vyčerpání všech míst uprázdněných po zaniklých objektech (obr. 6). Nejhodnotnější enklávy je třeba považovat za stavebně uzavřené.
- Podmínečně přijatelnými lokalitami pro novou výstavbu jsou pozice v přirozených terénních zálivech, s malým převýšením, ve vazbě na existující skupiny zeleně poskytující přirozenou pohledovou i povětrnostní bariéru a vždy ve vazbě na existující a funkční komunikace (obr. 7). Tam, kde stavbám chybí přirozený doprovod vysoké zeleně, je žádoucí jej doplnit. Dotváří typický obraz rozptýleného osídlení (obr. 6).
- Případné nové stavební záměry na původně nezastavěných lokalitách je nezbytné posuzovat vždy individuálně, neboť na rozdíl od soustředěných sídel je jejich koncepční vymezení značně problematické (velikost území, hypotetické možnosti lokalizace, kumulace obdobných záměrů apod.). Nejjistějším a nejvhodnějším postupem je však do enkláv rozptýleného osídlení novými zastavitelnými plochami vůbec nevstupovat (problém vytváření precedentů).

NEVHODNÉ:

- Není přípustné zahušťování existující struktury zástavby, které narušuje či dokonce zcela popírá rozptýlený charakter osídlení (obr. 8).
- Vstupovat zástavbou do volné krajiny tam, kde historicky neexistovaly cesty – budování nových komunikací v krajině je zcela nevhodné (obr. 9).
- Není vhodné budovat stavby ani v místech, která byla historicky zastavěna, ale komunikace v průběhu času přirozeně zanikla či byla zrušena a vyžadovala by obnovení funkce.
- Navrhovat stavby v otevřené krajině do pozic bez přirozených prostorových bariér.

- historická zástavba
- objekty navrhované na půdoryse zaniklých staveb
- nové objekty navrhované v doporučených pozicích
- nově navrhovaná zástavba v nevhodných pozicích
- nově založené komunikace
- stávající zeleň
- nově navrhovaná zeleň

- Sídla hromadná – shluková (HS)

Většina shlukových sídel, nacházejících se v řešeném území, má poměrně sice narušenou, avšak stále čitelnou historickou půdorysnou strukturu. Některá, zejm. menší sídla, se však dochovala bez velkých ztrát v původním stavebním fondu. Při doplňování urbanistické struktury, ať již po zaniklé zástavbě nebo na pozicích původně nezastavěných, je žádoucí vycházet z následujících zásad, jež jsou však platné i obecně.

DOPORUČENÉ:

- Nově navrhovaná zástavba by měla respektovat a přirozeně doplňovat nepravidelnou sídelní formu (obr. 10), přílišná pravidelnost ji neguje.
- Vždy je žádoucí přednostně doplňovat rezervy po zaniklé zástavbě. Nové stavby je třeba situovat na volné plochy v rámci stávajícího půdorysu sídla, vždy ve vazbě na existující a funkční komunikace (obr. 10).
- Po vyčerpání možností v jádrové části je žádoucí nově navrhovanou zástavbou navázat na existující urbanistické formy vně centrálního prostoru tak, aby působila v siluetě sídla co nejméně rušivě.

NEVHODNÉ:

- U půdorysně velmi dobře dochovaných sídel je nevhodné podporovat stavební rozvoj.
- Při realizaci nové zástavby v přímé vazbě na historický stavební fond je zcela nevhodné navrhovat příliš pravidelně formované skupiny zástavby (obr. 11).
- Pro hromadnou půdorysnou formu je likvidační jakýkoli plošný rozvoj v přímé vazbě na historické jádro enklávy, který ji pohlcuje, zvláště pak jedná-li se o schematicky pravidelnou strukturu (obr. 12).

Sídla formovaná

- Sídla komunikační (SH, SI, LS, LR)

Historická půdorysná forma nemalé části sídel v různé míře kopírovala trasy hlavních přístupových cest procházejících územím, a proto je řadíme mezi sídla komunikační. Podél hlavních komunikací se sídla logicky odstředivě rozvíjela a to i v těch enklávách, jejichž původní půdorysná forma byla typologicky jiná. Rovněž novodobá zástavba má často komunikační charakter, často však zcela opouští existující cestní síť a vytváří si komunikace nové.

DOPORUČENÉ:

- Přednostně je nutné využít všech prostorových rezerv a proluk podél komunikace ve stávající zástavbě a zahušťovat existující stavební celky tak, aby silueta sídla působila co nejjednotněji (obr. 13). Až následně je možné navazovat novou zástavbou na existující strukturu směrem do krajiny, a to vždy ve vazbě na existující komunikace (obr. 14).
- Nově navrhované zastavitelné plochy by měly respektovat a rozvíjet lineární sídelní formu zástavby řazené podél komunikace.

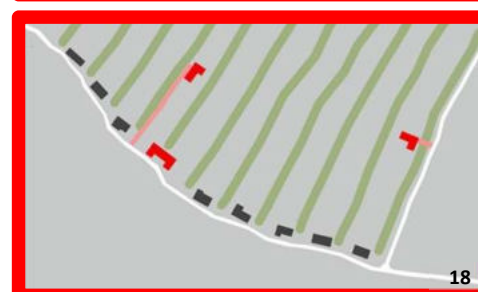
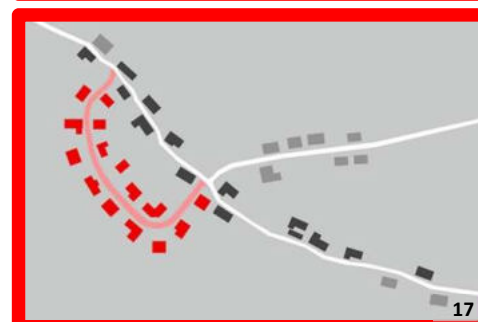
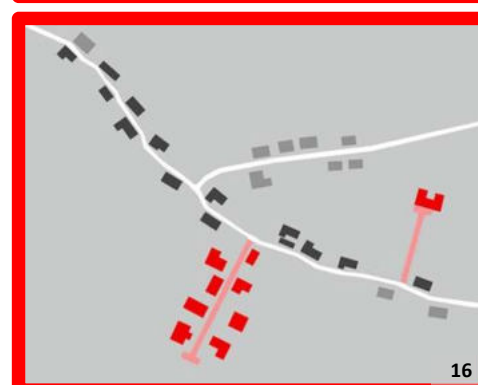
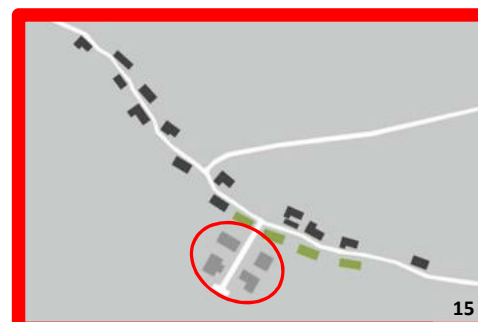
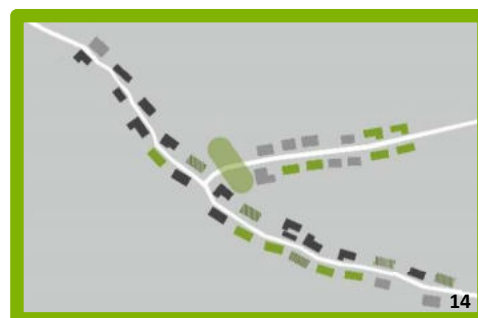

- historická zástavba
- novodobá zástavba (od poloviny 20. stol.)
- objekty navrhované na půdoryse zaniklých staveb
- nové objekty navrhované v doporučených pozicích
- nově navrhovaná zástavba v nevhodných pozicích
- nově založené komunikace

- Je nezbytné, aby zástavba rámcově dodržovala obdobné odstupy od komunikace, podél níž je řazena (stavební čára) a vzájemné odstupy staveb, které byly pro historické sídlo typické. Míra pravidelnosti řazení a vzdáleností se liší podle jednotlivých typů komunikačních sídel. Domy **silničních** a **lánových vsí** jsou zpravidla řazeny pravidelně, ve zhruba stejných vzájemných odstupech, a jsou i zpravidla podobně orientovány. **Hromadné silniční vsi** jsou naopak charakteristické jistou nepravidelností v řazení domů i jejich vzájemnými odstupy, převažující orientace staveb však bývá u větších sídel jednoznačná.
- Až v případě vyčerpání všech prostorových rezerv uvnitř sídla a prokázané nezbytnosti nových rozvojových ploch je možné uvažovat o překročení historické půdorysné hranice sídla (u některých se tak již stalo). Nová struktura však musí vždy typologicky odpovídat struktuře původní. Pro novou výstavbu je možné využít stávající, doposud neobestavené komunikace, případně založit komunikaci novou, vždy však s ohledem na konfiguraci terénu a pohledovou expozici lokality. Komunikaci je podle historické sídelní formy možné obestavět oboustranně či jednostranně. Při takto významném zásahu do struktury zástavby je vždy nutné vycházet z konkrétního uspořádání sídla (nelze obecně doporučit nejlepší řešení) a zamýšlený stavební záměr vždy předem vyhodnotit z hlediska jeho vlivu na krajinný ráz. Pro sídla s dobře zachovalou půdorysnou formou není však tato míra rozvoje přijatelná – v řešeném území podléhá krajinný ráz zvýšené plošné ochraně.
- V případě, že je půdorys sídla novou zástavbou již vizuálně narušen, je možné dominující účinek potlačit vložení objemů do uliční fronty (posílení komunikační struktury, obr. 15), popř. alespoň liniové zeleně (při nedostatku prostoru).

NEVHODNÉ:

- U sídel s dobře čitelnou komunikační strukturou je zcela nežádoucí zakládat v přímé návaznosti na historickou zástavbu nové plošné celky mimo existující komunikace (obr. 16, 17).
- Nevhodné jsou rovněž jakékoli soubory zakládáné v rámci půdorysu sídla chaoticky a nekonceptně – nová zástavba v druhé linii za stávajícími domy, zástavba vstupující do volné krajiny a zakládající individuální přístupové komunikace (obr. 16, 17, 18) apod.
- Rušivou zástavbu v půdoryse sídla, je nevhodné dále posilovat navazující výstavbou.
- U **vsí lánových**, ve kterých se alespoň částečně dochovalo charakteristické prostorové dělení historické plužiny, je zcela nevhodné navrhovat zástavbu mimo linie plužiny, do jejich hloubky, či kamkoli do prostoru mimo tradiční umístění při páteřní komunikaci (obr. 18).

- historická zástavba
- novodobá zástavba (od poloviny 20. stol.)
- objekty navrhované na půdoryse zaniklých staveb
- nové objekty navrhované v doporučených pozicích
- existující soubory v urbanisticky nevhodných pozicích
- nově navrhovaná zástavba v nevhodných pozicích
- nově založené komunikace
- nově navrhovaná zeleň

– Sídla návesní (NH, NA, NL)

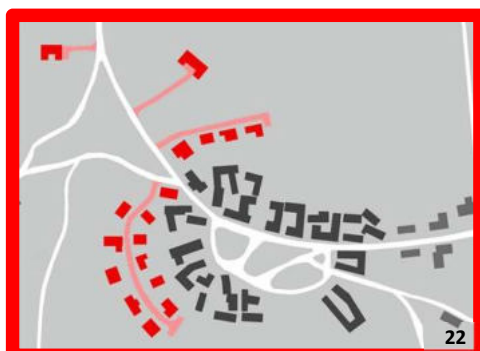
Pravidelnost formy a centrální uspořádání zástavby s navazující plužinou sevřené kolem návesního prostoru představuje pro další půdorysný rozvoj těchto sídel jednoznačný limit (při založení odpovídala velikost vsi úživnosti plužiny – s významnějším rozvojem zástavby se v podstatě nepočítalo). Proto u návesních sídel, která prošla významnějším prostorovým růstem, má nová část zpravidla komunikační půdorysnou strukturu (postupně obestavuje hlavní přístupové komunikace), případně vytváří drobnější shluky. V novodobé historii pak u větších sídel dochází i k plošnému rozvoji zástavby, který historické půdorysné formy pohlcuje. Z těchto důvodů je možné využít následující zásady zpravidla jen pro historické jádro s návsi. Pro sídla s dobře dochovanou návesní strukturou, jež nezasáhl větší stavební růst, jsou však pravidla obecně platná pro celý intravilán.

DOPORUČENÉ:

- U sídel s narušenou historickou půdorysnou strukturou je nezbytné v první etapě stavebního rozvoje vždy doplňovat prostorové rezervy po zaniklé zástavbě, aby byl obnoven původní obraz sídelního jádra a posílena základní urbanistická hodnota enklávy (obr. 19).
- Při přestavbách budov v historickém jádru sídla je nezbytné zcela respektovat původní tvar návesního prostoru (jednotné dodržení stavební čáry, obr. 19), a uspořádání objemů hmot – v návesním prostoru je u novostavby třeba zachovat převládající orientaci domu (štíťová, okapová) a ideálně vybudovat i objem stavby vytvářející rozhraní mezi zastavěnou plochou a pásem zahrad (linie stodol).
- Pokud to prostorové možnosti dovolují, je negativní účinek rušivé zástavby v návesním prostoru vhodné potlačit vložением objemů tak, aby ve vazbě na navazující zástavbu bylo dosaženo co možná nejkompaktnějšího tvaru návsi (obr. 20).
- Neexistují-li už ve stávající zástavbě žádné prostorové rezervy, je žádoucí nové domy doplňovat do existujících, nejčastěji komunikačních půdorysných struktur mimo sídelní jádro tak, aby působily v siluetě sídla co nejméně rušivě. Pokud mezi návesním celkem a navazující silniční strukturou existuje nezastavěný prostor, bývá vhodné toto prostorové oddělení zachovat, příp. i podpořit výsadbou vysoké zeleně.

NEVHODNÉ:

- Je zcela nežádoucí navrhovat zástavbu v takových pozicích a formách, které narušují historický tvar návsi, zejm. do hloubky parcel mimo stavební čáru (obr. 21).
- Při územním rozvoji sídla překračujícím půdorys historické návesní formy je nežádoucí navrhovat zástavbu bezprostředně do zadního (zahradního) traktu objektů sídelního jádra (narušení siluety vsi a pohlcení historické struktury, obr. 22).
- I v případě, že je již rušivá zástavba součástí historického půdorysu, je zcela nevhodné na ni stavebně navazovat dalšími rozvojovými plochami.

- historická zástavba
- novodobá zástavba (od poloviny 20. stol.)
- objekty navrhované na půdoryse zaniklých staveb
- nové objekty navrhované v doporučených pozicích
- existující soubory v urbanisticky nevhodných pozicích
- nově navrhovaná zástavba v nevhodných pozicích
- nově založené komunikace
- nově navrhovaná zelen

4. ZÁSADY PRO UMÍSTĚNÍ STAVBY NA POZEMKU

Zakládání staveb bylo v starší stavební historii vždy podřízeno přírodním a geomorfologickým podmínkám lokality. Díky této skutečnosti a omezeným technickým prostředkům tehdejšího stavitelství, se dnes historické stavby jeví jako přirozená součást venkovské krajiny a spolupodílejí se na krajinném obraze. Přestože dnešní doba disponuje podstatně většími možnostmi, jak nevyhovující podmínky přizpůsobit představám stavebníka, je i dnes třeba, a v prostoru CHKO zvláště, vstupovat s novými stavebními záměry do krajiny citlivěji a skromněji a inspirovat se tradičním stavitelstvím nejenom v tvarování hmoty domu, ale i při umísťování jednotlivých staveb na pozemku.

Existující sídla jsou uspořádána podle charakteristického konceptu a místa pro možnou výstavbu by měla být předurčena půdorysnou formou každé enklávy. Prioritou při umísťování staveb na pozemku je vždy zachování specifické půdorysné struktury a stabilizované siluety sídla. Nová stavba musí tedy především vycházet z kontextu dochované historické zástavby, vhodně doplňovat urbanistický koncept a teprve pak v rámci daných možností může zohlednit i orientaci pozemku vůči světovým stranám.

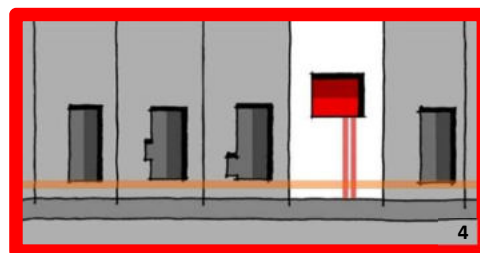
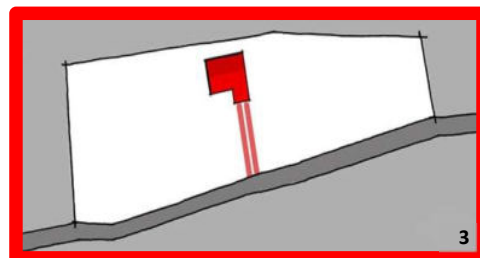
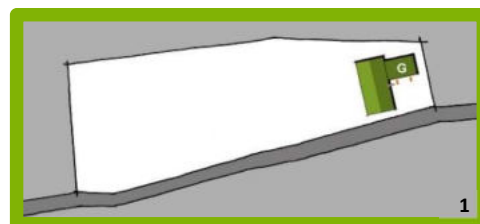
4.1. Obecné zásady pro umístění staveb

DOPORUČENÉ:

- Na pozemcích, kde zástavba existovala, je v naprosté většině případů žádoucí nový objekt umístit na půdoryse původního domu (neplatí jen v případech umístění objektu na pozemku po mladší stavbě nerespektující historickou strukturu sídla).
- Objekty je třeba situovat co nejbližší k obslužné komunikaci (obr. 1). Nejenže se sníží náklady na vybudování komunikací na pozemku a připojek technické infrastruktury, ale především se stavby stanou součástí veřejného prostoru – tak, jak bylo v historii urbanismu venkova obvyklé a pro jeho zástavbu charakteristické.
- Pozice objektu na pozemku by měla vždy vycházet z uspořádání související zástavby a historickou strukturu přirozeně doplňovat (obr. 2).

NEVHODNÉ:

- Ve všech sídlech, s důrazem na sídla **formovaná (komunikační, návesní)**, je zcela nevhodné navrhovat zástavbu do pozic popírajících charakter historické půdorysné struktury.
- Bez ohledu na orientaci pozemku vůči komunikaci je naprosto nezbytné vyvarovat se umístění staveb do hloubky parcel, zejména do jejich středu (obr. 3, 4). Takové řešení je historicky neopodstatněné a porušuje tak nejenom prostorovou jednotu staveb v rámci ulice či návsi, ale i tradiční matici venkovské zástavby a tedy i celkový charakter enklávy. Nehledě na tento fakt je obslužná komunikace na pozemku příliš dlouhá, zmenšuje pobytové plochy zahrady, pozemek celkově tříští a omezuje možnost vytvořit na něm plnohodnotné diferencované prostory.
- Obecně není při umístění novostavby vhodné situovat případný vjezd do garáže na štítovou stranu objektu.

stavební čára

4.2. Specifické zásady zohledňující historickou strukturu sídla

Níže jsou uvedeny nejdůležitější zásady pro umístění staveb na pozemku s ohledem na jednotlivé urbanistické formy.

Nepravidelná sídla

Sídla s rozptýlenou zástavbou – rozptýlené osídlení (RO)

- V sídlech s rozptýlenou zástavbou platí pro umístění domu na pozemku obecná pravidla – tedy ideálně budovat stavbu co nejblíže příjezdové komunikaci a minimalizovat tak zpevněné plochy na pozemku (obr. 1).

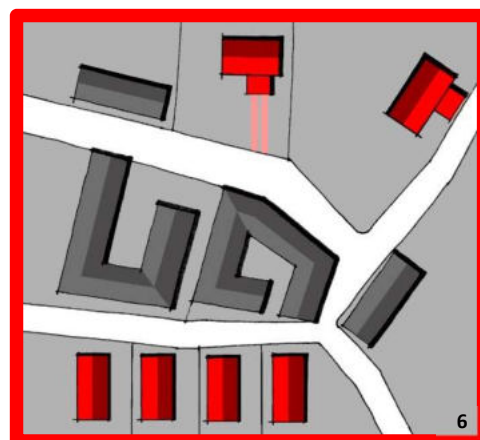
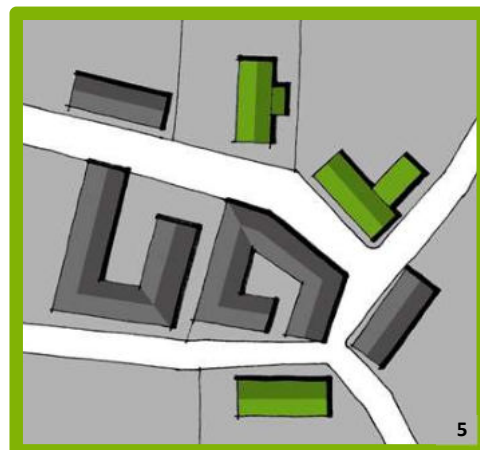
Sídla hromadná – shluková (SH)

DOPORUČENÉ:

- V hromadných sídlech nemají stavby mezi sebou pravidelné prostorové vazby, jejich vzájemné odstupy jsou však malé a sídlo si udržuje semknutý tvar. Je proto nezbytné zachovat soustředěný charakter enkláv a jistou nahodilost jejich urbanistické formy (obr. 5).

NEVHODNÉ:

- Je zcela nevhodné navrhovat izolovanou výstavbu mimo sídelní jádro (obr. 6).
- V prostorové návaznosti na sídelní jádro není vhodné navrhovat soubory staveb příliš pravidelné urbanistické formy (obr. 6).

Sídla formovaná

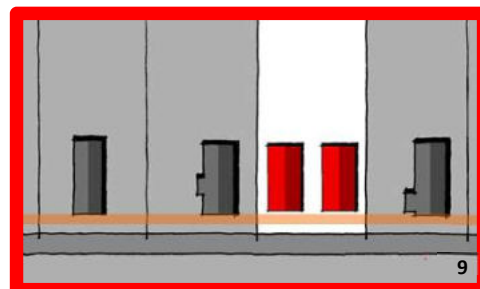
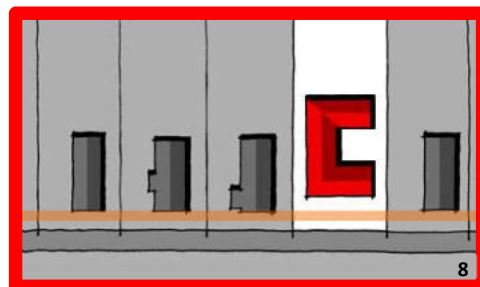
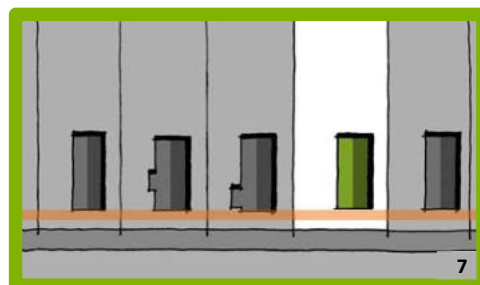
Sídla komunikační (SH, SI, LS, LR)

DOPORUČENÉ:

- U komunikačních forem jsou rozhodující prostorové vazby objektů vůči komunikaci a mezi sebou navzájem. Je zcela nezbytné dodržet stavební čáru (pomyslnou linii, na níž jsou situovány uliční fasády související zástavby, obr. 7).
- Jestliže v historickém půdoryse převažuje okapová či štítová orientace domů, je nezbytné tuto orientaci u novostaveb dodržovat (obr. 7).
- U rozvolněné komunikační zástavby (*LR, SI_(ro), SH_(ro)*) je u novostaveb důležité zachovat obvyklé odstupy od související zástavby.
- Všechny výše uvedené zásady je nutno dodržet u jednoznačně formovaných typů – *silniční (SI)* a *lánové vsi (LS, LR)*. V případě *hromadné silniční vsi (SH)*, která je charakteristická jistou nahodilostí formy, je žádoucí respektovat nepravidelnost v půdorysné struktuře při umísťování nových staveb.

NEVHODNÉ:

- Nově navrhované objekty nesmí být navrhovány mimo obvyklou stavební čáru (obr. 8).
- Navrhované budovy nesmějí překračovat obvyklé objemové řešení historické zástavby v sídle (obr. 8).
- U rozvolněné komunikační zástavby (*LR, SI_(ro), SH_(ro)*) je je nežádoucí zahušťovat urbanistickou strukturu sídla (obr. 9).
- V *hromadných silničních vsích (SH)* není vhodné navrhovat soubory staveb s příliš rovnoměrnou urbanistickou strukturou.

— stavební čára

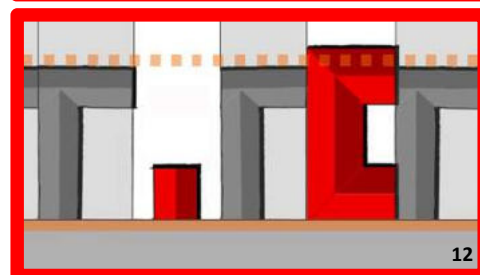
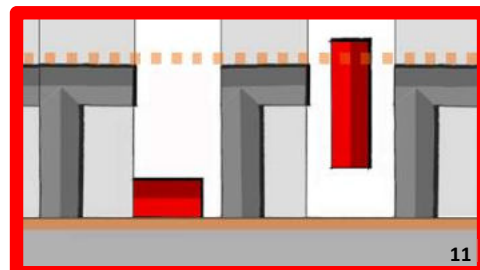
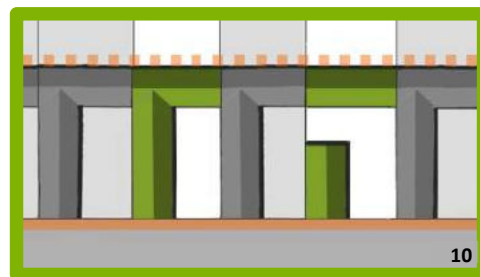
Sídla návesní (NH, NA, NL)

DOPORUČENÉ:

- Specifický půdorysný tvar zástavby řazené kolem návsi je pro nové budovy velmi limitující. Je proto zcela zásadní umisťovat nové domy na stavební čáru a respektovat formální uspořádání navazující zástavby (orientace hřebene, poloha domu vůči hranicím pozemku a sousedním domům – uspořádání hmot na parcele, obr. 10).
- Ve formovaných návesních sídlech je důležité obnovovat i hmotu na rozhraní zastavěné části pozemku a navazujících zahrad (historický pás stodol), který vytvářel přirozenou hranici mezi intravilánem a krajinou (obr. 10).
- V případě, že je obnovována část půdorysu, kde chybí prostorový kontext navazující zástavby, je třeba při navrhování hmoty domu vycházet buď z uspořádání původní zástavby v jiné části návsi, případně z mapové dokumentace (mapy stabilního katastru, historické letecké snímky aj.).

NEVHODNÉ:

- Je nežádoucí prostorově se odchylovat novou zástavbou od stavební čáry a překračovat rozhraní mezi zadním traktem usedlostí a linií zahrad (obr. 11, 12).
- Zastavěná plocha domu se nesmí výrazně odlišovat od plochy související zástavby v rámci pozemku (obr. 12).

— stavební čára
... rozhraní zastavěné části a pásu zahrad

4.3. Komunikační půdorysné formy mimo historické jádro sídla

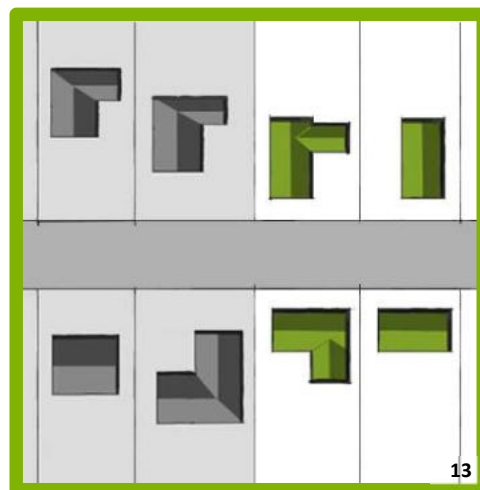
Komunikační forma je nejtypičtější novodobou urbanistickou strukturou, která vznikala mimo historická jádra všech sídel bez ohledu na jejich původní půdorysné uspořádání. Přestože se většinou jedná o zástavbu průměrné až nízké urbanistické i architektonické hodnoty, je pro umístění novostavby na pozemku důležité dodržet alespoň následující zásady:

DOPORUČENÉ:

- V enklávách, které vznikaly jako navazující forma komunikačních vsí s dochovanou urbanistickou strukturou, je vhodné přizpůsobit novou zástavbu historickému půdorysnému charakteru sídla (podobná vzdálenost staveb od komunikace a vzájemné rozestupy budov, orientace hřebene).
- V komunikačních sídlech, jejichž půdorysná struktura již není dostatečně čitelná, a v sídlech ostatních půdorysných typů, je žádoucí udržet mladší uliční celky v kompaktní a prostorově vyvážené formě. Je důležité navrhovat stavební čáru co nejbližší komunikaci (obr. 13), a pokud zástavba nese charakteristické znaky, je vhodné na ně navázat (orientace hřebene, vzájemné odstupy staveb). V ostatních případech je podmíněčně možné, při zachování co nejednoduššího objemu stavby, přizpůsobit pozici objektu orientaci pozemku vůči světovým stranám.
- V novodobých enklávách uličních forem, ve kterých stavby nemají jednotnou stavební čáru, respektive jsou nevhodně umístěny v hloubce parcel a nevytvářejí uliční frontu, je žádoucí navrhovat nové objekty tak, aby byly situovány co nejbližší komunikaci a vytvářely rozhraní mezi veřejným prostorem a navazujícími pozemky.

NEVHODNÉ:

- Je nežádoucí umisťovat novou zástavbu příliš daleko od komunikace do hloubi pozemku.
- Nově navrhovaná zástavba se nesmí výrazně odchylovat od uspořádání historické zástavby v sídle.

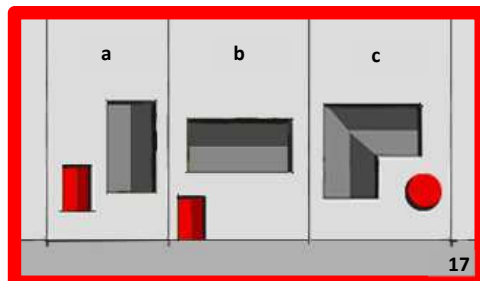
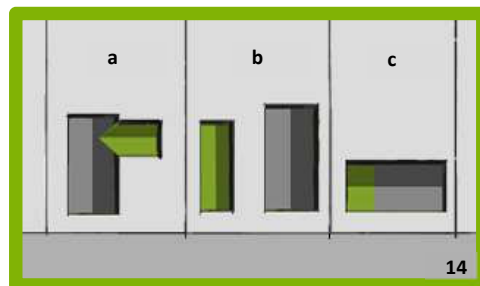
4.4. Ostatní stavby na pozemku

DOPORUČENÉ:

- V urbanisticky nejhodnotnějších sídlech a enklávách je žádoucí integrovat všechny funkce nového záměru do hmoty jednoho objektu, s ohledem na zachování zásadních typologických architektonických znaků staveb v sídle (obr. 14 a, c; 16).
- Toto doporučení platí v obecné rovině pro všechny nově navrhované obytné či rekreační stavby na území CHKO Šumava. V situacích, kdy prostorové podmínky neumožňují integrovat funkce v rámci jedné stavby, je možné připustit výstavbu nejvýše jednoho doprovodného objektu (obr. 14 b, 15).
- Doprovodná stavba by měla být vždy objemově podřízena hlavnímu objektu a měla by na něj prostorově i funkčně navazovat. Půdorysně jednoduchý objekt obdélného půdorysu je nejvhodnější situovat při hranicích pozemku, mimo pohledově exponované pozice.

NEVHODNÉ:

- Obecně není vhodným řešením umísťovat doprovodné stavby do pozic, které jsou pohledově exponované ve veřejném prostoru (obr. 17 a, b, c; 18) či se uplatňují v dálkových pohledech. Užitkové stavby nesmějí být na pozemku směrem do veřejného prostranství (náves, ulice) předsazeny před hlavní objem stavby (obr. 17 a, b, 18).
- Rovněž není vhodné řešit parkování na pozemku v samostatném objektu drobného objemu (jedno garážové stání), zvláště pak s vjezdem ve štítě (obr. 17 a, b; 18).
- Jakékoli užitkové stavby, včetně drobných vodních ploch, je nevhodné umísťovat na pozemky, které byly v historii zastavěny a které, zejména ve formovaných sídlech, tvoří přirozenou a vhodnou rezervu pro případnou obytnou či rekreační zástavbu.
- Není vhodné umísťovat na pozemku klasické bazény, zvláště pak do pohledově exponovaných míst (obr. 17 c). U nejhodnotnějších sídel je žádoucí se jich zcela vyvarovat.

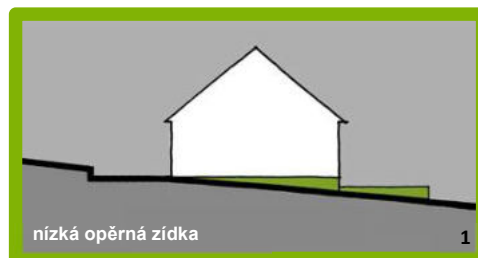

5. ZÁSADY PRO UMÍSTĚNÍ STAVBY V TERÉNU

Při umísťování novostavby na pozemku je nezbytné respektovat terénní podmínky a objekt objemově a případně i orientací hřebene přizpůsobit dané situaci tak, aby stavba působila co nejméně nápadně. Výchozím stavem pro usazení navrhovaného objektu je přirozený rostlý terén, nikoli případné novodobé terénní úpravy. Za suterén lze považovat podlaží, které je alespoň ze dvou třetin svého objemu pod úrovní přilehlého terénu.

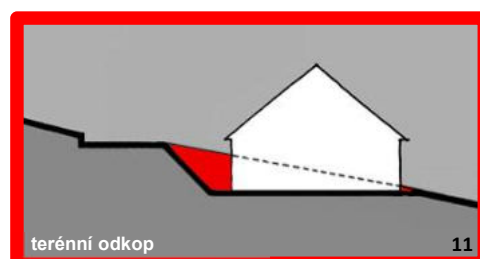
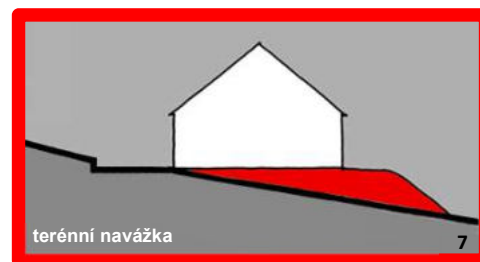
DOPORUČENÉ:

- U pozemků s nižším sklonem terénu je v závislosti na umístění objektu vůči komunikaci možno výškový rozdíl vyrovnat i nízkou opěrnou zídka (obr. 1, 2), event. zahloubením části přízemí do přilehlého terénu (obr. 3, 5, 6).
- Při výraznějších sklonech terénu je vhodné umísťovat stavbu vždy na níže položenou stranu u komunikace (obr. 1, 4), zejména tam, kde je doporučena jednopodlažní úroveň zástavby. Delší osu stavby bývá zpravidla vhodnější orientovat souběžně s vrstevnicemi, zvláště pokud ji kopíruje i komunikace.
- Na svažitých parcelách je vhodné výškové rozdíly vyrovnat podezdívkou, event. částečně zahloubeným podzemním podlažím (obr. 4, 5).

NEVHODNÉ:

- Nevhodná práce s terénem při návrhu novostaveb je jedním z nejzásadnějších problémů ve venkovském prostoru, narušující obraz sídla i ráz celé krajiny. Nepřijatelné jsou rozsáhlé úpravy uměle vyrovnávající terénní nerovnosti a to zejména:
 - Navážky (obr. 7, 8).
 - Mohutné opěrné zdi (obr. 9, 10).
 - Terénní odkopy, které zvláště ve svažitéjších lokalitách nabývají zcela nepřiměřených rozměrů (obr. 11, 12, 13).

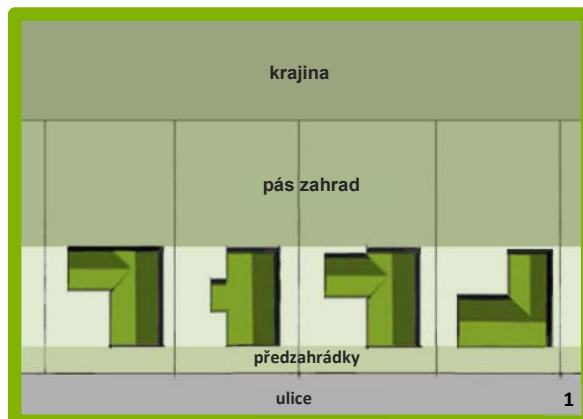

6. USPOŘÁDÁNÍ A OHRANIČENÍ POZEMKU

Pro soustředěná venkovská sídla je charakteristické funkční uspořádání pozemku i jeho ohraničení. Umístění domu u komunikace (viz výše) předurčovalo intenzitu využívání navazujících ploch. Stavení se zpravidla obracelo předzahrádkou do společného, obecního prostoru, který v případě sevřených forem zástavby končil v podstatě až u čelní fasády. Na dům a dvůr s hospodářstvím navazovala užitková zahrada, za ní pak vzrostlé ovocné stromy, příp. sady. Uspořádání pozemku pak odpovídal i způsob ohraničení a oplocení, jejichž účelem bylo vymezení pozemku, příp. zamezení bezděčného překračování jeho hranice, nikoli prostorové oddělení optickou bariérou. Přestože došlo k nemalé proměně nároků na využívání pozemků, je základní historické uspořádání velmi dobře využitelné i pro současné potřeby. Předzahrádkou se dům opět obrací ke komunikaci – k veřejnému prostoru, za domem pak navazuje zahrada, která poskytuje dostatek soukromí (z veřejného prostoru pohledově krytá).

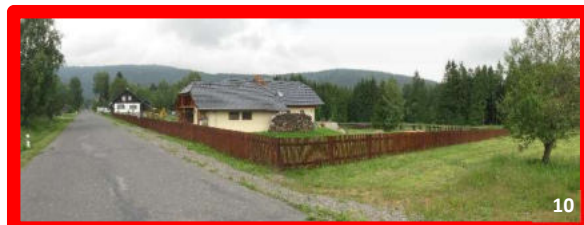
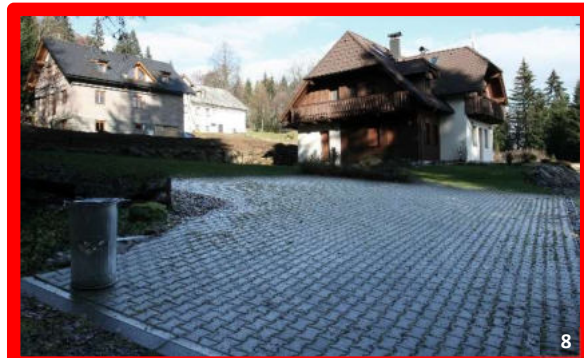
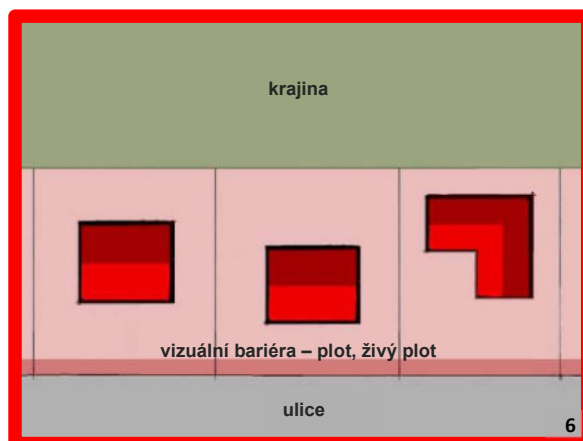
DOPORUČENÉ:

- V historické zástavbě bývá původní uspořádání pozemků zřejmé a je vždy žádoucí ho respektovat. Uspořádání pozemků v rámci nových zastavitelných ploch je vhodné řešit obdobně, tj. stavby situovat u obslužné komunikace, nezastavěné soukromé zahrady pak za zástavbou. Tomuto uspořádání musí být přizpůsobena už samotná parcelace – pozemky ideálně protáhlého obdélníkovitého až pásovitého tvaru, kratší stranou vždy přimknuté ke komunikaci (obr. 1).
- K ohraničení pozemku jsou vhodná jednoduchá, subtilní, průhledná oplocení se sloupky (drátěné či tradiční plaňkové, příp. z horizontálních kulatin – viz Arch. část, kapitola 4.3.2., str. 97). V nezbytných situacích je neprůhledné oplocení přípustné pouze na omezené části hranice pozemků - mezi domy či dvory.
- Oplocení navazujících zahrad (zpravidla většina pozemku), zvláště pak pokud směřují do volné krajiny, musí být vždy řešeno jako jednoduchá, průhledná konstrukce.
- I oplocení pozemku přiléhající ke komunikaci či návsi musí umožňovat pohledové propojení soukromého a veřejného prostoru (obr. 2). Často nejlepším řešením je ponechat pozemek zcela bez oplocení, zejména u rozptýlené zástavby (sídlá s rozptýlenou zástavbou [RO], obr. 3).
- Rovněž rozsáhlejší navazující pozemky je nejlepší neoplocovat vůbec.
- Ohraničení pastevních areálů je vhodné řešit pouze elektrickým ohradníkem (obr. 4), podmíněčně a pouze v odůvodněných případech pak i tzv. farmářským plotem (obr. 5).

NEVHODNÉ:

- Při návrhu organizace pozemku je vždy zcela nevhodné přebírat schematická řešení z kobercové zástavby městského typu (centrální umístění domu na pozemku, nejednoznačně vymezená zahrada, zbytkové plochy podél domu, obr. 6, 7).
- Obecně je nevhodné vytvářet na pozemku rozsáhlejší zpevněné plochy (zejm. asfaltové, litý beton, betonová dlažba), zvláště pak souvislé parkovací plochy mezi domem a veřejným prostorem (obr. 8).
- Ve venkovském prostoru je nutné se zcela vyvarovat masivního, neprůhledného oplocení jakéhokoli typu a konstrukce, které vytváří pohledovou bariéru, omezuje pro venkovské prostředí typický přechod mezi obcím a soukromým, a tím degraduje charakter typické venkovské zástavby (obr. 9). Zvláště nepatříčně takové oplocení působí směrem do veřejného prostoru (ke komunikaci, návsi). Zcela nevhodná jsou zejména novodobá oplocení městského typu – masivní zdobné ploty s podezdívkou, výraznými sloupky, z neomítaných betonových tvarovek a zvláště pak prefabrikovaných betonových prvků a stěn.
- V sídlech s rozptýlenou zástavbou je naprosto nežádoucí pozemky jakkoli oplocovat (narušení charakteristického rázu krajiny, obr. 10), s výjimkou užitkových zahrádek či předzahrádek navazujících na vlastní stavení.
- Při návrhu uspořádání venkovských zahrad je důležité vyvarovat se úprav typických pro městské prostředí (výrazné zásahy do tvarování terénu, používání eklektických stavebních prvků apod.), které často nemálo ovlivňují i celkové vyznění zástavby.

7. ZELEŇ NA POZEMKU

Pro soustředěná venkovská sídla je charakteristický pás vzrostlé zeleně zahrad obklopující zástavbu (často za hospodářskými objekty), který ji odděluje od navazující plužiny. Přítomnost či naopak absence této zeleně často rozhodujícím způsobem ovlivňuje vizuální uplatnění zástavby sídla v krajině. Kvalitním dochovaným urbanistickým celkům často chybí opora na rozhraní sídla a navazující krajiny, která případné rušivé stavební zásahy vizuálně potlačuje. Na celkovém obrazu a působení sídla se rovněž významně spolupodílejí i charakter a druhové složení zeleně, zvláště pak dřevin.

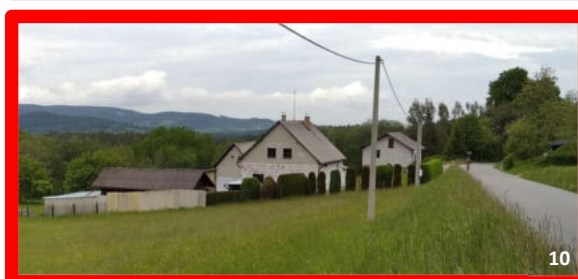
DOPORUČENÉ:

- V historické zástavbě je žádoucí respektovat původní uspořádání zahradní zeleně, zvláště pak zachovávat ovocné stromy, příp. vzrostlé listnáče (obr. 1–3).
- Při obnově či zakládání nových zahrad je žádoucí volit v druhové skladbě výsadeb ovocné druhy a domácí druhy listnatých dřevin. Prostor zahrady je možné funkčně členit na část užitkovou v bezprostřední vazbě na objekt (s podílem ovocných dřevin) a část pobytovou se solitérními výsadbami vysoké zeleně (obr. 1).
- U formovaných sídel, kde jsou stavby orientovány průčelím do veřejného prostoru, je vhodné udržovat či obnovit předzahrádky (obr. 4).
- Případnou potřebu vytvořit pohledovou bariéru mezi pozemkem a navazujícím prostorem (na hranici se sousedem či komunikací) je možné řešit citlivou, tj. rozsahově omezenou výsadbou listnatých dřevin v nejexponovanějším úseku (obr. 5). Při objemových úpravách těchto výsadeb je nezbytné vyvarovat se geometrického či ornamentálního střihu.

NEVHODNÉ:

- Zcela nevhodné jsou výsadby exotických dřevin, zejména jehličnanů, které propůjčují venkovským zahradám nepatřičný, městský charakter (obr. 6, 7, 8).
- Ve výsadbách zahrad soustředěných sídel nejsou obecně vhodné jehličnany, a to ani jejich domácí druhy, které lze tolerovat v zástavbě horských sídel, avšak vždy pouze jako solitéry.
- Rovněž je zcela nevhodné vytvářet pohledovou bariéru výsadbou jehličnanů v pravidelném sponu, a z geometricky tvarovaných dřevin (obr. 8, 9, 10).
- Koncepčně není vhodné zakládat zahrady na pozemcích, které byly historicky zastavěny a které, zejména ve formovaných sídlech, představují přirozenou a ideální prostorovou rezervu pro možnou výstavbu.

8. ÚPRAVY VEŘEJNÉHO PROSTORU

Veřejné prostory tvoří základní prostorovou kostru sídla a velmi významně ovlivňují vnímání jeho celkového charakteru. Ve venkovských sídlech jsou veřejné prostory tvořeny zejména komunikací, případně návsi, či předprostory veřejných staveb (obecní úřady, církevní stavby, vzdělávací a kulturní zařízení, objekty obchodu a služeb, sportoviště apod.). Místní komunikace bývají nejobvyklejším veřejným prostorem venkovských sídel, a proto je jim třeba v tomto kontextu věnovat náležitou pozornost. Při jejich úpravách nesmí převažovat technicistní přístup vedoucí k dopravně zjednodušeným řešením, která sledují pouze normativní hledisko dopravy v pohybu i v klidu, a která se bez ohledu na individuální potřeby místa používají jak ve městech, tak na venkově. Téměř bez výjimky jde o zásahy, které venkovský prostor jednoznačně degradují. Normy upravující projektování místních komunikací umožňují i alternativní řešení, která zůstávají nepovšimnuta, nevyužita.

Následující doporučení obsahují jen základní zásady v přístupu k veřejnému prostoru venkovských sídel. Podrobnější popis vhodných a použitelných postupů je uveden v Urbanistickém manuálu NPŠ.

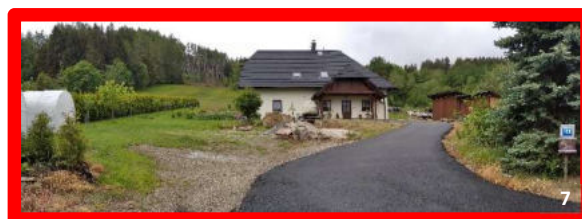
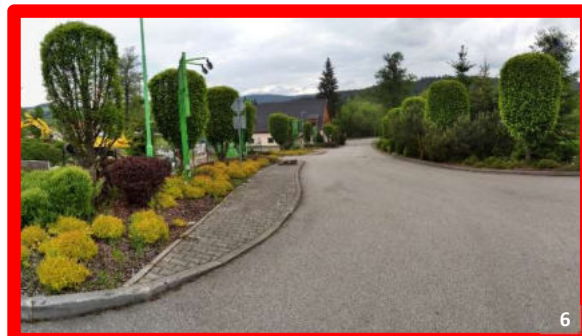
DOPORUČENÉ:

- Úprava stávajících komunikací a veřejných prostranství musí respektovat venkovský charakter sídel. Je žádoucí zachovat maximální podíl nepevněných cest a v samotách či drobných enklávách upravovat povrch komunikací pouze velmi střídme (mechanicky zpevněné kamenivo s ponecháním středového travnatého pásu, šterkový trávník, obr. 1), případně kamenné dlažby z odseků s širokou spárou na kratších úsecích cest). V centrech větších sídel je možno použít takové materiály a konstrukční detaily, které umožní přirozený vsak dešťové vody a nebudou vizuálně dominovat prostoru (kamenná dlažba z odseků či kostek). Detaily – viz Arch. část, kapitola 4.3.1., str. 97.
- Komunikace s malým provozem je vhodné ponechat v existujícím profilu, bez rozšíření jízdních pruhů a bez samostatných výškově oddělených chodníků (obr. 2 a, b).
- Při návrhu nových komunikací je nezbytné hledat minimalistická, nenápadná řešení, která platná legislativa připouští (ČSN 73 6110 - Projektování místních komunikací) a to zejména:
 - Návrh uličního profilu bez samostatných (zvýšených) chodníků u komunikací s intenzitou provozu < 500 vozidel/24 h v obou směrech.
 - Návrh jednopruhových obousměrných komunikací s výhybnami, minimalizující šíři uličního profilu.
 - Změna zařazení stávajících komunikací do funkční podskupiny D1 (obytné zóny), umožňující výškově jednotný uliční profil.
- Parkování v centrální části sídel a u veřejných zařízení je nutné přizpůsobit či přímo podřídit plnění všech ostatních funkcí veřejného prostoru, nikoli opačně.
- Zvláště k úpravám centrálních částí venkovských sídel, zejm. návsi, je nutné přistupovat velmi citlivě a respektovat jejich jednoduché uspořádání a prostou podobu (obr. 3). Pro vhodné řešení nelze stanovit obecná pravidla, ovšem u venkovských sídel výrazné urbanistické i architektonické hodnoty je nezbytné omezit úpravy veřejného prostranství na nezbytné minimum (často čím méně, tím lépe). Žádoucí je vždy zachovávat vzrostlé, listnaté solitéry, které jsou pro jádrové veřejné prostory charakteristické, často jako doprovod funkčně specifických budov. Při jejich obnově je nezbytné opět vysazovat místní druhy listnatých dřevin.
- Venkovskému prostředí je rovněž nutné přizpůsobit vzhled a umístění prvků drobné architektury a technické infrastruktury (zastávky, lavičky, přístřešky, informační systémy, zábradlí, odpadkové koše, kontejnery na tříděný odpad, veřejné osvětlení apod.). Nejvhodnější bývají nadčasové, tvarově jednoduché a nenápadné konstrukce z tradičních stavebních materiálů, umístěné mimo pohledově exponovaná místa.

NEVHODNÉ:

- Obecně je ve venkovských sídlech při úpravě existujících komunikací i návrhu komunikací nových zcela nevhodné přebírat řešení typická pro městský parter (budování zvýšených obrubníků na rozhraní rostlého terénu a zpevněných ploch, chodníky výškově oddělené od vozovky, často zvlněné sníženými nájezdy k pozemkům apod., obr. 4, 5). Tato účelová řešení striktně oddělující silniční dopravu od pohybu chodců mají smysl a jsou přijatelná pouze na frekventovaných, průjezdných úsecích komunikací, nelze je však uplatňovat plošně. Výšková segregace automobilového a pěšího provozu je zvláště neopodstatněná a nepatřičná v obytné zástavbě s minimální intenzitou dopravy.
- Stejně tak je zcela nevhodné používat prvky městského parteru při úpravách centrálních částí venkovských sídel. Tyto zásahy působí v drobném měřítku zástavby nepřiměřeně, prostoru nepatřičně dominují a nevratně narušují prostý charakter enkláv (obr. 6).
- V centrech sídel ani v pohledově exponovaných lokalitách není vhodné zřizovat rozsáhlejší parkoviště, dominující veřejnému prostoru.
- Obecně je zcela nepřijatelné navrhovat soukromé, veřejně nepřístupné komunikace, zvláště pak znemožňují-li pěší průchodnost zástavby (obr. 7).
- Pro úpravy veřejných prostranství venkovských sídel je zcela nevhodné používat litý beton či skládanou betovou dlažbu v jakékoli podobě (obr. 4, 5, 6).
- Při výsadbách je obecně nevhodné používat jehličnany a exotické druhy dřevin. Stejně tak jsou ve venkovském prostoru vždy nepatřičné geometrické či romantizující parkové úpravy (obr. 7).

ARCHITEKTONICKÁ ČÁST

ARCHITEKTONICKÁ ČÁST

Architektonická část manuálu se věnuje typickým znakům venkovské zástavby na území CHKO Šumava, a je tak na rozdíl od urbanistického manuálu, v němž jsou formulované zásady obecně platné pro stavební rozvoj v českých a moravských sídlech, více regionálně zaměřená.

Vzhledem k podobnému stavebnímu vývoji a územnímu překryvu regionálních oblastí sídel ležících v NPŠ i CHKOŠ je pro stavební rozvoj v sídlech CHKO Šumava v zásadě možno použít již dříve zpracovaný **Architektonický manuál NPŠ**. Tato práce je rozšiřujícím materiálem, který vymezuje další specifické oblasti lidové architektury a poskytuje tak spolu s Architektonickým manuálem NPŠ ucelený pohled na stavitelství v šumavském regionu.

Z hlediska zachovalosti architektonické formy původní zástavby je v prostoru CHKO pouze relativně málo lokalit, která představují obraz sídel Šumavy a Pošumaví v málo dotčené podobě. V prostoru CHKO proběhl na začátku 20. století významný územní rozvoj, který trvá v různé intenzitě doposud, zároveň zanikla či byla přestavěna většina původních domů. Pro nové stavební počiny v sídlech, která prošla největší proměnou, se tedy ukazuje jako smysluplné formulovat pouze základní pravidla „slušného chování“ ve venkovském prostředí, která lze však v hrubých obrysech vztáhnout na soudobé stavitelství v prostoru celého našeho venkova.

Cílem tohoto materiálu a přáním jeho tvůrců je napomoci k tomu, aby přítomné hodnoty zůstaly zachovány a nová nekvalitní výstavba dále pomalu nepohlcovala volný prostor sídel (nejenom) Šumavy a Pošumaví.

1. ZPŮSOB PRÁCE S ARCHITEKTONICKÝM MANUÁLEM

Architektonický manuál se věnuje prioritně venkovské obytné zástavbě a zástavbě pro individuální rekreaci. Kapacitní obytné či rekreační stavby a stavby občanské vybavenosti mají specifické objemové nároky a je třeba je posuzovat individuálně, vždy však s ohledem na měřítko dané lokality (viz Arch. část, kapitola 4.5., 4.6., str. 100, 101).

Základním vodítkem pro stavební aktivity na území CHKO Šumava (novostavby a rekonstrukce historických staveb) jsou:

- **míra ochrany urbanisticko-architektonických hodnot enklávy (stupeň 1–3),**
- **převažující typologické znaky lidové architektury (oblasti a podoblasti lidové architektury),**
- **historický urbanistický typ sídla a poloha novostavby v rámci půdorysu enklávy.**

Všechny výše uvedené analytické informace pro sídla i drobné enklávy ležící na území CHKO Šumava byly zapracovány do přehledné tabulky (viz **Hodnocení sídel**). Práce se zabývala každou enklávou čítající alespoň 2 individuální obytné stavby s číslem popisným či evidenčním ve vzájemné prostorové vazbě, případně souborem staveb v rámci jedné parcely, výrazného objemu, pohledově exponované v krajině. Izolovaně stojící domy nebyly v rámci analýzy hodnoceny, neboť je v jejich sousedství další stavební rozvoj nežádoucí. Pro případné rekonstrukce těchto budov je vhodné využít informace uvedené v Architektonické části, kapitola 4.1., str. 47. Nebyly rovněž hodnoceny novodobé průmyslové, výrobní a sportovní areály, izolované areály tábořišť a další prostorově ohraničené plochy, na nichž se nenachází (či historicky nenacházely) stavby obytné či rekreační funkce.

Zde je výčet všech hlavních aspektů, na které se práce u jednotlivých sídel soustředila:

- Historický urbanistický typ sídla (v tabulce označen zkratkou – popisuje půdorysnou strukturu sídla (stav před 2. sv. válkou).
- Zachovalost historického urbanistického typu sídla.
- Respekt novodobé zástavby k historickému urbanistickému typu sídla (stavební rozvoj od 1. čtvrtiny 20. století).
- Celková urbanistická hodnota sídla.
- Architektonický typ převažující historické zástavby (v tabulce označen zkratkou – popisuje stav před 2. sv. válkou).
- Zachovalost charakteristického architektonického typu historické zástavby.
- Celková architektonická hodnota zástavby (vyjadřuje míru autenticity dochovaných historických staveb spolu s architektonickou hodnotou mladší výstavby).
- Vizuální expozice sídla v krajině.

Na základě průzkumu byla formulována **celková urbanisticko-architektonická hodnota sídla (1–5)**, podmiňující míru ochrany obrazu v krajině a s ní související míru nároků na stavební aktivity v dané lokalitě.

Celková hodnota sídla

1. sídla nejvyšší urbanistické a architektonické hodnoty.
2. sídla vysoké urbanistické a architektonické hodnoty, mírně narušená demolicemi původní zástavby, nevhodnými přestavbami či novodobou výstavbou.
3. sídla průměrné urbanistické a architektonické hodnoty, narušená demolicemi původní zástavby, nevhodnými přestavbami či novodobou výstavbou.
4. sídla nízké urbanistické a architektonické hodnoty, s velmi narušenou či devastovanou historickou půdorysnou strukturou, takřka setřenými znaky historické architektury, případně nehodnotné novodobé urbanistické celky.
5. sídla nejnižší urbanistické a architektonické hodnoty, se zcela setřenou půdorysnou strukturou, případně novodobé celky silně narušující krajinný ráz.

Dle celkové urbanisticko-architektonické hodnoty sídla s přihlédnutím na jeho velikost, půdorysnou strukturu a vizuální expozici v krajině, jsou jednotlivým enklávám přiřazeny stupně **1–3**, vyjadřující míru ochrany přítomných hodnot a s ní související nároky na stavební aktivity v lokalitě.

Míra ochrany urbanisticko-architektonických hodnot sídla

Stupeň ochrany	míra ochrany urbanisticko-architektonických hodnot	celková urbanisticko-architektonická hodnota sídla
stupeň 1	nejvyšší míra ochrany	sídla výjimečné hodnoty
stupeň 2	zvýšená míra ochrany	sídla vysoké hodnoty (mírně narušená)
stupeň 3	základní míra ochrany	sídla průměrné až nízké hodnoty

Podle stupně přiřazeného v tabulce **Hodnocení sídel** ke každému sídlu či enklávě je možné nalézt v architektonickém manuálu odpovídající pravidla pro budoucí novostavby s ohledem na převažující typologické znaky lidové architektury (Arch. část, kapitola **4.2.**, str. **59**).

stupeň 1 V prostoru CHKO Šumava je pouze několik lokalit, jejichž obraz byl demolicemi a proměnou historické zástavby v uplynulých desítkách let prakticky nedotčen. V zásadě se jedná výhradně o drobné osady. Vzhledem k jejich výjimečnosti a zjevným hodnotám doporučujeme, aby v nich byl další stavební rozvoj s výjimkou rekonstrukcí existující zástavby omezen, případně zcela vyloučen. Do kategorie jsou zahrnuty i některé enklávy, které byly částečně narušeny demolicemi či nevhodnou úpravou dochovaných staveb, ale nová zástavba zde nevznikla či byla minimální. Vzhledem odloučenosti enkláv či jejich výjimečné pohledové expozici v krajině je žádoucí jejich strukturu dále nerozšiřovat.

stupeň 2 Vztahuje se na sídla, v nichž se zachovala významná část původní zástavby a nebyla příliš narušena novodobým stavebním rozvojem. Doporučení formulovaná pro tuto skupinu sídel zohledňují specifika historické zástavby a jsou rozdělena do dvou kapitol podle oblastí s příbuznými typologickými znaky lidové architektury. Specifickým podoblastem jsou v rámci kapitol věnovány samostatné oddíly, či jsou doporučení pro tyto podoblasti výslovně zmíněna v textu.

stupeň 3 Do této kategorie patří sídla s velmi narušenou půdorysnou strukturou a setřenými znaky historické lidové architektury. Zásady pro tyto enklávy jsou proto velmi obecné a soustřeďují se především na základní objem a limity týkající se konstrukčního řešení a barevnosti.

Převrstvení historické půdorysné struktury sídel novou výstavbou

Analyzovaná historická půdorysná struktura (jednoznačná až na výjimky ještě v 1. pol. 20. století) byla v řadě míst narušena demolicemi a novou výstavbou způsobem, který ji učinil prakticky nečitelnou. Vztahovat se k původní urbanistické struktuře je v těchto enklávách bezpředmětné. Nová zástavba se podle velikosti celku rozvíjela buď podél komunikací (spíše větší sídla), či vytvářela drobné shluky, případně byla budována bez vazby na původní zástavbu (drobné enklávy, vísky). Nové stavební záměry by měly existující strukturu pouze dostředivě doplňovat a zahušťovat, výstavba ve volné krajině je pro udržení hodnot v území neakceptovatelná.

Rekonstrukce tradiční venkovské zástavby

Na stavby lidové architektury je třeba nahlížet jako na cenné kulturní dědictví regionu, proto je jim bez ohledu na kategorizaci sídel podle urbanisticko-architektonické hodnoty v rámci formulovaných zásad věnována samostatná kapitola (Arch. část, kapitola **4.1.**, str. **48**). Původní zástavbu je žádoucí vždy rekonstruovat způsobem, který zachová její charakteristické typologické znaky.

Obecné kapitoly

V závěru materiálu jsou uvedeny kapitoly s obecnými doporučujícími informacemi, které se týkají architektonických prvků spoluurčujících veřejný prostor – ploty, zpevněné plochy, drobné stavby ve veřejném prostoru. Zmíněny jsou rovněž stavby občanské vybavenosti a městská architektura.

2. TŘÍDĚNÍ VENKOVSKÉ ARCHITEKTURY ŠUMAVY A POŠUMAVÍ PODLE TYPOLOGICKÝCH ZNAKŮ

Typologizace lidové architektury bývá zpracována zpravidla na úrovni celých regionů, často s přechodovými pásmy mezi jednotlivými oblastmi, a je historicky většinou vztahována k 19. století (dostatek dochovaných historických staveb a dokumentace, zároveň před plošnou industrializací venkova). Regionální podobu venkovské architektury lze považovat za výslednici postupné kolonizace území (zejm. středověké), následného společenského vývoje a hospodářského využívání území, vše v kontextu daných přírodních podmínek. Přechodové pásmo, kde se postupy a stavební techniky mísily, bylo zřejmě poměrně široké, s řadou místních specifik. Každopádně už od 18. století dochází k postupnému rozšiřování zděné zástavby, a roubené stavby zůstávají v převaze jen ve vyšších, příp. okrajových částech. Tento trend ještě zesílil nástupem pálených cihel a tašek. Rovněž starší roubené domy byly přestavovány či alespoň omítány. Přestože dnešní podoba historických staveb pochází převážně až z druhé poloviny 19. a počátku 20. století, ojediněle se mezi nimi nacházejí i stavby starší.

Vymezení základních typů lidové architektury řešeného území bylo z části provedeno již v *Architektonickém manuálu NP Šumava*; některé regiony lidové architektury jsou poměrně rozsáhlé a pokrývají i podstatnou část území CHKO. V Pošumaví se pak objevují regiony nové. V tomto materiálu jsou představena všechna území centrální Šumavy i podhorských oblastí se specifickými rysy lidové architektury – na jejich podkladě byla s určitou mírou zjednodušení formulována pravidla, která bude možno v jednotlivých sídlech a enklávách použít jako vodítko při návrhu nových domů, či rekonstrukci původní zástavby.

Tato práce rozlišuje na území CHKO Šumava dvě rámcové oblasti s příbuznými typologickými znaky lidové architektury, které jsou děleny na dílčí podoblasti. Regiony měly svou specifickou sídelní historii a i přes překotný soudobý rozvoj sídel jsou tyto znaky v sídlech i krajině patrné. Pro pochopení kulturních hodnot území budou specifika zástavby v každé z oblastí stručně představeny. Kategorizace regionů lidové architektury je částečně převzata z práce Ing. arch. Jana Pešty – Encyklopedie českých vesnic /Díl II. – Jižní Čechy, Díl III. – Západní Čechy.

OBLASTI LIDOVÉ ARCHITEKTURY S PODOBNÝMI TYPOLOGICKÝMI ZNAKY:

– OBLAST CENTRÁLNÍ ŠUMAVY A SEVEROZÁPADNÍHO POŠUMAVÍ

- Podoblast horské Šumavy (HŠ)
- Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)
- Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)

– OBLAST JIHOVÝCHODNÍHO POŠUMAVÍ

- Podoblast Podšumaví (PD)
- Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ)
- Podoblast Českokrumlovská a horního Povltaví (ČK)

OBLASTI LIDOVÉ ARCHITEKTURY VE VZTAHU K PŮDORYSNÉ STRUKTUŘE SÍDEL

– OBLAST CENTRÁLNÍ ŠUMAVY A SEVEROZÁPADNÍHO POŠUMAVÍ

Ve výše položených částech Šumavy (HŠ) výrazně početně převažují komunikační sídla. Četná jsou i sídla s rozptýlenou půdorysnou strukturou, která tvoří přibližně čtvrtinu všech enkláv v prostoru CHKO. V západní části území (ZP) se často objevují drobné shlukové enklávy, v nejnižších podhorských částech jsou řidčeji zastoupeny i návesní struktury (ZP, PJ).

– OBLAST JIHOVÝCHODNÍHO POŠUMAVÍ

V oblasti jihovýchodního podhůří Šumavy se častěji objevují formované návesní struktury s výraznou záhumenicovou plužinou, tvoří přibližně čtvrtinu všech zkoumaných sídel a enkláv oblasti. Rovnoměrně jsou zastoupena i sídla s rozptýlenou zástavbou, sídla hromadná – shluková a komunikační, která jsou nejpočetněji zastoupena v prostoru horního Povltaví (ČK).

Základní limity pro běžnou venkovskou zástavbu v prostoru CHKO Šumava jsou v zásadě pro celé území podobné, manuál však v rámci výše uvedených oblastí rozlišuje nuance, které je vhodné při navrhování nových staveb zohlednit.

2.1. OBLAST CENTRÁLNÍ ŠUMAVY A SEVEROZÁPADNÍHO POŠUMAVÍ

2.1.1. Podoblast horské Šumavy – HŠ (obr. 1, 2)

Oblast, pro kterou je typická forma roubeného domu, se nachází ve výše položených partiích Šumavy a byla osídlena až v novověku. Plošně se v zásadě překrývá s územím Národního parku Šumava a překračuje ho do prostoru dnešního CHKO přibližně v pásu horské části Šumavy kolem nadmořské výšky cca 800 m. n. m.

Nejstarší osady, z nichž nejvýznamnější byly Volary, vznikaly v blízkosti obchodních cest (Solná stezka). Horské oblasti byly osídlovány až od 16. století, největší rozvoj však nastal až ve století 18., v souvislosti se společenskými změnami, postupující industrializací a rostoucí poptávkou po surovinách (těžba dřeva, železné rudy) a spotřebním zbožím (sklářské výrobky). Vzhledem k drsnému klimatu se zde obyvatelé živilí především pastevectvím a lučním hospodařením, zemědělství v klasickém slova smyslu zde nemělo dobré podmínky k rozvoji.

Tradiční domy šumavských plání byly roubené, převážně jednopodlažní, s obvyklou trojdílnou dispozicí, s nízkým a širokým průčelím. Stěny byly opatřeny šindelem nebo prkenným obkladem. Sklon mohutné polovalbové či valbové střechy s přesazeným bedněným štítem, ve kterém se obvykle nacházela krytá pavlávka, se pohyboval v rozmezí od 38 ° do 42°. Na střeších domů v horských vsích bývala budována hřebenová zvonice.

Specifickou formu představovaly tzv. královácké dvorce. Byly sídly Králováků, svobodných sedláků, jimž byla počátkem 17. století císařem Matyášem udělena řada výsad a kteří z osmi královských rychet spravovali oblast Královského hvozdu. Území bylo během třicetileté války dáno královskou komorou České koruny do zástavy a později přešlo do majetku prášilského a bystrického panství. Jednotlivé provozy statku byly umístěny v samostatných budovách, součástí dispozice usedlosti byla často i domácí kaple se zvoníčkou. Dvorce typologicky vycházely z architektury šumavského roubeného domu, konstrukční řešení a detaily se lišily podle lokality. Ve vyšších nadmořských výškách byly převážně roubené či se zděnou světnicí, níže položené dvorce byly kamenné, případně roubené s omítanými stěnami.

Formálně odlišné jsou volarské **domy alpského typu** (obr. 3, 4), které jsou dispozičně zcela odlišné od venkovské architektury Čech, Moravy i Slezska. Na jednotném půdorysu téměř čtvercových proporcí byl integrován provoz celé usedlosti (obytná část, komory, chlévy, stáje), na půdě se skladovalo seno. Ve štítě obvykle najdeme dlouhou pavlač, která sloužila k manipulaci se senem. V českém prostředí se jedná o typ prakticky raritní a izolovaný; pronikl sem s kolonizací 16. a 17. století z oblasti Alp přes Horní Rakousko a Bavorsko, kde naopak určuje tvář venkovských horských sídel. Na české straně se ucelenější soubor nachází ve *Volarech* (vesnická památková rezervace) a v blízké vsi *Dobrá* (NPŠ), zde se však převážně jedná o typ dispozičně i tvaroslovně promísený právě s šumavským roubeným domem. V ojedinělých exemplářích lze domy alpského typu výjimečně nalézt i v západočeské části Šumavy. Několik sídel se nacházelo na Volarsku a Frymbursku, vždy však v těsné blízkosti hranice, tedy i blíže domovskému regionu. Všechna tato sídla byla bohužel zničena bezprostředně po vystěhování původního německého obyvatelstva.

Vzhledem k tomu, že byl dům alpského typu soustředěn na českém území prakticky do jediné oblasti, je jeho plošná implementace do prostředí šumavských vesnic s jinou kolonizační historií neopodstatněná a matoucí.

Jinou netradiční odnoží šumavského roubeného domu jsou **sklářské domy** (roubené dvojdomy v *Lenoře* obr. 5).

Důsledkem druhé světové války bylo vylidnění českého pohraničí, osídlené převážně německým obyvatelstvem. Vesnice byly zčásti dosídleny, stopa většiny sídel horské části Šumavy zmizela po zřízení pohraničního pásma a vojenského újezdu Dobrá Voda v západní části dnešního území NPŠ. Proto máme dnes v této oblasti jen málo autentických příkladů původního stavitelství. Kromě *Dobré*, která však reprezentuje typologický hybrid mezi domem alpským a šumavským roubeným, není v části nad 1000 **m n. m.** žádný ucelený soubor původní architektury.

Významné památky šumavského roubeného domu se na území CHKO Šumava dochovaly např. v *Zátoni*, *Lenoře* či *Horní Vltavici*, řada hodnotných domů leží v prostoru národního parku - v *Borových Ladách*, *Dolních Hrádkách*. Řídce se na Šumavě v málo pozměněné podobě dochovaly i královácké dvorce – *Busil* (CHKOŠ), *Antýgl* (NPŠ).

2.1.2. Podoblast Podlesí a Javornicka – PJ (obr. 6, 7)

Jedná se velmi malebnou a krajinářsky dynamickou oblast Pošumaví ležící zhruba mezi Vimperkem a Kašperskými Horami, zasahující hlouběji do vnitrozemí. Nejstarší vsi, poměrně nepravidelného půdorysu, se v nižších polohách objevovaly už od 13. století v souvislosti s rýžováním zlata. Vyšší zalesněné partie byly kolonizovány až od století 16., převážně v okolí Stach, které byly spádovým centrem celé oblasti.

Nejstarší dochované venkovské stavby jsou špýcharové domy s roubenou světnicí a kamennou sýpkou. Mladší roubená architektura byla typologicky velmi blízká domu centrální Šumavy – tradiční roubené domy s prkenným či šindelovým obkladem, rozložitou polovalbovou střechou, často se štítovou pavláčkou. Ze dřeva se tradičním způsobem prokazatelně stavělo ještě kolem poloviny 19. století.

Vzhledem k tomu, že se jednalo o území osídlené převážně českým obyvatelstvem, které nebylo po II. sv. válce vysídleno, dochovalo se i poměrně velké množství ucelených souborů lidové architektury. Nejvýznamnější z nich na území CHKOŠ najdeme ve *Stachách* (vesnická památková rezervace), v *Chalupách* (vesnická památková zóna), *Michalově*, *Šebestově*, *Vyšehradě*.

2.1.3. Podoblast západočeského Pošumaví – ZP (obr. 8, 9)

Území plošně zasahující hlouběji do vnitrozemí zahrnuje západní třetinu podhorské části CHKO Šumava; na východě, přibližně v linii údolí Zlatého potoka, navazuje na podoblast Podlesí a Javornicka.

Krajina má velmi členitý, zvlněný reliéf; osídlení sem začalo pronikat již ve středověku a v mladších obdobích se přiblížilo až k hranici 1000 m n. m.. Jedná se o oblast, ve které se střetávaly a mísily kultury – německá v horských částech Šumavy s převážně českou v podhůří. Ve středověku byla celá oblast majetkově rozdrobená, sídelní struktura byla proto tvořena velmi malými osadami a samotami čítajícími často jen několik dvorců.

Dřevěná lidová architektura nese velmi podobné znaky jako šumavský roubený dům, a to jak v konstrukčním řešení, tak v architektonických detailech staveb. Dispozici a tedy i uspořádání usedlosti ovlivňoval způsob hospodaření jejích obyvatel. V nižších geografických polohách, v převážně zemědělských vsích, se mezi staršími exempláři ze 17. století objevují špýcharové domy s roubenou neomítanou světnicí, které pokrývají oblast podhůří od Prachaticka po Chodsko.

Mladší zděná zástavba již opouštěla historické formy, ponechávala si ale často polovalbovou střechu, fasády byly však spíše prosté, ovlivněné epochou klasicismu.

Vedle nich souběžně vznikaly domy chlívního a komorového typu s trojdielnou dispozicí. Mladší zástavba postupující do horské, nezemědělské, části Pošumaví byla většinou roubená (klasickou technologií ještě kolem pol. 19. století) bedněná vertikálními prkny, budována na obvyklém obdélném půdoryse, s rozložitou střechou se strmou polovalbou. Ve výrazně předsazeném bedněném štítě byla často budována krytá pavlač, do štítu otevřená obdélným výřezem, někdy krytá dřevěnou mřížkou. Domy ve vyšších polohách měly v hřebeni zvoničku.

2.2. OBLAST JIHOVÝCHODNÍHO POŠUMAVÍ

2.2.1. Podoblast Podšumaví (PD), (obr. 9, 10)

Do šumavského podhůří mezi Vimperkem a Prachaticemi zasahuje svou jihozápadní výspou zvlněná zemědělská krajina Volyňska. Jedná se o sídelní území kolonizované již ve středověku, s vesnicemi uspořádanými obvykle kolem pravidelně formované návsi. Z nejstarší roubené zástavby se zachovala jen torza – současný obraz sídel v celé oblasti utváří charakteristická zděná lidová architektura z poloviny 19. století. Jádra sídel ležících na území CHKO Šumava tvořily obvykle troj- až čtyřboké usedlosti se štíty často obrácenými do veřejného prostoru. Bývaly výrazně profilovány, směrem od nižších partií k horským oblastem však ztrácely na své zdobnosti. Nejjednodušší a zároveň nejobvyklejší forma, se kterou se v prostoru CHKO setkáme, je prostý štít s plastickou konturou kolem napojení střechy a jednoduchým členěním, případně zcela bez výzdoby, ukončený často polovalbou. Hodnotnější soubory lidové architektury se střízlivě zdobenými fasádami najdeme na území CHKO Šumava ve *Včelné pod Boubínem* a ve *Vyšovatce*. Ojedinelým příkladem domu s bohatě zdobeným křídlovým štítem je č. p. 5 v *Buku u Prachatic* (obr. 9).

2.2.2. Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny – PŽ (obr. 11, 12, 13)

Do podhorské části CHKO Šumava v úseku přibližně mezi Záblatím a Zbytinami zasahuje výběžek lesnaté Prachatické hornatiny, která spolu se severozápadní částí Želnavské hornatiny tvoří území se specifickou sídelní historií. Oproti jiným částem Šumavy ležícím ve stejných nadmořských výškách byla kolonizována již ve středověku, přesto je osídlena poměrně řídce. Nejstarší vesnice byly založeny pražskou vyšehradskou kapitulou a cisterciáckým klášterem ve Zlaté Koruně. Vesnice mají specifický charakter – byly zakládány v zalesněných a poměrně svažitéch lokalitách, přesto je v jejich půdorysech patrná pravidelnost a sevřenost – nejčastěji kolem návsního prostoru. Nejstarší roubená architektura se až na ojedinelé příklady v CHKOŠ nedochovala (*Spáleniště – Čtyřdomí*), doklady historické zděné zástavby v původní podobě zcela chybí. V polovině 19. stol. začala do nižších partií území pronikat zděná architektura dvoupodlažních trojbokých usedlostí zastřešených oproti stavbám horské Šumavy valbovými střechami výrazného sklonu s bohatě profilovaným průčelím. Výraznějším zástupcem na území CHKO jsou Mlynářovice (obr. 12), s částečně narušenou urbanistickou strukturou, *Cudrovice* zanikly zcela – reprezentativní příklady se nacházejí již mimo řešené území, bezprostředně za jeho severovýchodní hranicí (*Koryto* – obr. 11).

Do horských částí oblasti velkorysá úprava sídel nepronikly – až na výjimky převažovala ve výše položených sídlech zástavba jednopodlažní. Nejceněnějšími soubory lidové architektury, které nebyly doposud převrstveny novodobou zástavbou, jsou *Zvěřence* a *Hlásná Lhota*. Typologicky se však již překrývají se sídly ležícími ve vyšších nadmořských partiích sousedního **Podšumaví** (viz předchozí kapitola).

Mladší stavby pocházejí z konce 19. a počátku 20. století. Vesměs se jedná domy inspirované starší architekturou horské Šumavy, převážně omítané či s bedněným štítem, v zástavbě 20. století se již odrážela proměna stavebního slohu – zmenšení půdorysu, zjednodušení střech, odpojení od historické formy, která přetrvávala především v použitém materiálu a konstrukčních detailech – výdřeva, okna apod.

2.2.3. Podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví – ČK (obr. 12, 13)

Na oblast severovýchodního Pošumaví navazuje z hlediska typologie architektury svébytná oblast Českokrumlovsko, které spolu s výše položeným Horním Povltavím zahrnuje prakticky celé jihovýchodní území CHKO Šumava a zasahuje téměř až ke státní hranici. Lesnatá oblast byla kolonizována již ve středověku zlatokorunskými cisterciáky. Vesnice této oblasti se vyznačují většinou skromnější velikostí a jsou založeny na pravidelném lokačním půdoryse. Východ tohoto regionu byl převážně český, území ležící uvnitř hranic CHKO bylo však obýváno výhradně německým etnikem.

Starší roubená architektura se dochovala podobně, jak tomu bylo u sídel Prachatické hornatiny, pouze v torzech – i zde jej v 19. století překryla svébytná zástavba patrových tří až čtyřstranných dvorců, tzv. „*vierkantů*“, které jsou na mapách stabilního katastru z 2. čtvrtiny 19. století zobrazeny téměř výhradně jako zděné. Domy byly opatřeny jednotnou valbovou střechou (objemově sjednocující všechna křídla usedlosti) podélně orientovanou do uličního prostoru, v případě orientace dvorce kolmými rameny do návsi či uličního prostoru bývala střecha rovněž valbová nebo polovalbová. Dle historických pramenů byly dvorce původně stavěny jako roubené, ale jejich architektonická podoba se do dnešních dnů nedochovala.

Po vysídlení německého obyvatelstva na konci 40. let 20. století a následné likvidaci původní zástavby nezbylo z obrazu původního osídlení mnoho; mohutný dvoupatrový dvorec jako charakteristický typologický druh lidového stavitelství jihovýchodního Pošumaví zcela pozbyl svého dřívějšího významu. Přesto v prostoru CHKO Šumava najdeme sídla, která jsou schopna vypovídat o původní urbanistické i struktuře i architektuře venkova jihovýchodního šumavského podhůří (Pernek, Šebanov a Hodňov).

3. MĚSTSKÁ ZÁSTAVBA

Hranice chráněné krajinné oblasti Šumava protíná intravilány několika měst a městysů: *Čachrova, Dešenice, Hartmanice, Frymburk a Kašperských Hor*, čtyři města leží v prostoru CHKO celým svým zastavěným územím – *Horní Planá, Rejštejn, Volary a Železná Ruda*. Městský charakter má i centrální část *Stach*.

město	nadmořská výška	první zmínka (rok)	počet obyvatel – 1930	počet obyvatel – 2021
Čachrov (městys)	716 m	1352	351	507
Dešenice (městys)	505 m	1272	978	712
Frymburk (městys)	708 m	1270	2186	1321
Hartmanice	712 m	1219, 1315	696	944
Horní Planá	776 m	1332	1860	2079
Kašperské Hory	758 m	1337	2289	1404
Rejštejn	568 m	1347	870	261
Stachy (obec)	758 m	1578	2050	1164
Volary	760 m	1359	3905	3738
Železná Ruda	820 m	1569	2427	1631

Tato práce se prioritně věnuje venkovské zástavbě v krajinném kontextu, přesto nechceme šumavská města zcela pominout. Za jejich vznikem stojí nejrůznější historické okolnosti, v jejich půdorysném uspořádání i siluetě se podstatně otiskl tvar terénu, kterému se struktura musela pochopitelně přizpůsobit. V řadě lokalit existují doklady o životě v prehistorickém období, města v šumavském regionu vznikala však v zásadě až v průběhu století 13. a 14. (s výjimkou Železnorudska, osídleného v 16. století). Kolonizační impuls byl vesměs dvojitý – těžba nerostných surovin a blízkost obchodních stezek.

Jednu skupinu sídel tvoří enklávy hromadně rostlé, v jejichž půdorysech najdeme živelnou zástavbu podél komunikací, někde s později formovaným půdorysem – *Železná Ruda, Volary, Rejštejn*. Druhá, početnější skupina je charakteristická formálním uspořádáním a pravidelnou kompozicí zástavby kolem návesního prostoru – *Horní Planá, Frymburk, Hartmanice, Kašperské Hory* (lokační města)

Nejstarší podobu sídel neznáme, její podstatnou část tvořila roubená zástavba, tvář měst proměňovaly četné požáry, rostoucí životní úroveň a sílící tlaky na používání nespalných materiálů. Vzhled historických městských jader se formoval od 18. století, svého vrcholu dosáhla v 2. polovině století 19., kdy dostala průčelí domů svou dnešní podobu. Historická zástavba center měst ležících v CHKO je dvoupatrová a směrem k okrajům sídla se snižuje. Někdy je struktura městského centra velmi kompaktní, tvořená souvislou frontou objemově propojených staveb, jindy volnější, s izolovanými domy obemykajícími veřejné prostranství.

Všechna jmenovaná sídla velmi sociálně utrpěla vystěhováním Němců po II. světové válce. Úpadku nezabránilo ani následné dosídlení, přirozená kontinuita života byla přerušena. Centra šumavských měst zůstala v řadě případů poměrně kompaktní (*Frymburk, Kašperské Hory, Horní Planá*), jinde však byla městská jádra citelně narušena jak likvidací původních domů, tak i následnou výstavbou, vesměs urbanisticky dosti bezohlednou (*Volary, Železná Ruda*).

Následující text předkládá velmi stručný přehled historických i krajinných souvislostí vzniku jednotlivých měst, dále pak ve zkratce glosuje současný stav s ohledem na urbanistické a architektonické hodnoty jednotlivých sídel. Doprovodná obrazová dokumentace předkládá srovnání leteckých snímků z počátku 50. let 20. století a snímků současných.

Čachrov

Městečko vzniklo na obchodní cestě směřující z Klatov přes šumavský hřeben do Železné Rudy a dále do Bavor. To podmínilo i silniční půdorysnou strukturu sídla s kolmo řazenými domy, které jsou z velké části patrové. Jejich architektonická podoba v sobě mísí vlivy venkovského stavitelství Šumavy s typologickými znaky městské zástavby (mansardové střechy, profilace fasád).

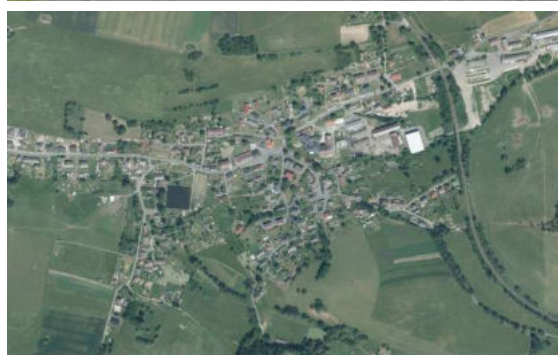
Vzhledem k terénní konfiguraci se městys příliš plošně nerozvíjel a jeho struktura zůstala do dnešní doby zachována bez výraznějších intervencí. Mezi městskými enklávami na území CHKO se jedná o urbanisticky nejvhodnější sídlo. Drobné měřítko a poměrná rozvolněnost půdorysu však řadí Čachrov spíše mezi přechodové struktury s převažujícím venkovským charakterem zástavby.

Dešenice

Nejnižší položené městečko na území CHKO Šumava (505 m n. m.) bylo založeno již ve vrcholném středověku. Sídlu se rozrostlo kolem nepravidelné návsi přimknuté k tvrzi, později přestavěné na zámek. V mladší historii se územně rozšiřovalo západním směrem při cestě do Nýrska, ale i na straně jižní, kde se údolí mělce otvíralo do volné krajiny. Stejně jako Čachrov, jsou i Dešenice tvořeny zástavbou, ve které se mísily venkovské vlivy pošumavské architektury s prvky městskými.

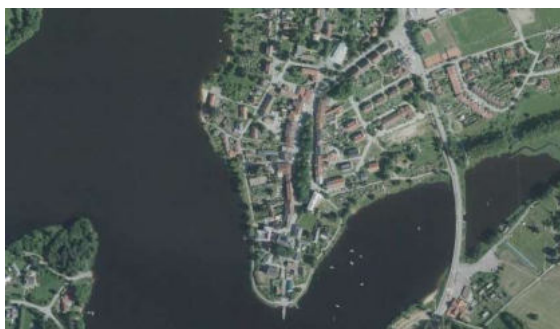
V mladší historii pokračoval stavební rozvoj podél páteřní komunikace - zde si městečko díky konfiguraci terénu uchovalo poměrně kompaktní charakter. V jižní části intravilánu, kde se údolí otvírá do plošší krajiny, však již vznikly kobercové půdorysné struktury, které celkovou harmonii sídla tříští. Zástavba, rozvíjející se podél komunikace západním směrem, prakticky propojila sídlu se sousedními Milenci. Vlastní jádro Dešenic je přes částečné demolice poměrně dobře zachované. Struktura zástavby je rozvolněná a stejně jako v případě Čachrova se charakterově přibližuje spíše venkovským sídlům.

Frymburk

Lokační městečko (městys) vybudované u strážního hrádku nad obchodní cestou. Sevřená, kompaktní městská zástavba s podélně orientovanými domy propojenými štíty, uspořádaná kolem vřetenovité návsi. Fasády nesou formální znaky městské architektury 2. poloviny 19. století.

Frymburk má velmi dobře zachované historické jádro. Západní, komunikační část sídla byla zničena po napuštění lipenské nádrže v roce 1958, centrum městysu tak vytvořilo jakýsi ostroh obtékaný vodou jezera. Frymburk se stal jedním z center turistického ruchu a již záhy po napuštění přehrady začaly vznikat nové celky bytových i rodinných domů, které městské jádro obklopy a začaly se kobercovitě rozvíjet severně od sídelního jádra. Po zrušení pohraničního pásma a uvolnění poměrů na začátku 90. let nabral stavební rozvoj rychlé tempo. Výsledkem je struktura typická spíše pro suburbie velkých měst bez jemných přechodů mezi jednotlivými celky, bez kvalitní soudobé architektury i veřejných prostranství.

Hartmanice

Městečko profitující ze své polohy na úpatí nekolonizované horské části Šumavy leželo na zemské stezce. Vzniklo v souvislosti s těžbou zlaté rudy v blízkých dolech, sídlil zde celní úřad. Hartmanice byly formálně založené, patrně na starší méně uspořádané uliční struktuře. Ještě v 1. pol. 20. století měly drobné měřítko, návěs tvořily v zásadě kompaktně řazené usedlosti se znaky pošumavského domu – hmoty domů v návěsním prostoru však zůstávaly nezávislé, bez vzájemného propojení.

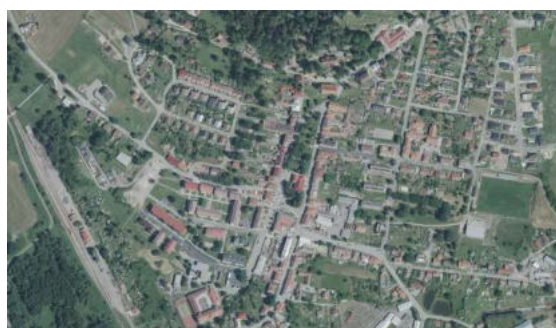
Urbanistická struktura města ve 2. polovině 20. století velmi utrpěla. Mnoho domů utvářejících veřejná prostranství v severní, východní a jižní části zaniklo, nová zástavba těmto prostorům již nikdy nevrátila jejich původní formu. Siluetu městského jádra narušila v 60. letech 20. století výstavba třípodlažních panelových bytových domů, nové soubory rodinných domů a areály zemědělské a průmyslové výroby postupně celou strukturu sevřely.

Horní Planá

Osada byla založena zlatokorunskými cisterciáky – půdorys má pravidelnou lokační strukturu s obdélnou návší svažující se k jihu. Původní zástavba měla stejnou typologickou podstatu jako vsi oblasti Českokrumlovska a horního Povltaví (*Pernek*); klasicistními a historizujícími úpravami fasád se však formálně přiblížila městské architektuře.

V současnosti je Horní Planá také jedním ze spádových center Lipenska, i zde se začala budovat nová obytná výstavba již v šedesátých letech 20. století. Podobně jako ve Frymburku postupně sevřela historickou strukturu a pohltila i pás zahrad, který tvořil přechodovou linii mezi zástavbou a volnou krajinou. Výsledkem je kompaktní urbanizovaná plocha architektonicky nesourodých celků, která vedle sebe kobercovitě klade jednotlivé stavební etapy. Vlastní náves zůstala z velké míry zachována.

Kašperské Hory

Královské město, jehož vznik se pojí s rýžováním a důlní těžbou zlata a drahých kovů. Bylo velkoryse založené, s prostorným náměstím a paralelní obchodní ulicí. Domy mají povětšinou klasicistní a historizující fasády, ojediněle secesní; výjimečně se dochovaly i domy starší (barokní). Střešní krajina je tvořena převážně štítově napojenými sedlovými střechami, okapové orientace.

Město se začalo výrazněji územně rozvíjet už v 1. polovině 20. století, zejména na jižním a západním okraji sídla. Jednalo se zejména o izolovanou rodinnou zástavbu, která svým rozsahem dramaticky nenarušila historickou siluetu města. I Kašperské Hory těží ze své členité terénní konfigurace, která zabránila novým celkům odstředivě obemykat sídelní jádro. Historické centrum Kašperských Hor zůstalo až na několik domů prakticky neporušené, domy jsou poměrně citlivě opraveny.

Rejštejn

V minulosti byl Rejštejn součástí Kašperských hor, formálně se oddělil až koncem 16. století. Jeho vznik souvisí s rýžováním a důlní těžbou zlata. Drobný půdorys města se fixoval v novověku na kostře hromadné silniční vsi; stísněné prostorové podmínky a blízkost řeky byly limitujícím faktorem pro formování náměstí, které je poměrně drobné a protáhlé v ose komunikace. Budovy formující náměstí mají podélně orientované střechy, velká část z nich vytváří souvislou hmotu propojenými štíty. Domy mají převážně klasicizující fasády.

Rejštejn zaznamenal po druhé světové válce i po roce 1989 minimální stavební rozvoj. Částečně to bylo způsobeno blízkostí Kašperských Hor, spádového centra území, zčásti i relativní odlehlostí regionu; patrně nejdůležitější roli však sehrála terénní konfigurace – hluboké lesnaté údolí formované řekou nabízelo možnosti sídelního rozvoje prakticky pouze podél komunikací. Nová zástavba vznikala zejména v západní části sídla, kde navazovala na uliční kolonii z počátku 20. století. Avšak ani zde nedošlo ke kobercovému propojení sídelních celků a historické jádro tak zůstalo uchráněno rušivých stavebních intervencí. Sídelní jádro je poměrně kompaktní – zaniklo pouze několik domů v západním vyústění náměstí, které tak ztratilo optické uzavření. Většina domů je kultivovaně opravena, celkový charakter sídla je velmi harmonický.

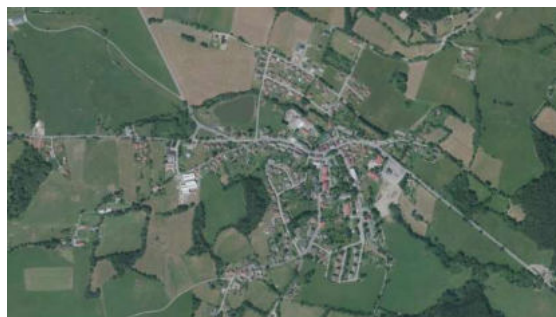
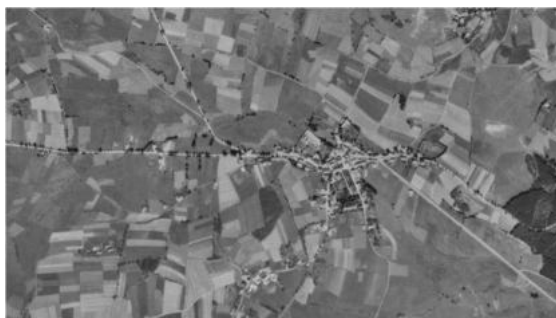

Stachy

Stachy nejsou městem ani městysem ve správním slova smyslu, svou strukturou do této kategorie bezesporu patří. Vznikly jako osada až na konci 16. století v údolí Jáchymovského potoka kolem tehdejší sklárny. Byly jednou z osmi šumavských králováckých rychet. Staly se centrem šumavského Podlesí a jejich význam zejména v 19. století rostl. Původní osada vznikala shlukovitě podél cesty mezi Vimperkem a Kašperskými Horami.

Od poloviny 19. století vévodí intravilánu mohutný empírový kostel Navštívení Panny Marie, který vytvořil prostorovou oporu jižní části sídla. K ní se postupně přimyká mladší zástavba, která nakonec dokořinovala lichoběžníkové náměstí. Domy zůstávají izolované, bez hmotového propojení, jsou však uspořádány velmi těsně. Mnoho z nich si zachovalo ráz pošumavské lidové architektury, najdeme zde však i stavby s klasicizujícími fasádami, či reprezentující historizující styly konce 19. století.

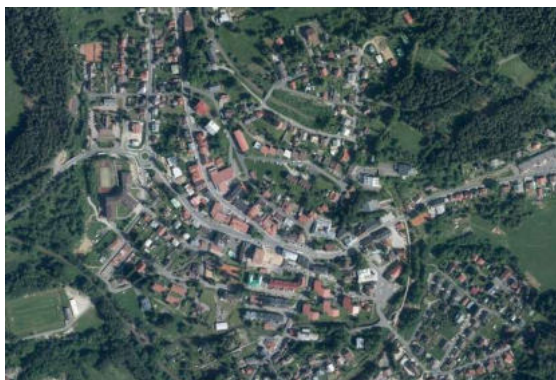
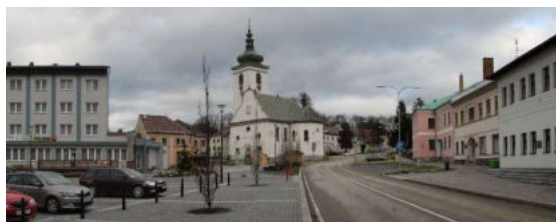
Stachy se rozvíjely podél hlavní komunikace. I díky nové trase silnice II/145 zůstalo uchráněno východní vyústění původní osady, které je dnes cenným příkladem lidové architektury Podlesí a Javornicka. V severní i jižní části sídla vznikly v nejmladší stavební historii kobercové celky rodinných domů, které půdorys sídla tříští.

Volary

Město se strategickou pozicí na Zlaté stezce, která tvořila komunikační osu sídla, bylo důležitým spádovým centrem území. Návesní ulicovka formovaná na středověké komunikační struktuře byla významně přestavěna po velkém požáru v 19. století. Půdorys města se stabilizoval v 16. století po příchodu bavorských osadníků, kteří vytvořili nezávislou hromadnou komunikační enklávu Starého města s domy alpského typu – v našich podmínkách bezprecedentní. Strukturu návsi tvoří těsně řazené usedlosti objemově nepropojené, orientovány podélně (okapovou rovinou) do návesního prostoru.

Volary se začaly stavebně rozvíjet mimo historické jádro už v první polovině 20. století. Na východní i západní straně začaly vznikat kobercové struktury rodinných domů, které se v 70. a 80. letech dále plošně rozvíjely. Ve východní partii, bezprostředně v kontaktu s původní zástavbou, vzniklo panelové sídliště s domy až sedmipodlažními, za ním na pravoúhlém rastru vyrostla kolonie rodinných domů. V městském jádru zaniklo velké množství historických domů, zejména v partii kolem kostela, ulicové náměstí ztratilo oporu a formálně se rozpadlo. Nová zástavba pak pozici i objemem dílo završila a způsobila prakticky nevratné zničení historické formy. Zanikla i podstatná část jedinečné kolonie alpských domů v severní části sídla, město se však tímto směrem dále nerozvíjelo. Zůstává tedy alespoň formálně zachována původní hromadná silniční struktura, která však byla porušena solitérními rodinnými domy budovanými mimo linii původní cesty. S výjimkou severní partie původního sídla novodobá zástavba pronikla až bezprostředně k historickému jádru a pohltila pás zahrad tvořící přirozený předěl mezi krajinou a sídlem.

Železná Ruda

Železná Ruda byla osídlena až v 16. století, je tedy ve srovnání s ostatními šumavskými městy historicky nejmladší. Její rozvoj souvisí s těžbou a zpracováním železné rudy a polohou na významné obchodní cestě mezi Řeznem a Prahou. Rostla živelně podél komunikace a jejích větví, její půdorys se formoval postupně. Struktura se zahušťovala, avšak nikdy nevzniklo pravidelněji založené jádro – struktura typologicky zůstala na úrovni hromadného komunikačního sídla. Zástavbu tvořily vesměs samostatně stojící budovy, architektonicky vycházející z typologie šumavského domu.

Železná Ruda se stala již na přelomu 19. a 20. století oblíbeným turistickým centrem. K rozvoji turistického ruchu pomohla především výstavba železnice v roce 1877. Sídlo rozšiřovalo svůj půdorys, už v 1. polovině 20. století vznikaly enklávy rodinných domů v nové uliční síti, která vznikla paralelně s páteřní cestou v západní a severní části sídla. Po vysídlení německého obyvatelstva a útlumu, který následoval po zřízení pohraničního pásma, se koncem 50. let do Železné Rudy opět vrátil relativní ruch. Nová stavební aktivita však pokračovala v necitlivé intervenci do historického urbanismu sídla. Řada budov v původní uliční síti byla zbořena, nové domy sice respektovaly uliční čáru, ale svým objemem původní strukturu tříštily. Historickou siluetu sídla překryla tří – až šestipodlažní zástavba bytových domů. Půdorys sídla je dnes velmi nesourodý, bez přehledných veřejných prostranství, historická stopa sídla je setřena.

4. ARCHITEKTONICKÉ ZÁSADY PRO NOVOSTAVBY A REKONSTRUKCE

Následující kapitoly formulují architektonické zásady pro stavební záměry v prostoru CHKO Šumava, ať již se jedná o renovaci původních domů či novostavby. Principiálně se v mnoha ohledech překrývají s doporučeními vydanými pro území NP Šumava, neboť se jedná o oblasti, které mají podobnou stavební historii. V řadě aspektů se zásady pro novostavby a rekonstrukce prolínají, rekonstrukcím je však pro přehlednost věnována samostatná kapitola.

Pravidla jsou vodítkem pro běžnou stavební produkci na území CHKO Šumava a v ideálním případě by měla zabránit výstavbě, která obraz šumavských sídel narušuje. Vztahují se výhradně na objekty obytné či rekreační funkce, a i pro ně představují pouze základní osnovu, kterou by měla novostavba či rekonstrukce respektovat. Pokud stavební záměr výrazně překročí rámec uvedených doporučení, je třeba jej individuálně posoudit z hlediska jeho vlivu na krajinný ráz. Rovněž je třeba individuálně posoudit opodstatněnost a architektonickou podobu staveb jiné než obytné a rekreační funkce, pro něž by byly následující zásady zavádějící. Stavby, které se typické matici venkovské zástavby vymykají, je možné realizovat pouze ve výjimečných případech.

Žádný univerzální dokument bohužel nezabrání vzniku staveb podprůměrné kvality. Pohybujeme se na ploše zvláště chráněného území integrujícího intravilány sídel, proto je zde více než jinde důležité dbát na vysokou profesionalitu i vkus tvůrců architektonických návrhů a jejich úctu k výjimečnému prostředí.

Celkový vzhled stavby nelze detailně předepisovat – pokud se stavebník rozhodne pro konzervativní přístup, s doslovným přepisem historické formy včetně architektonických detailů, mělo by se tak dít pouze na základě předchozí analýzy dochovaných tradičních staveb v regionu a dostupné obrazové dokumentace, a pouze v situaci, kdy je dům obnovován na místě zaniklé zástavby. Kopie staveb lidové architektury v lokalitách dříve nezastavěných jsou z kulturněhistorického hlediska matoucím řešením. Stavby pouze inspirované tradiční formou by však měly být adekvátně zjednodušené, měly by respektovat velikost jednotlivých prvků vůči objemu stavby, jejich umístění, materiálové řešení i jemnost detailu.

Zvláštní skupinu sídel ležících v prostoru CHKO Šumava nebo na jeho okraji představují městské celky. Tato práce je primárně věnována architektuře venkovského prostoru, a proto se formulované zásady týkají pouze okrajových částí dotčených měst, kde převládá venkovský charakter zástavby.

Specifická jsou rovněž formovaná sídla (především návesní), jejichž jádro je často tvořeno domy specifického objemu a regionálně podmíněnými architektonickými detaily. V okrajových částech pak převažovala zástavba prostá, jednopodlažní, se znaky běžnými pro širší region. V jednom sídle se tak setkávají dva typologicky odlišné druhy zástavby (podobně jako u městských struktur). Každá tato eventualita bude pro konkrétní enklávu uvedena v tabulce **Hodnocení sídel**.

4.1. REKONSTRUKCE TRADIČNÍ VENKOVSKÉ ZÁSTAVBY

Sídla jsou neoddělitelnou součástí CHKO Šumava a je třeba citlivě chránit jejich charakteristický obraz. Historická obytná zástavba byla z velké části zničena či překryta stavebními úpravami a ke každému původnímu domu dochovanému v autentické podobě je třeba přistupovat jako k cennému pramenu poznání života staré Šumavy.

Jak již bylo uvedeno v Architektonické části, kapitole 2, zahrnuje území CHKO Šumava několik oblastí lidové architektury se specifickými typologickými znaky zástavby, zásady pro obnovu dochovaných staveb jsou však děleny nikoli podle těchto oblastí, ale zaměřují na jednotlivé konstrukční části domu obecně. Případné odchylky v požadavcích na stavební konstrukce a materiály pro jednotlivé regiony lidového stavitelství jsou v textu zmíněny.

U všech historických staveb, které se dochovaly v autentické podobě, a to bez ohledu na deklarovanou hodnotu sídla, je důležité volit co nejšetrnější způsob rekonstrukce bez výrazných zásahů do hmoty i vnějšího pláště. U enkláv nejvyšší urbanistické a architektonické hodnoty (v tabulce **Hodnocení sídel** označeny **stupněm 1**) je dodržení následujících zásad nezbytné.

Historickým stavbám, jejichž objem a typické architektonické znaky byly narušeny nevhodnými úpravami, je žádoucí citlivě navrátit charakteristickou podobu.

DOPORUČENÉ:

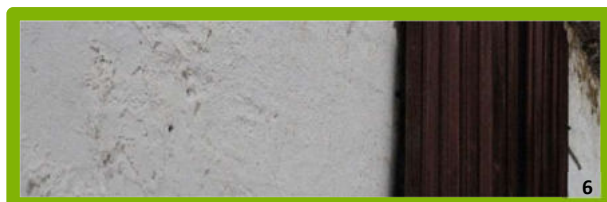
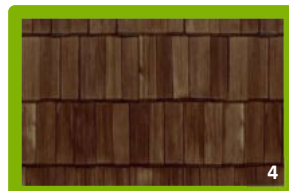
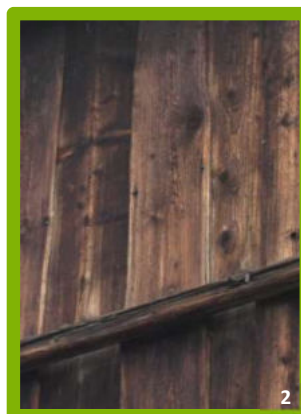
VNĚJŠÍ PLÁŠŤ

– Roubená či sloupková (ev. zděná) konstrukce s výdřevou

- Nahrazované prvky a tesařské spoje by měly co nejvíce odpovídat původnímu řešení, aby autenticita stavby zůstala zachována (obr. 1).
- Nahrazovaná výdřeva by měla respektovat tvar a uložení původních prvků – svisle ložená prkna, nejlépe z nepravidelného výřezu, přeskládaná (obr. 2) či s krycí lištou, případně fasádní šindel (obr. 3, 4).

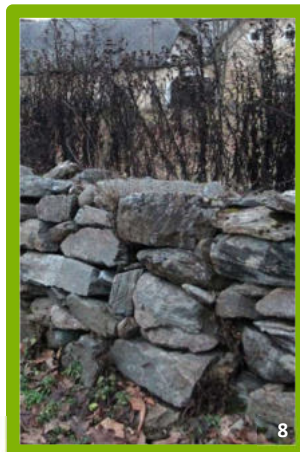
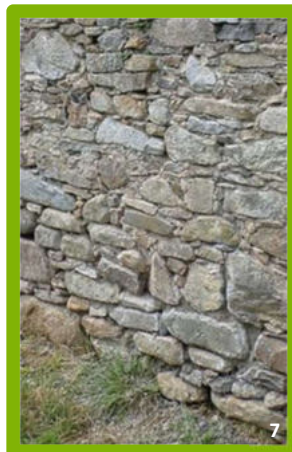
– Omítaná konstrukce

- Při obnově omítky je žádoucí zachovat původní profilaci fasády (lizény, okenní šambrány – obr. 5)
- Při rekonstrukci historických objektů je nejvhodnější používat ručně nanášenou, nejlépe vápennou omítku, kopírující nerovnosti povrchu (obr. 6).

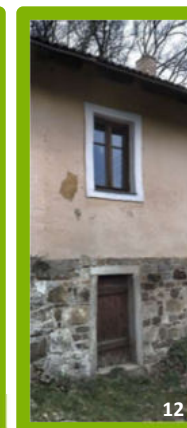
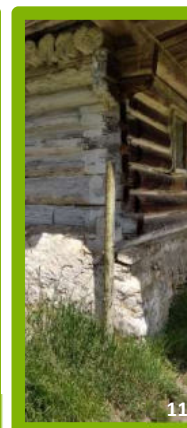
– Pohledové kamenné zdivo, obklad

- Dochované neomítané kamenné konstrukce historických staveb je žádoucí uchovat v autentické podobě. Obnovu je třeba provádět citlivě – kamenem podobného tvaru a barevnosti, s nevýraznou spárou. (obr. 7)
- Zdi kladené „nasucho“ je vhodné rekonstruovat bez použití malty, případně maltu použít pouze v na vnitřní části ložné plochy kamene tak, aby malta nebyla na líci zdi patrná (obr. 8)
- U historicky mladších kamenných staveb je důležité respektovat původní povrchovou úpravu – např. lazurní přetažení malty přes líc zdiva (obr. 9).

– Podezdívka

- Způsob provedení podezdívky by měl odpovídat regionálním zvyklostem lidového stavitelství.
- Podezdívka by si měla zachovat jistou „měkkost“ architektonického detailu – viz zásady uvedené v bodu *omítaná konstrukce, pohledové kamenné zdivo*.
 - **Kamenná podezdívka** – obvyklejší v horských oblastech Šumavy (*podoblast horské Šumavy*) a individuálně u *mladší zástavby přelomu 19. a 20. století*. U starších staveb byla poměrně častá povrchová úprava přetažením malty přes líc zdiva (obr. 10), či bylo zdivo opatřeno vápenným nátěrem (obr. 11). Kamenná podezdívka mladších zděných staveb byla obvykle jemně spárována (obr. 12).
 - **Omítaná podezdívka** – typická pro oblast *Pošumaví (zejména roubené domy Podlesí a Javornicka a zděné usedlosti Českokrumlovsko a horního Povltaví) a mladší zděnou architekturu Šumavy a jejího podhůří* (obr. 13–15). Podklad může být zděný z kamene či cihel, na méně exponovaných místech případně betonový s nátěrem.

– **Střecha, střešní krytina**

- U cenných historických staveb je nezbytné zachovat původní proporce střechy – tvar (sedlová, valbová, polovalbová), sklon, případné předsazení v okapní i štítové rovině.
- Při rekonstrukci střechy by měly být zachovány všechny hodnotné konstrukční prvky a historická zdobná profilace (obr. 22).
- Při rekonstrukci střechy je třeba dbát zejména na citlivé napojení krytiny a štítu.
- U staveb s bedněným štítem je žádoucí zachovat jemný detail předsazené krokve (obr. 23).
- U staveb s omítaným štítem zastřešených pálenou či betonovou krytinou je ideálním řešením uložení krajové tašky do malty (obr. 24), u pohledově méně exponovaných staveb je možno volit na hraně štítu subtilní oplechování (obr. 25, 26), případně krajovou tašku (obr. 27).
- Střešní krytina musí být citlivě volena s ohledem na celkový charakter stavby a regionální specifika.

Stavby vycházející z typologie šumavského roubeného domu

- Štípaný (obr. 16), řezaný šindel, výjimečně šindel syntetický.
- Hladké čtvercové šablony s tzv. francouzským krytím (diagonální vazba) (obr. 17) – plechové, vláknocementové, syntetické, barva středně až tmavě šedá.
- Při zachování jemnosti v detailu je možno volit i krytinu plechovou z falcovaných pásů, případně pálenou či betonovou, vždy však nelesklou a v odstínech středně až tmavě šedých (obr. 18).

Oblast jihovýchodního Pošumaví

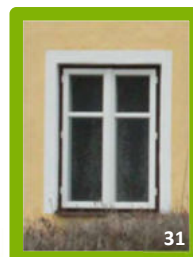
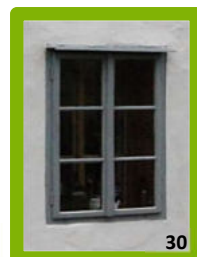
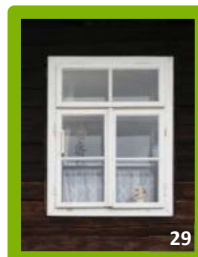
Mladší zděná zástavba od konce 19. století

- U zděných staveb, situovaných zejména kolem formovaných veřejných prostranství je vhodná krytina z pálených či betonových tašek, hladkých čtvercových šablon v barvě středně až tmavě šedé, případně v odstínech terakoty (obr. 20, 21).
- U staveb mimo sídelní jádro je možno použít i krytinu z falcovaných plechových pásů.
- Vždy je nezbytné přizpůsobit se charakteru střešní krajiny v konkrétní enklávě.

VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ

- U fasád hodnotných historických staveb je žádoucí zachovat původní uspořádání, tvar a konstrukční řešení oken (obr. 28), zejména pokud jsou obráceny do veřejného prostoru či pohledově exponovány. Tam, kde byly již proporce původních otvorů znehodnoceny, je žádoucí obnovit jejich historické uspořádání a tvar - štítový jednopodlažních domů byly dle šíře přízemí obvykle dvousosé či tříosé, okna umístěná blíže středu, podkrovní prostor s dvěma souměrnými okny menších formátů.
- Okna historických staveb je ideální nahrazovat opět okny dřevěnými špaletovými s klasickým profilem křídla, s vnějším křídlem umístěným do líce fasády. Okna byla dělena obvykle na 6 pravidelných polí (ev. 4), u mladších staveb na dvě nedělená křídla a horní křídlo větrací). Pokud se původní okna nedochovala, je vhodné inspirovat se tvarem a členěním oken historických domů v širším okolí (obr. 29–31). Zvýšení tepelného komfortu v místnostech lze zajistit izolačními dvojskly.
- Okna v minulosti nevhodně upravená, je vhodné rekonstruovat dle původních proporcí (obr. 32).
- Dveře a vrata autenticky dochovaných historických staveb je vhodné repasovat či rekonstruovat podle původního vzoru, případně nahradit konstrukcí prostého designu bez přílišné zdobnosti. (obr. 33, 34).
- Alternativně je možno nahradit původní okna tzv. Eurookny, vzhledem k šířce lepených profilů jde však o řešení nevhodné u rekonstrukcí nejstarších dřevostaveb.

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE

– Komíny

- Komíny historických staveb by měly být ideálně omítané či opatřené nerušící povrchovou úpravou (např. oplechování, obr. 35, 36).
- Komíny nevhodně rekonstruované (např. opatřené keramickým obkladem) je žádoucí upravit tak, aby prostor střechy vizuálně nenarušovaly.

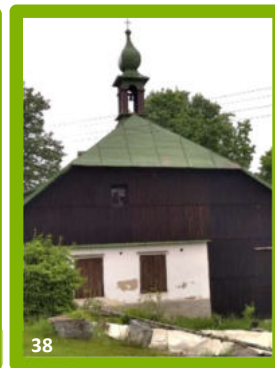

– **Štítové pavlače** (obr. 37)

- Při rekonstrukci historických staveb s pavlačí ve štítě je žádoucí zachovat původní podobu průčelí, u staveb znehodnocených novodobými přestavbami je vhodné pavlač alespoň rámcově obnovit, případně odstranit rušivé prvky (příliš zdobné části zábradlí, nevhodnou výdřevu apod.).

– **Střešní zvoničky** (obr. 38)

- U historických staveb je nezbytné konstrukce zvoniček citlivě udržovat, vždy však pouze v doložené původní podobě.
- Zaniklé zvoničky je možné obnovit, podmínkou je dostatečně zdokumentovaný původní stav a pozice zvonic.

BAREVNOST

- Konstrukce zvláště hodnotných historických staveb je důležité zachovat v charakteristickém barevném provedení.

- **Dřevo** – odstíny tmavě hnědé až černohnědé, případně přirozená patina dřeva (obr. 39).

- **Omítané konstrukce** –

Stavby vycházející z typologie šumavského roubeného domu

- Omítka vápenná s nátěrem vždy v barvě lomené bílé.

Oblast jihovýchodního Pošumaví

Mladší zděná zástavba od konce 19. století

- Barva fasády od lomené bílé po jemné teplé pastelové odstíny (světlé okry, světlá terakota – obr. 40, 41, 42).

- **Kamenné konstrukce** – barevnost regionálně obvyklých druhů kamene (středně šedá).

- **Střešní krytina**

Podoblast horské Šumavy (HŠ)

- Šindel s nátěrem studených odstínů hnědé, barevnost ostatních krytin (vláknocementové šablony, plech) by měla být neutrální v odstínech středně až temně šedé.

Oblast jihovýchodního Pošumaví

Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)

Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)

- Krytiny v barvě středně šedé až cihlové.

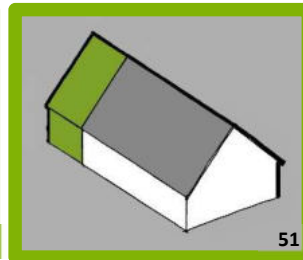
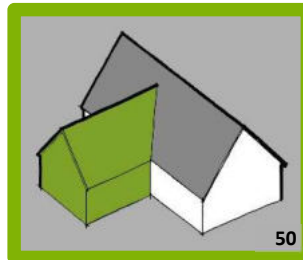
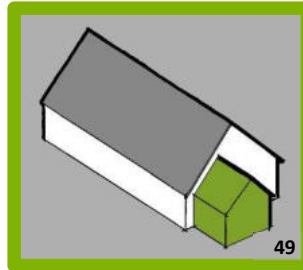
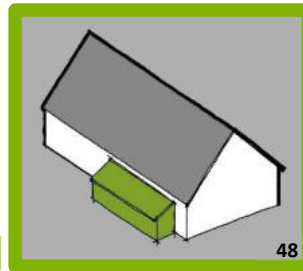
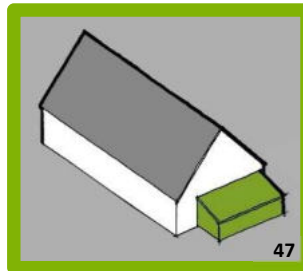
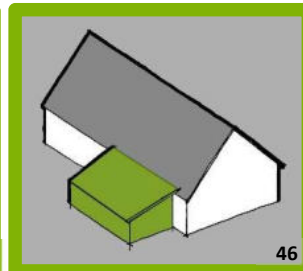
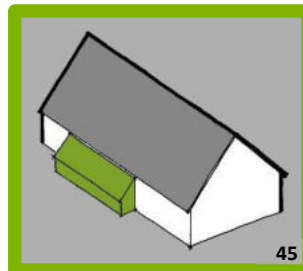
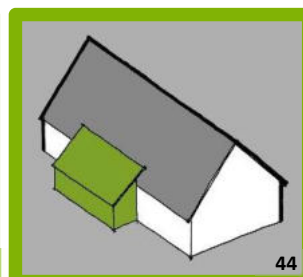
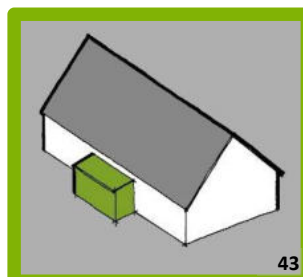
ZÁSADY DO HMOTY STAVBY

- Rozšiřování objemu

Prostor Šumavy je stále dosti bohatý na stavby, které jsou schopny vypovídat o době svého vzniku. Ty nejcennější příklady jsou zároveň nemovitými kulturními památkami, řada hodnotných staveb však památkové ochraně nepodléhá. Je proto důležité zacházet s těmito objekty s velkou ohleduplností a citem.

V historickém vývoji venkovské zástavby běžně docházelo k postupnému rozšiřování stavení, které zpravidla funkčně navazovalo na původní objekt. Při zvětšování objemu staveb se užíval některý z osvědčených způsobů, který byl pro zamýšlený účel, a za daných podmínek nejvhodnější a většinou i nejjednodušší. Využití podkrovního k rozšíření obytného prostoru je sice novodobějším trendem, není však nutné kvůli němu podstatněji měnit celkový objem stavby. Výrazným zásahem je pak navýšení hmoty domu – často je problematická již půdní nadezdívka vysoká 0,5 m. Zvýšení o 1 m případně o celé podlaží je pak již radikální intervencí do původních proporcí stavby (zcela nevhodné u hodnotných historických staveb). Může tak dojít k narušení převažující výškové hladiny zástavby či vytvoření nežádoucí pohledové dominanty, proto je nutné přikračovat k těmto úpravám pouze výjimečně, v odůvodněných případech a na základě podrobného předchozího průzkumu vizuálních vztahů v konkrétním sídle. Následující doporučení předkládají nejtypičtější a prověřené možnosti práce s připojenými objemy k hlavní hmotě domu. Přestože se zásady primárně týkají rekonstruovaných objektů, je možné je použít i pro novostavby.

- Autenticky dochované venkovské stavby Šumavy je ideální plošně nerozšiřovat, zejména tam, kde jsou domy pohledově exponované. Vhodnějším řešením je vybudování samostatného objektu v pohledově odcloněných pozicích (garáž, kůlna apod.).
- V opodstatněných případech je možné připojit k domu malou přístavbu, vždy však takovým způsobem, aby hlavnímu objemu nijak nekonkurovala. (obr. 43 – 49).
- Přístavby by měly být citlivě konstrukčně i materiálově provedeny tak, aby se staly pouze nerušícím doplňkem, nikoli dominantou objemu.
- Stavby je vhodné rozšiřovat pouze přístavbami (plošně), nikoli nástavbami (zvyšování objektu).
- Tam, kde to prostorové podmínky dovolují, je možné přistavět k hlavní hmotě domu vedlejší křídlo, umístěné blíže štítu (obr. 50).
- Části odvrácené do hloubky pozemku či pohledově neexponované je možné citlivě prodloužit v podélné ose (obr. 51).
- Všechny přístavby by měly mít minimální přesah střechy přes svislou konstrukci.
- U objemově malých přístaveb je vhodnější použít na obvodové stěny dřevěný obklad, u samostatného křídla je možné respektovat materiálové řešení původní stavby (omítané zdivo apod.).
- Zpravidla je vhodnější, aby architektonické pojetí dostavby či přístavby citlivě dokládalo dobu svého vzniku. Při historizujícím pojetí se stírají rozdíly mezi starým a novým.

– **Střešní okna, vikýře**

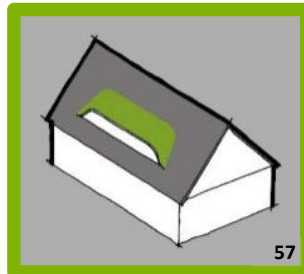
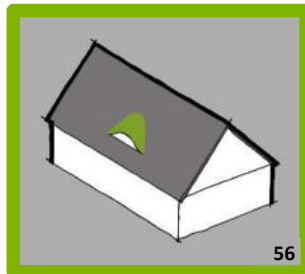
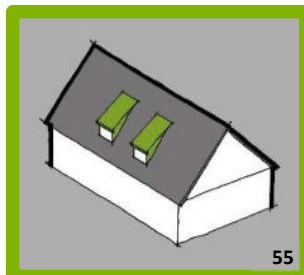
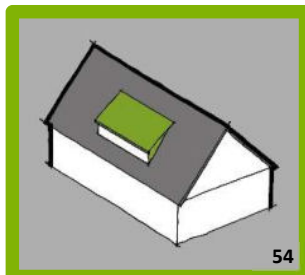
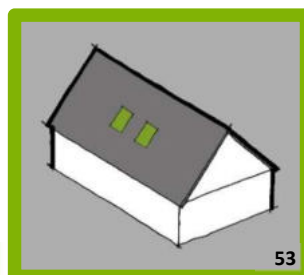
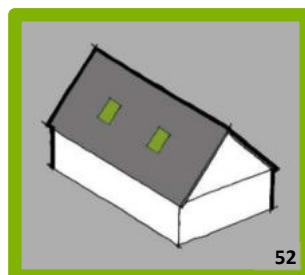
- Autenticky dochované venkovské stavby je ideální ponechat bez vikýřů a střešních oken, a podkrovní prostor proslunit pouze štítovými okny.

Střešní okna

- Jsou vhodnou alternativou pro prosvětlení podkroví historické venkovské zástavby.
- Rozměry a počet střešních oken by měly být omezeny pouze na nezbytné minimum (obr. 52, 53).
- Střešní okna je žádoucí umisťovat dále od štítů stavby (obr. 52, 53).
- Konstrukční provedení oken by mělo být co nejsubtilnější, okna ideálně zapuštěná do roviny střechy.
- U hodnotných staveb, pohledově exponovaných v krajině, je vhodné umisťovat okna pouze do odvrácených střešních rovin.

Vikýře

- Vikýře jsou akceptovatelným řešením prosvětlení podkroví, měly by však být konstrukčně a tvarově velmi jednoduché, použité v co nejmenším počtu, s nízkým čelem umožňujícím pouze nezbytné přisvětlení prostoru.
- Doporučené typy vikýřů:
 - Pultové (obr. 54).
 - Dlátkové (pultové s větším sklonem, obr. 55).
 - „Volská“ oka – (nízké segmentové vikýře, v pozvolné křivce přecházející do hmoty střechy, obr. 56).
 - Pultové vikýře sdružené do pásu s měkkým přechodem do střešní roviny (obr. 57).
- Konstrukce vikýřů musí být subtilní – zejména provedení bočnic a prosklení. Bočnice je vhodné opatřit výdřevou, případně matným plechem podobné barevnosti jako střecha.
- Materiál a barva zastřešení musí být v souladu s řešením střechy.

NEVHODNÉ:

VNĚJŠÍ PLÁŠŤ

– Roubená či sloupková (ev. zděná) konstrukce s výdřevou

- U renovovaných objektů je zcela nevhodné nahrazovat původní roubené stěny konstrukcí zděnou či obnovovat roubení neadekvátním způsobem (přesahy zhlaví, nehraněná kulatina – viz níže) – zásah do konstrukce by nevratně poškodil historickou hodnotu stavby (obr. 58, 59).
- Při obnově výdřevy historických objektů vysoké architektonické hodnoty je nevhodné používat sériově vyráběná prkna stejné šířky spojovaná na „pero a drážku“ – výsledný efekt je oproti původnímu řešení příliš pravidelný (obr. 59).
- Při obnově původní výdřevy či obkládání omítaných staveb není vhodné volit plochy výdřevy nahodile – umístění a rozsah dřevěného obkladu mělo vždy konstrukční opodstatnění.
- U architektonicky hodnotných staveb je zcela nevhodné nahrazovat původní svislou výdřevu vodorovnými prvky. Svislá výdřeva zohledňovala nepříznivé klimatické podmínky a v tiskla stavbám charakteristickou vnější podobu.
- Pro celkové vyznění objektu je nepřijatelné nahrazovat původní výdřevu prefabrikovanými plastovými či plechovými fasádními panely (obr. 60).

– Omítané konstrukce

- U architektonicky hodnotných historických objektů není vhodné nahrazovat původní vápennou omítku omítkou vápenocementovou či cementovou ani odstraňovat původní plastické prvky fasády (lizény, okenní šambrány apod.) – nežádoucí je rovněž použití strukturální omítky, která zanechává na fasádě výrazný prostorový efekt.
- Stahování nové omítky latí podle omítníků působí oproti historickým omítkám strojově (obr. 61). Výsledek stírá rozdíly mezi autentickou historickou zástavbou a novými stavbami navrhovanými podle původních vzorů.
- Omítané stěny či stěny původně opatřené výdřevou není vhodné obkládat kamenem ani jiným materiálem (obr. 62).

– Pohledové kamenné zdivo, obklad

- Pohledové kamenné zdivo původních staveb není vhodné výrazně spárovat maltou.
- Při renovaci historických objektů je nevhodné nahrazovat původní kámen prvky výrazně odlišné velikostí, tvarem a barvou, ani jakýmkoli jiným materiálem.

– Podezdívka

Kamenná podezdívka

- Je nevhodné nahrazovat původní kámen prvky výrazně jiného tvaru a barvy, prvky zdobně řezanými, kamenný sokl omítat či používat výrazné spárování maltou (obr. 63).

Omítaný sokl

- Při obnově soklu není vhodné stahovat omítku podle omítníků – zničí se přirozená „měkkost“ detailu.
- Omítaný sokl není vhodné jakkoli obkládat či opatřovat výrazným oplechováním (obr. 64).

- **Střecha, střešní krytina**

- **Není vhodné měnit původní proporce střechy (sklon, výšku, přesazení ve štítové i okapové rovině) ani odstraňovat charakteristické konstrukční detaily (zdobné krytí krokve, historické zdobné prvky krovové konstrukce).**
 - Je nežádoucí opatřovat přesazené krokve či hranu omítaného štítu výrazným oplechováním (obr. 65 - 67) či kryt konstrukční prvky krovu (konce pozednic, krokve) vnějším bedněním.
- **Nevhodná střešní krytina obecně:**
 - Plechové profilované šablony jakéhokoli tvaru a barvy (obr. 66, 73 – 75).
 - Asfaltový šindel, zejména s profilovanou spodní hranou (obr. 67).
 - Krytina lesklá (obr. 65, 73).
 - Krytina světlých barevných odstínů (obr. 65, 73).

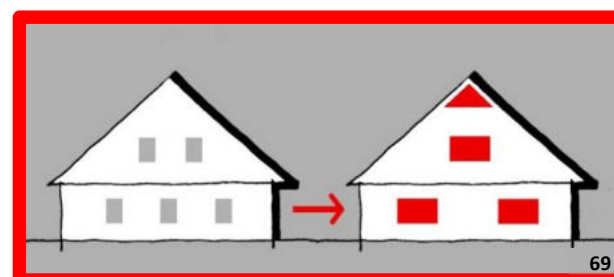
Stavby vycházející z typologie šumavského roubeného domu

- Pálená či betonová bobrovka.
- Krytina výrazné profilace.
- Krytina v odstínech červené či jakékoli netradiční barevnosti (obr. 66, 74).

VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ

- **U historických staveb není vhodné nahrazovat původní špaletová okna:**
 - Okny odlišných proporcí a uspořádání na fasádě (obr. 69, 70).
 - Okny plastovými a kovovými, či okny s „falešnými“ poutci (tenkými lištami vloženými mezi dvojsklo či nalepenými na skleněné výplně, obr. 71).
 - Okny původních proporcí, avšak bez plošného členění (obr. 72).
 - Okny jednoduchými, odsazenými od líce fasády (do hloubky okenního otvoru).
 - Okny s výklopnými křídly.
- **Je nevhodné prolamovat fasádu rozměrnějšími prosklenými stavebními otvory, zejména v pohledově exponovaných pozicích a směřující do veřejného prostoru - zcela nežádoucí jsou prosklené štíty a nároží.**
- **U historických staveb klasického půdorysu se vstupem umístěným v delší fasádě je zcela nevhodné budovat další vstupy či vjezdy ve štítové stěně.**
- **Není vhodné nahrazovat původní vstupní dveře a vrata křídly se skleněnou výplní či přehnaně zdobnými prvky.**

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE

Komíny

- Komíny není vhodné umísťovat v blízkosti štítu, valby či polovalby (obr. 74).
- Je zcela nevhodné budovat komíny v ploše polovalby či polovalby (obr. 66).
- V ploše střechy není žádoucí navrhovat příliš velké množství komínů, navíc v různých výškových úrovních.
- Nevhodné jsou komíny:
 - Neodpovídající měřítku stavby (příliš vysoké, objemné apod., obr. 73).
 - Z pohledového zdiva, opatřené keramickým obkladem, oplechované lesklým plechem.
 - S výrazně přečnívající krycí deskou.
 - S příliš zdobnými komínovými stříškami.
 - V architektonicky a urbanisticky nevhodnějších lokalitách a u staveb pohledově exponovaných nejsou vhodné nerezové izolované komíny.

Štítové pavlače, střešní zvoničky

- U rekonstruovaných objektů je zcela nevhodné budovat štítové pavlače, střešní zvoničky či jakékoli jiné fasádní konstrukce, pokud nejsou historicky doloženy (obr. 75).
- Je nežádoucí nahrazovat dochované štítové pavlače stěnou, odstraňovat střešní zvonice a další cenné historické fasádní prvky a nahrazovat je prvky nepřiměřeně objemnými a subtilními (například sloupky zábradlí, obr. 76).

BAREVNOST

- Nevhodné jsou jakékoli fasádní barvy, barvy krytiny a nátěry dřevěných konstrukcí příliš výrazné, syté odchylující se od tradiční barevnosti venkovské zástavby (obr. 77).
- U staveb typologicky vycházejících z šumavského roubeného domu je nevhodná střešní krytina v odstínech červené až terakotové (obr. 66, 74).

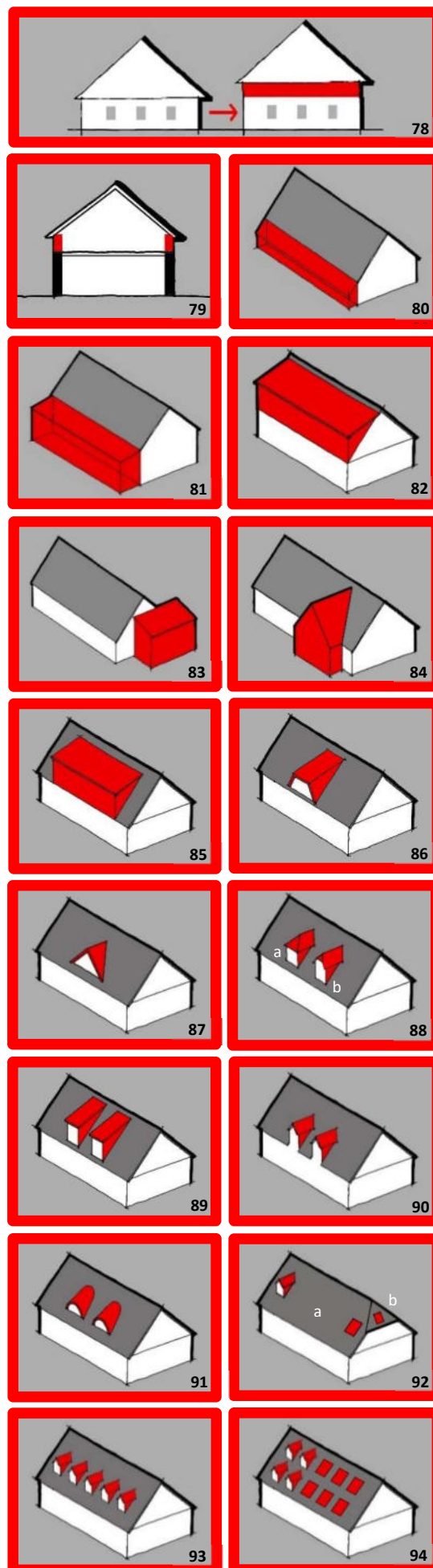
ZÁSAH DO HMOTY STAVBY

– Rozšiřování objemu

- U venkovských staveb vysoké kulturní hodnoty, zejména nejcennějších solitérních roubených objektů horské části Šumavy a uzavřených forem zemědělských dvorů, je zcela nevhodné měnit vnější podobu stavby přístavbami ani střešními nástavbami (obr. 78, 79).
- V sídlech s jednotnou výškovou hladinou není přípustné zvyšovat podlažnost staveb.
- Dodatečně zvýšená půdní nadezdívka mění charakteristické proporce původní zástavby, jde proto o úpravu pro sídla na území CHKO Šumava velmi nevhodnou; nikdy by neměla překročit 50 cm, u autentických historických staveb je však podobné řešení nepřipustné (obr. 79).
- Obecně jsou nevhodné jakékoli naddimenzované atypické přístavby a střešní nástavby, které deformují původní objem budovy (obr. 82).
- Přístavby by neměly být orientovány do veřejného prostoru ani siluete sídla dominovat.
- Připojená křídla k hlavnímu objemu stavby nemají být příliš dlouhá, ani navrhována ke středu delší strany půdorysu (tvar T).
- Je nevhodný jakýkoli zásah do proporce střechy, který výrazně mění sklon jedné či obou střešních rovin nebo vkládá do střešní krajiny dominantní objem (obr. 82).

– Střešní okna, vikýře

- Nevhodné jsou vikýře příliš členité a tvarově výrazné, „trapézové“ – pultové s šikmými bočnicemi (obr. 86), vikýře atypické konstrukce, trojúhelné (obr. 84), valbové (obr. 85 a), polovalbové (obr. 88 b), vysoké pultové vikýře (obr. 89), vikýře s nespojitou střešní rovinou (obr. 90), vikýře románské se střechou tvaru části kužele (obr. 91).
- Je zcela nežádoucí umisťovat vikýře v rozhraní střešních rovin či příliš blízko štítové hrany (obr. 92 a) a ve valbách či polovalbách střech (obr. 92 b). Velmi rušivé jsou rovněž zmnožené individuální vikýře či střešní okna, v jedné i ve více řadách nad sebou (obr. 93, 94).
- Zvláště nežádoucí jsou rozměrná a četná střešní okna a výrazně formované vikýře u vizuálně exponovaných objektů, zejména v sídlech vysoké urbanistické a architektonické hodnoty.
- Pro materiálové a konstrukční řešení platí stejné zásady jako pro konstrukce střech – zvláště rušivé jsou výrazné přesahy zastřešení vikýřů, a výrazné oplechování čel krokví a úžlabí, masivní exteriérové konstrukční prvky (sloupky, krokve), příliš velká bedněná plocha čelních stěn na úkor velikosti okenních otvorů a výrazná barevnost (zcela nevhodné jsou vikýře omítané).
- Obecně nevhodné je plošné prosklení střešní roviny či její části.

4.2. NOVOSTAVBY

Obecná pravidla pro novostavby

Základním pravidlem pro nové stavby ve venkovském prostředí, které respektují jeho hodnoty a snaží se je dále rozvíjet, je zachování jednotného (nikoli stejného) výrazu. Lidové stavitelství vždy charakterizovala právě konformita – stavby měly podobnou formu a lišily se zejména v architektonických detailech. Co dnes venkovský prostor ohrožuje nejvíce, je vršení výstředností.

V historii byla naprostá většina obytných i hospodářských venkovských staveb jednopodlažní, což souviselo se převažujícím zemědělským hospodařením v krajině. Klíčová byla účelnost provozu v rámci usedlosti i samotného domu a snadné propojení mezi hospodářskou, obytnou částí a dvorem. Všechny tyto potřeby se pak logicky odrazily jak v prostorovém uspořádání jednotlivých funkčních částí usedlosti, tak i v dispozičním řešení obytného domu. Patrové stavby byly ve venkovských sídlech až na enklávu vsí jihovýchodního Pošumaví výjimečné a svým objemem reagovaly na specifické požadavky, vyplývající z funkce, (mlýn, hamr, sklárna, papírna apod.), či byly pro obec významné (správní budovy, školy aj.).

Venkovská zástavba je typická horizontálním uspořádáním kopírujícím terén, přičemž případné zvyšování výškové hladiny vždy graduje od okrajových částí k organizačnímu i významovému středu vsi (náves, hlavní ulice), kde se často nacházejí stavby obecního významu (kostel, škola, obecní úřad apod.). Toto uspořádání vytváří typickou siluetu venkovských sídel, a proto je nutné jej respektovat. Výškovou hladinu zástavby je často nutné posuzovat s ohledem na reálné prostorové uplatnění staveb spíše než na jejich deklarovanou podlažnost či výšku. Proto je nutno dbát na správné zasazení staveb do terénu a jejich výslednou výšku vztahovat k původnímu rostlému terénu.

DOPORUČENÉ:

VÝŠKOVÁ HLADINA ZÁSTAVBY:

- V krajinářsky cenném území je z hlediska zachování přítomných hodnot obecně přijatelná pouze tradiční, přízemní hladina zástavby, tj. jednopodlažní stavby (1 np) s možností obytného podkroví.
- V nově zastavovaných plochách, které jsou z logiky uspořádání sídla situovány na jeho okraji, je přípustná pouze jednopodlažní zástavba.
- Výšková hladina jednopodlažní zástavby by neměla výrazněji přesahovat **8 m** (měřeno v úrovni hřebene střechy nad přilehlým terénem).
- Pouze v lokalitách, kde jednoznačně převažuje dvoupodlažní zástavba, tzn. zpravidla pouze v centrální části soustředěných sídel, je přípustné i druhé podlaží. Další navyšování objemů staveb se však dále nepřipouští. Záměr rovněž nesmí narušit charakter související zástavby a nesmí se stát v krajině pohledovou dominantou.
- Výšková hladina dvoupodlažní zástavby by neměla přesahovat **11 m** (měřeno v úrovni hřebene střechy nad přilehlým terénem).

ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ STAVEB:

- Při navrhování novostaveb je třeba respektovat typologické odlišnosti lidového stavitelství v různých částech Šumavy, zejména pokud má být dům postaven v historickém jádru sídla (viz **Hodnocení sídel**).
- U architektonicky a urbanisticky nejhodnotnějších sídel je nezbytné respektovat i přísnější požadavky na navrhování novostaveb (**stupeň 2 a 3** – viz **Hodnocení sídel**).
- Z hlediska nároků na novostavby ve venkovském prostoru hraje roli, jsou-li navrhovány v těsné blízkosti původní zástavby či nezávisle na ní:
 - Nové domy navrhované v těsné blízkosti historické zástavby (na parcelách po zaniklých objektech či v přirozených prolukách) je vhodné objemově i materiálově přizpůsobit původním stavbám, u domů obnovovaných v jádrech návesních sídel je nezbytné obnovit alespoň tu část zaniklé stavby, která formovala náves.
 - Domy navrhované mimo původní zástavbu je možné navrhovat s větší volností v architektonickém detailu, avšak vždy při zachování základních proporcí (podlažnost a objem stavby).

NEVHODNÉ:

- Nově navrhované stavby nesmějí překračovat typickou výškovou hladinu v sídle. Zvláště citlivé jsou okrajové partie sídel a pohledově exponované polohy (často nově zastavované plochy).
- Nová zástavba nesmí výškově a vizuálně konkurovat stávajícím historickým a kulturním dominantám sídel (kostel, šlechtické sídlo, poplužní aj.).
- Obecně by žádná obytná ani rekreační zástavba ve venkovských sídlech neměla překročit hladinu dvou podlaží (tj. cca 11 m nad přilehlým terénem v úrovni hřebene střechy).

STUPEŇ 1

**nejvyšší míra ochrany
(sídla výjimečné hodnoty)**

4.2.1. STUPEŇ 1 – nejvyšší míra ochrany (sídla výjimečné hodnoty)

V prostoru CHKO Šumava je pouze několik enkláv, které se do dnešní doby dochovaly v autentické podobě. Bez výjimky se jedná o drobná sídla (vísky, shluky staveb, dvorce), ať již jde o torzo původní osady či pouze solitérní objekt, případně soubor domů. Další územní rozvoj těchto lokalit se vzhledem k ochraně hodnot území a u odlehlých lokalit i k nárokům na dopravní a technickou infrastrukturu, nedoporučuje.

Do kategorie jsou zahrnuty i některé enklávy, které byly částečně narušeny demolicemi či nevhodnou úpravou dochovaných staveb, ale nová zástavba zde nevznikla či byla minimální. Vzhledem odloučenosti enkláv či jejich výjimečné pohledové expozici v krajině je žádoucí jejich strukturu dále nerozšiřovat.

Jedná se o nejcennější části sídelního prostoru CHKO Šumava, které podléhají nejvyšší míře ochrany přítomných hodnot. Principem ochrany je zachování daného stavu a eliminaci případných nevhodných zásahů do urbanistické struktury sídla či historického stavebního fondu. Ideálním řešením je vyloučení dalšího stavebního rozvoje těchto enkláv. Případnému návrhu nové stavby musí vždy předcházet podrobné případové posouzení, zda je možno stavbu v dané lokalitě umístit. V rámci této analýzy je vždy nutné přednostně vyhodnotit prostorové rezervy v sídle po zaniklých stavbách – pokud neexistují, je třeba hledat pouze takové pozice, ve kterých bude stavba nejméně zasahovat do siluety sídla. Zároveň je nezbytné prokázat případovým hodnocením, že nedojde k narušení krajinného rázu dotčené enklávy.

- V případě, že z analýz a hodnocení vyplývá skutečnost, že novostavba ohrozí krajinný ráz takto cenné enklávy, je možno pouze rekonstruovat stávající zástavbu, vždy je však nezbytné postupovat velmi citlivě a dodržet zásady uvedené v Architektonické části, kapitole **4.1. Rekonstrukce tradiční venkovské architektury**.
- Pokud bude stavebníkovi umožněno vybudovat v nejcennějších lokalitách nový objekt, je při návrhu nezbytné důsledně respektovat doporučení formulovaná pro **stupeň 2**.

STUPEŇ 2

**zvýšená míra ochrany
(sídla vysoké hodnoty, mírně narušená)**

4.2.2. STUPEŇ 2 – zvýšený míra ochrany (sídla vysoké hodnoty, mírně narušená)

Zastřešujícím pravidlem pro nové stavby nejen v prostoru CHKO Šumava je požadavek na zachování harmonického souladu sídla a související krajiny. Při navrhování novostaveb je třeba respektovat typologické odlišnosti lidového stavitelství v různých částech Šumavy, zejména pokud má být dům postaven v historickém jádru sídla.

Z hlediska nároků na novostavby ve venkovském prostoru hraje roli, jsou-li navrhovány v těsné blízkosti původní zástavby či nezávisle na ní. Nové domy navrhované v těsné blízkosti historické zástavby (na pozicích uprázdněných po zaniklých objektech či v přirozených prolukách) je vhodné objemově i materiálově přizpůsobit původním stavbám; domy navrhované mimo původní zástavbu je vhodné navrhovat s větší volností v architektonickém detailu, avšak vždy při zachování základních proporcí (podlažnost a objem stavby).

Nová zástavba ve venkovských sídlech by měla být obecně pouze jednopodlažní (1 np); dvoupodlažní stavby jsou přípustné pouze podmíněčně (2 np), vždy je však třeba respektovat převažující podlažnost v sídle. Doporučená výšková hladina zástavby je uvedena pro každou enklávu v tabulce **Hodnocení sídel**.

Obnova narušených formovaných sídel – komunikačních (SI, LS, LR), návesních (NA, NL)

V řešeném území se nachází řada sídel, jejichž půdorysná struktura byla mírně či významně narušena (*zachovalost historické půdorysné formy 2–5*, viz **Hodnocení sídel**), avšak zástavba pocházející z mladší stavební historie byla budována mimo historickou stopu sídla, či do ní významně nezasáhla (*novodobá zástavba ve vztahu k historické půdorysné formě sídla 1–3*, viz **Hodnocení sídel**). Tyto vsi mají jistý potenciál pro budoucí formální obnovu a představují tak možný a vhodný způsob, jak usměrnit územní rozvoj sídel a zároveň vrátit místům alespoň částečně jejich charakteristické měřítko a cenný veřejný prostor. Komplexní a ucelené řešení rozvoje v tomto měřítku zpravidla vyžaduje zastřešující subjekt (obec, developerská společnost) a průběžnou součinnost na mnoha úrovních (investor, obec [pořizovatel územního plánu, regulačního plánu či územní studie], správa NP a CHKO). Coby prostor pro možný stavitelský počín se však nejvíce tento proces jako nereálný. Koncentrace stavebních záměrů ve vhodných lokalitách je cesta, jak se bránit nekonceptnímu rozšiřování zástavby sídel.

4.2.2.1. Oblast centrální Šumavy a severozápadního Pošumaví

- **Podoblast horské Šumavy (HŠ).**
- **Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ).**
- **Podoblast západočeského Pošumaví (ZP).**

Charakteristika tradiční lidové architektury oblasti je podrobně popsána v kapitole 2.1., str. 37 (Arch. část).

Stavby v celém regionu vykazují podobné znaky – **šumavský roubený dům** je architektonickou formou typickou pro horskou část Šumavy a jeho vliv je patrný i v rozsáhlé oblasti podhůří. Proto následující zásady, formulované pro novostavby, mají v zásadě stejné východisko a mohou se lišit případně pouze v drobných detailech. Případná specifika budou vždy v rámci kapitol zmíněna.

Urbanistická struktura sídel oblasti:

- **Podoblast horské Šumavy**

Nejpočetnější skupinou vsí a vísek horské části CHKO Šumava jsou komunikační sídla, která tvořila cca 65 % všech zkoumaných enkláv tohoto území. Jedná se jak o zakládané komunikační vsi (silniční, krátká lánová se záhumenicovou plužinou), tak i vsi rostlé podél cest (hromadná silniční). Četná jsou sídla s rozptýlenou zástavbou – rozptýlené osídlení, která tvoří přibližně čtvrtinu enkláv v každé z podoblastí. Návesní sídla nejsou zastoupena.

- **Podoblast Podlesí a Javornicka**

Sídla s rozptýlenou zástavbou tvoří cca 40 % všech enkláv Podlesí a Javornicka ležících v prostoru CHKO Šumava; stejně tak sídla komunikační, u kterých jednoznačně převládají rostlé formy (hromadná silniční). Tři sídla mají návesní strukturu, ve všech případech se jedná o příklady půdorysu hromadně rostlého (hromadná návesní sídla).

- **Podoblast západočeského Pošumaví**

Na rozsáhlém území západočeského podhůří Šumavy najdeme velké množství převážně drobných shlukových enkláv, stejně tak vsí komunikačních, vesměs rostlých (hromadná silniční). Čtvrtinu všech enkláv podoblasti tvoří sídla s rozptýlenou zástavbou. Při hranici CHKO najdeme dvě desítky sídel návesních, téměř výhradně pravidelně formovaných (lesní návesní, návesní).

Stavby v **rostlých vsích** (sídla s rozptýlenou zástavbou, hromadná – shluková, hromadná silniční) jsou vesměs jednoduchého obdélného půdorysu, s připojeným kolmým křídlem (půdorys tvaru L) či paralelním uspořádáním hospodářského a obytného stavení. Výjimečně se jednalo o dvory s rameny uspořádanými do tvaru U – obvykle stojícími nezávisle, případně vzájemně propojenými.

Ve **vsích formovaných** (silniční, soustředěná lánová, rozvolněná lánová, návesní, lesní návesní) najdeme častěji usedlosti tvořené samostatně stojícími budovami prostorově uspořádanými do L, obráceného U, či dvě paralelně stojící ramena obrácená štítem do komunikace či návsí.

HMOTA DOMU

– Půdorysné proporce

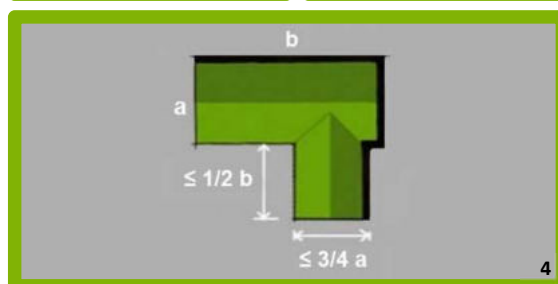
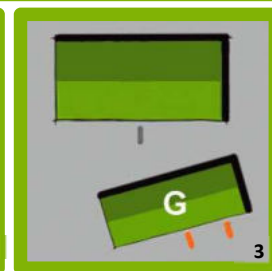
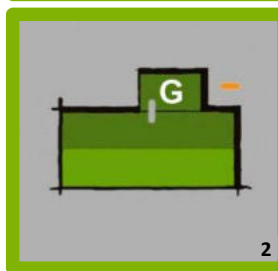
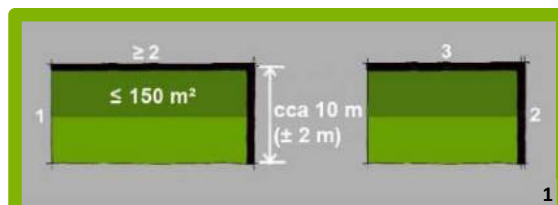
Nejstarší dřevěnou zástavbu zejména v nižších nadmořských partiích Šumavy překryly mladší přestavby probíhající od 18. století do počátku století 20. Půdorys šumavských domů však zůstal v zásadě stabilizovaný – v řešeném území byl téměř vždy obdélný, protáhlého tvaru. Usedlosti byly tvořeny spíše několika samostatnými objekty uspořádanými kolem dvora, objemové propojení provozních částí spojených jednotnou střechou se objevovalo až v mladší stavební historii a to téměř výhradně pouze nad půdorysem tvaru L sdružující obytný dům s chlévů a stodolou. Zcela ojediněle měly usedlosti tři křídla.

DOPORUČENÉ:

Nepravidelná (roslá) sídla (RO, HS)

Okrajové části sídel, parcely bez přímé vazby na existující zástavbu (všechny historické půdorysné typy enkláv)

- Půdorysná forma by měla být co nejjednodušší – obdélník o poměru stran $1 : 2$ (a více), za stísněných prostorových podmínek může výjimečně klesnout až na $2 : 3$ (obr. 1).
- U běžné obytné zástavby či staveb pro individuální rekreaci by půdorys neměl výrazněji přesáhnout 150 m^2 .
- Délka štítové strany by se měla pohybovat kolem 10 m (s max. odchylkou 2 m), od ní by pak měl být odvozen v doporučeném poměru rozměr delší strany.
- Půdorys stavby je vhodné navrhovat co nejjednodušší, nejvýše s přidruženým jednoduchým objemem pro jedno odstavné stání či garáž (obr. 2), případně je možno navrhnout pro parkování samostatný objekt, nejlépe jako stavbu se sdruženou funkcí (skladovací, hospodářská, obr. 3).
- Výjimečně je možno půdorys rozšířit o kolmé křídlo tvaru L (obr. 4). Hlavní hmota by však měla mít výrazně obdélné proporce (min $1:2$). Rameno by mělo být půdorysně užší a vůči štítu stavby mírně posunuto.
- Na svažitých parcelách je možno přístavbu částečně či zcela zahřoubit (pro zřízení např. garáže). Opěrné zdi však nesmějí vytvářet v krajině pohledově dominantní prvky.

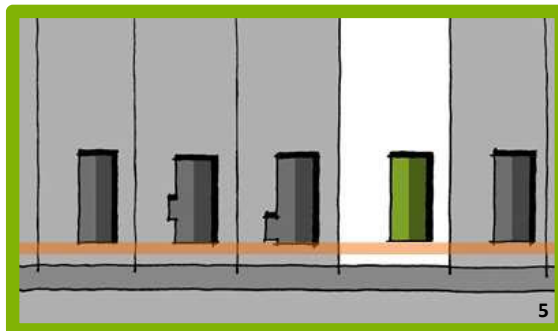
Nepravidelná (roslá) komunikační sídla (SH)

– zapojená zástavba v uliční frontě

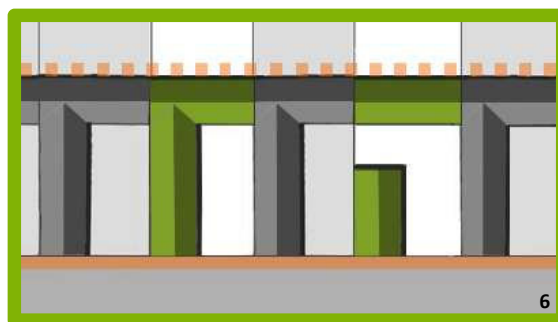
Formovaná sídla (SI, LS, LR, NA, NL)

– zapojená zástavba v uliční frontě či prostoru návsi

- U nově navrhovaných budov ve formovaných sídlech či jejich částech je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby.
- Orientace stavby do veřejného prostoru (štítová, okapová) musí být v souladu se související historickou zástavbou, je-li toto uspořádání zjevné (obr. 5).
- Navazující historické zástavbě je třeba přizpůsobit i půdorysné proporce novostavby (šířka, případně délka domu – dle převažující orientace hmoty do veřejného prostoru), u domů štítově orientovaných i umístění hmoty v rámci šířky pozemku. V zásadě je vhodné výrazně nepřekračovat základní koncept – půdorys hlavní hmoty $1 : 2 - 2 : 3$, šířka štítu 10 m (s max. odchylkou 2 m).

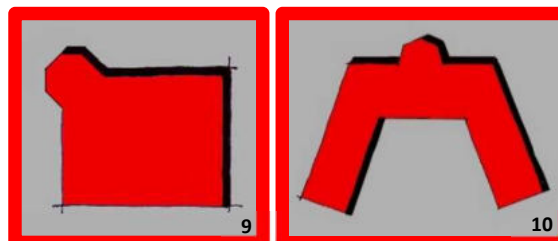
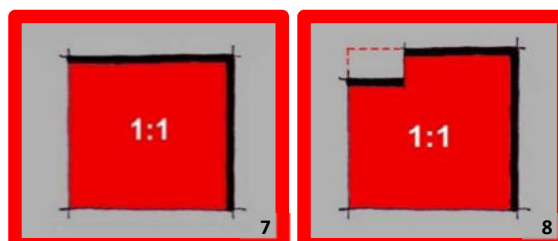
- Je-li půdorysná struktura sídla tvořena usedlostmi se specifickým uspořádáním hmot na pozemku, je toto uspořádání důležité respektovat a nepřekračovat zastavěnou plochu, která je u tradiční zástavby v sídle či enklávě obvyklá (obr. 6). Platí to zejména u návesních sídel [NA] s usedlostmi uspořádanými na půdorysu tvaru L, s paralelním uspořádáním dvou hmot, zcela výjimečně a v opodstatněných případech s usedlostmi půdorysného tvaru U, C). Vzájemně kolmé hmoty je vhodnější ponechat prostorové oddělené, u půdorysu tvaru L je žádoucí zachovat oba štíty hlavního objemu stavby.
- V případě, že je stavba navrhována v části půdorysu na místě zaniklého domu bez přímé prostorové vazby na dochovanou zástavbu, je nezbytné v návrhu půdorysného uspořádání stavby a základního objemového řešení alespoň rámcově vycházet z dochované mapové dokumentace (císařské otisky stabilního katastru, letecké snímky z 50. let 20. století).

Novodobé urbanistické struktury (komunikační)

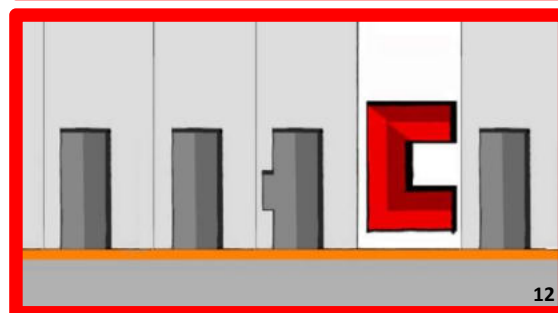
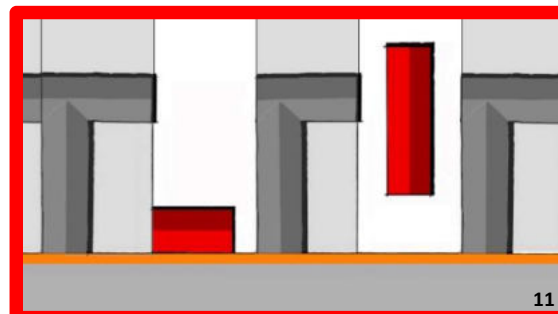
– zapojená zástavba v uliční frontě:

- U nově navrhovaných budov ve formovaných sídlech či jejich částech je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby.
- Je vhodné přizpůsobit orientaci stavby do veřejného prostoru (štíťová, okapová) související zástavbě, je-li toto uspořádání zjevné. Urbanisticky kompaktněji působí zástavba orientovaná ke komunikaci okapovou linií, je však třeba zohlednit i orientaci pozemku vůči světovým stranám, tvar pozemku a sklon terénu.
- Půdorys stavby je vhodné navrhovat co nejjednodušší – viz výše (Sídla hromadná – obr. 1 – 4).

NEVHODNÉ:

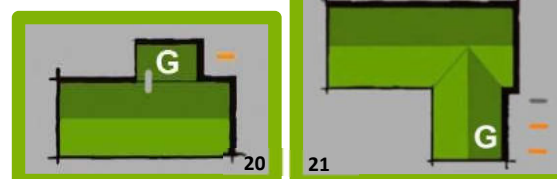
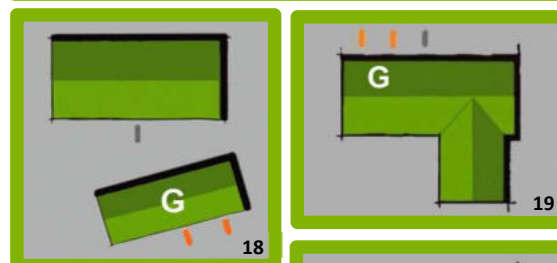
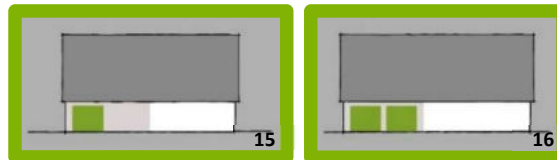
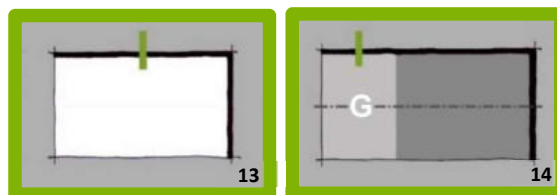
- Půdorys blížící se čtverci (obr. 7, 8).
- Neproporční nebo nevhodně tvarované přístavby. (polygonální arkýře apod. – obr. 9, 10).
- Příliš členitý půdorys (obr. 10).
- Orientace štítu a půdorysné proporce nerespektující uspořádání související historické zástavby (obr. 11, 12).
- U formovaných sídel (komunikační, návesní) se specifickým uspořádáním půdorysu domu v rámci pozemku je zcela nevhodné toto schéma u novostavby narušovat, a překračovat či výrazně podhodnocovat zastavěnou plochu v části sídla obvyklou (obr. 11, 12)
- Troj a čtyřstranné dvorce budované tam, kde je půdorys tradičních venkovských domů pouze jednoduchý (obr. 12), případně s připojeným kolmým ramenem (půdorys tvaru L).

– **Umístění hlavního vstupu, vjezdu**

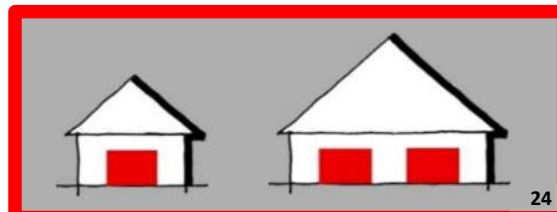
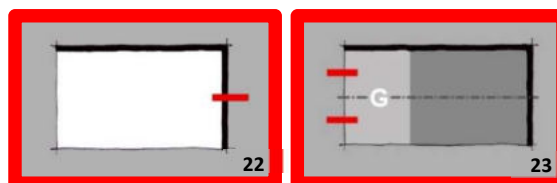
DOPORUČENÉ:

- Vstup je vhodné umístit blíže středu delší fasády (vhodnější pro uspořádání místností – obr. 13)
- U nově navrhovaných budov obdélného půdorysu je vhodné integrovat garáž nebo kryté parkovací stání do hmoty domu a umístit ji při jedné ze štítových fasád. Objem se tak půdorysně prodlouží a objekt získá příznivé proporce (obr. 14 – 17, 19).
- Garáž je možno navrhnout do samostatného objektu (obr. 18). Měl by mít charakter plnohodnotné stavby obdélných proporcí, která sdružuje funkci parkovací, skladovací, event. hospodářskou. Vjezd by měl být umístěn v delší fasádě stavby.
- Ve stísněných prostorových podmínkách či v prolukách mezi stávající zástavbou je garáž nebo kryté parkovací stání možno připojit k delší fasádě jako drobný objem (obr. 20) či jako kolmé křídlo situované blíže štítům stavby (obr. 21).

NEVHODNÉ:

- Proporčně i architektonicky nevhodně působí vstup a vjezd do garáže umístěný ve štítě stavby (obr. 22 - 25). Toto řešení nemá významnou oporu ani v dispozičním uspořádání historických objektů.
- V případě, kdy je garáž situována v koncové části dispozice s vjezdem z delší strany domu, je nevhodné ve štítě navrhovat klasická okna v obvyklém uspořádání vytvářející iluzi obytné místnosti. Řešení je matoucí a nelogické.

– Výška objektu, proporce průčelí

Výška obvodových zdí se odvíjela od výšky vnitřních prostor, jež umožňovala komfortní obyvatelnost místností a byla ověřena dlouhodobou stavební praxí. Ze stavebního vývoje vyplývá, že se tato výška mírně, ale trvale zvětšovala. Přesto vnější výška objektu po okapní rovinu v naprosté většině nepřesahovala úrovně tří metrů. Šířka štítové zdi byla vždy několikanásobně větší oproti její výšce (troj- až čtyřnásobně). Výška hřebene stavby pak vycházela z obvyklého sklonu sedlové střechy.

DOPORUČENÉ:

- Tam, kde novostavba přímo navazuje na historickou zástavbu, je důležité přizpůsobit proporce průčelí a orientaci štítu souvisejícím budovám (zejména v rámci **komunikačních vsí** - silniční, hromadná silniční sídla, případně sídel **návesních**).

Jednopodlažní stavby – 1 np

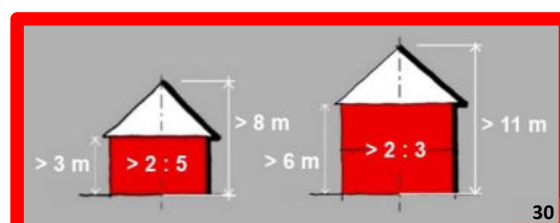
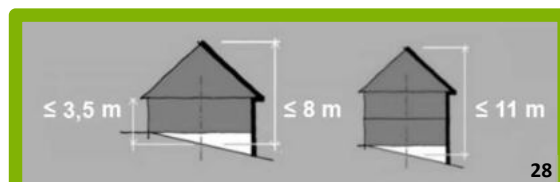
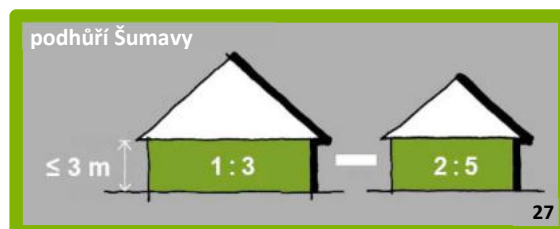
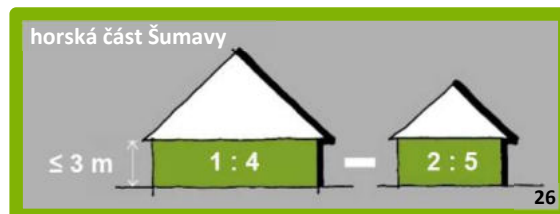
- výška objektu**
 - nejvýše **3 m** v převážně rovinatém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 26, 27)
 - nejvýše **3,5 m** ve výrazně svažitém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu - měřeno v ose štítu – obr. 28)
 - nejvýše **8 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 28)
- proporce přízemí ve štítové fasádě**
 - Podoblast horské Šumavy (HŠ)**
 - 1 : 4 – 2 : 5** (výška vůči šířce, obr. 26)
 - Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)**
 - Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)**
 - 1 : 3 – 2 : 5** (výška vůči šířce, obr. 27)

Dvoupodlažní stavby – 2 np (pouze v opodstatněných případech, převažuje-li 2 np zástavba v enklávě.)

- výška objektu**
 - nejvýše **6 m** (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 29), vždy však v závislosti na obvyklé výšce historické zástavby; v komunikačních sídlech se souvislou zástavbou (budovy na sebe stavebně navazují) by hlavní římsa navrhovaného objektu neměla přesáhnout římsu sousední stavby o více než 20 cm.
 - nejvýše **11 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 28)
- proporce fasád**
 - cca **1 : 2 – 2 : 3** (výška vůči šířce štítové fasády – obr. 29)

NEVHODNÉ:

- Je nevhodné výrazněji překračovat doporučené výšky nadzemních podlaží (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu) a jejich proporce, neboť výsledná stavba často prostoru nepatřičným způsobem objemově a proporčně dominuje (obr. 30).
- Problematická je i příliš vysoká půdní nadezdívka (> 1 m; u drobnějších staveb již často $> 0,5$ m – obr. 31), která zcela promění proporce štítové fasády i celé stavby.
- 1 np - výška objektu > 8 m** (od úrovně přilehlého terénu po hřeben střechy, obr. 30) či výška odlišná od převažující výškové hladiny v enklávě.)
- 2 np - výška objektu > 11 m** (od úrovně přilehlého terénu po hřeben střechy, obr. 30) či výška odlišná od převažující výškové hladiny v enklávě.

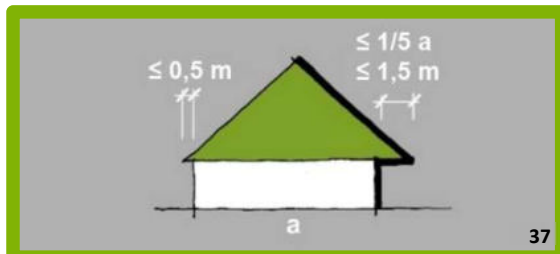
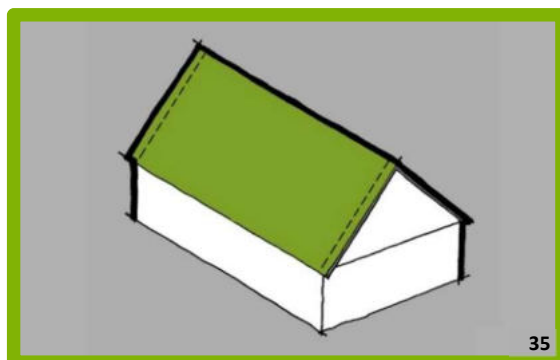
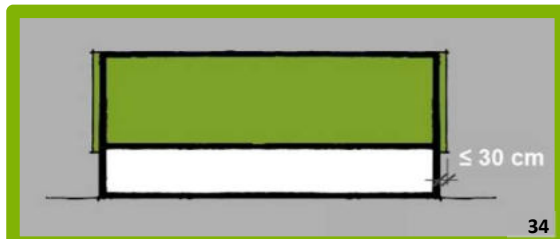
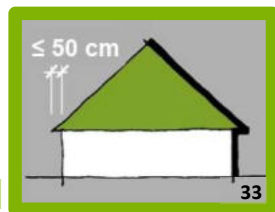
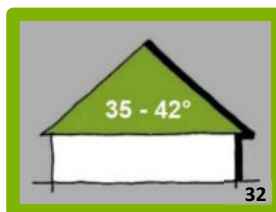
– Proporce střechy (tvar, sklon, přesahy)

Roubené domy Šumavy byly přibližně od 18. století zpravidla zastřešovány prostou sedlovou či polovalbovou střechou, jejíž sklon se pohyboval mezi $35^\circ - 45^\circ$. Valby se používalo výjimečně (např. sklářské domy ve Volarech), většinou na stavbách jiné nežli obytné funkce. Polovalby byly strmé a zasahovaly až do poloviny výšky štítu. Objem střechy býval nad přízemím podélně předsunut a za bedněným štítem skrýval často krytou pavlážku. Poměrně obvyklé bylo i boční vysunutí hmoty střechy, která tak kryla zápraží před deštěm a sněhem.

Výjimku tvořily střechy na domech alpského typu, které se v izolovaném souboru vyskytovaly ve Volarech, nepočetných vsích horské Šumavy, dnes vesměs zaniklých, a jako jednotlivé exempláře v rámci regionu. Střechy měly velmi malý sklon (cca 23°) a výrazné přesahy jak ve štítě, tak v okapní rovině.

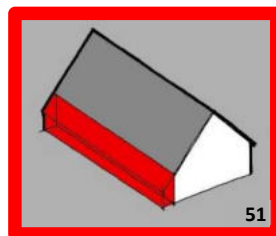
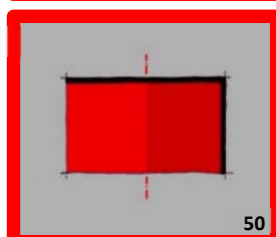
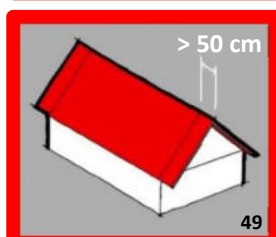
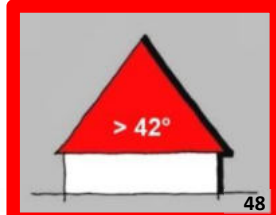
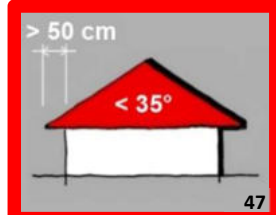
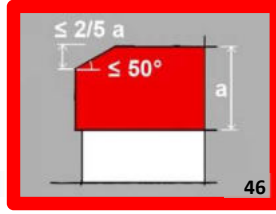
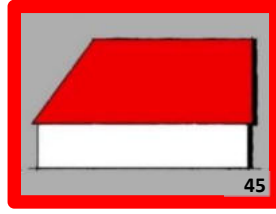
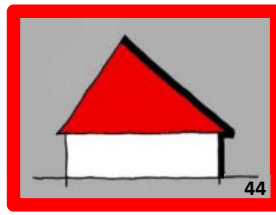
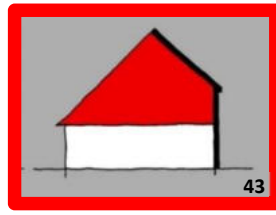
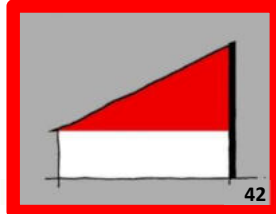
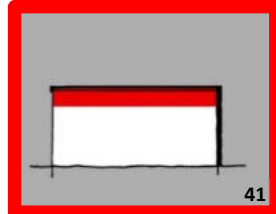
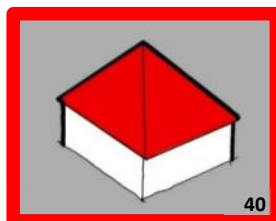
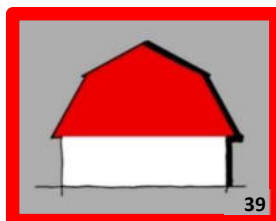
DOPORUČENÉ:

- Tam, kde je nový objekt navrhován v přímém sousedství historické zástavby, je důležité základní objem a sklon střechy přizpůsobit převládající podobě střech v enklávě (zejména v sídlech **komunikačních**, případně **návesních**).
- Objem střechy má být velmi jednoduchý, přiměřený velikosti stavby – ideální je střecha prostá sedlová o sklonu $35^\circ - 42^\circ$ (obr. 32).
- U novostaveb se doporučuje polovalbu nenavrhovat. Výjimkou jsou stavby budované na půdoryse zaniklého objektu. Výška polovalby by pak měla vždy tvořit cca $1/2$ výšky střechy, sklon ideálně $55-60^\circ$ (min. 50°).
- Tvar střechy by měl být vždy symetrický – s protilehlými okapními liniemi ve stejné výškové úrovni, s jednotným sklonem obou střešních rovin.
- Hřeben střechy musí být navržen vždy v delší ose stavby (obr. 36).
- U obou sedlových střech kolmo napojených objemů je důležité zachovat stejný sklon. Okapní roviny obou hmot musejí být ve stejné výšce.
- Přízemní drobné objekty či přístavby (kůlny, garáž, kryté parkovací stání apod.) je možno zastřešit střechou pultovou.
- Přesahy střechy přes rovinu fasád by měly být co nejmenší – střechu je ideální ve štítě ponechat zcela bez přesahu či s přesahem pouze na šíři krokve do cca 30 cm , v okapní části max. 50 cm . (obr. 33 – 35).
- K vytvoření širšího, krytého zápraží je možno střechu jednostranně příčně vysunout. Pro udržení harmonických proporcí štítu by však nemělo být vysunutí hlubší než $1/5$ šířky přízemí, celkově nejvýše $1,5\text{ m}$ (obr. 36, 37). Maximální přesah střechy na protilehlé straně je 50 cm .
- Štít může být oproti 1. np v podélné ose vysunut - u staveb do šíře průčelí 10 m nejvýše o 50 cm , v ostatních případech max. o 1 m (obr. 38). Toto řešení poměrně věrně cituje historickou formu, je proto nezbytné dbát na citlivé a střízlivé použití dalších stavebních prvků ve štítě tak, aby výsledný efekt nebyl architektonicky „přeuročen“. U běžné obytné zástavby je proto vhodnější volit prosté řešení fasády bez přesazení štítu.
- Přesah střech všech přístaveb k hlavnímu objemu by měl být co nejmenší (max. 20 cm).

NEVHODNÉ:

- Stavby nerespektující sklon a základní objem střech u historické zástavby v přímém sousedství.
- Střecha mansardová (obr. 39), stanová (obr. 40) – obvyklá zejména na rodinných domech tzv. typu „bungalov“, střecha plochá (obr. 41), pultová (obr. 42), střecha členitých tvarů, střecha nesymetrická – rozdílný sklon obou rovin či okapové linie v různých výškách (obr. 43, 44).
- Střecha valbová (obr. 45) a polovalbová s výjimkou staveb autenticky rekonstruovaných na původním půdoryse.
- Sklon střechy menší než 35° (obr. 47).
- Příliš strmý sklon střech (obr. 48).
- Krátká a plochá polovalba (zabírající méně než $1/2$ výšky střechy, sklon menší než 50° - obr. 33).
- Přesah střechy v okapní rovině větší než **50 cm**; nevztahuje se na hmotu střechy jednostranně vyloženou (obr. 47).
- Předsazení střechy ve štítě větší než **50 cm** (obr. 49).
- Hřeben střechy navržený v kratší ose stavby (obr. 50).
- Rovina střechy, případně její část plynule přecházející přes objem přístavby (obr. 51).
- Plynulé napojení sedlových střech u vzájemně kolmých hmot (obr. 52).

– PRÁCE S OBJEMEM STAVBY

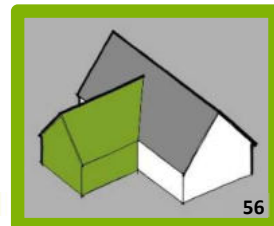
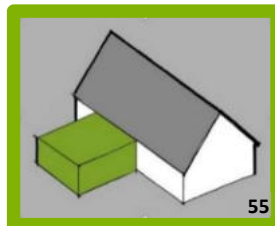
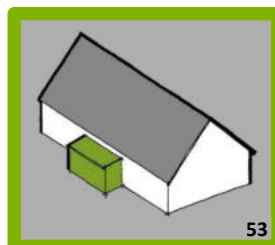
– přístavby, napojování hmot

Obecně je žádoucí, aby hmota stavby byla co nejjednodušší, málo nápadná a harmonická s prostředím, do kterého je navrhována. Roli hrají požadavky stavebníka, tvar pozemku, orientace ke světovým stranám i terénní konfigurace, vždy je však možno najít řešení, ve kterém se všechny potřeby prolínou. Ideální je zahrnout všechny funkce do jednoduchého obdélného půdorysu, bez potřeby dodatečných objemů připojovaných k hlavní hmotě domu. V zásadě je možno inspirovat se doporučeními formulovanými v Architektonické části, kapitole

4.1. Rekonstrukce tradiční venkovské zástavby, str. 53). Zde předkládáme základní přehled důležitých doporučení.

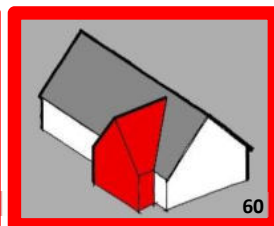
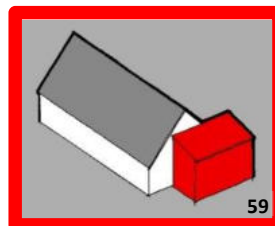
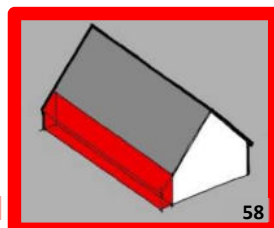
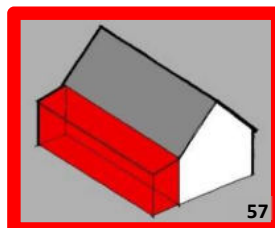
DOPORUČENÉ:

- V lokalitách s převažující historickou zástavbou tvořenou domy na jednoduchém obdélném půdoryse, je důležité toto uspořádání respektovat i u novostaveb. Nezbytné rozšíření je možno řešit jako samostatnou stavbu (viz *Hmota domu – půdorysné proporce*, obr. 3, str. 63).
- Drobné přístavby (zádveří, garáž či kryté stání) je možno navrhnout ideálně při delší fasádě budovy (obr 53 – 55).
- U domů půdorysu tvaru L je žádoucí, aby jedna z hmot byla objemově menší a posunutá blíže k jedné ze štítů (obr. 56) – lze ji zastřešit prostou střešou sedlovou. V ojedinělých případech, kdy je přístavba pohledově skryta a neuplatňuje se vizuálně z veřejného prostoru, lze podmíněčně tolerovat zastřešení přístavby plochou či pultovou střešou malého sklonu. Každý takový záměr musí však být během navrhování konzultován a prověřen vizuální dopad objemu přístavby ve veřejném prostoru i dálkových pohledech.
- Všechny přístavby by měly být řešeny se zcela minimálním přesahem střeš přes svislou konstrukci (ideálně do 30 cm).

NEVHODNÉ:

- Je nevhodné navrhovat domy na půdorysu tvaru L, U, či uzavřené dvorce v lokalitách, kde se toto půdorysné uspořádání u původní zástavby nevyskytuje.
- Nevhodné jsou jakékoli pohledově výrazné a proporčně nepřiměřené přístavby k hlavnímu objemu domu (57 – 59)
- Připojená křídla k hlavnímu objemu stavby nemají být příliš dlouhá, ani navrhována ke středu delší strany půdorysu (tvar T).
- Připojené kolmé křídlo zastřešené sedlovou střešou by nemělo být neproporčně krátké (obr. 60)

– Střešní okna, vikýře

Vikýře i střešní okna by měly sloužit pouze k nezbytnému prosvětlení podkrovního prostoru domu. Nesmějí střešní krajíně dominovat – je třeba je navrhovat pouze v nezbytném plošném i objemovém rozsahu, v minimálním počtu. Podrobně jsou zásady pro návrh popsány v Architektonické části, kapitole 4.1., str. 54 a 58).

Zde jsou shrnuta nejdůležitější pravidla:

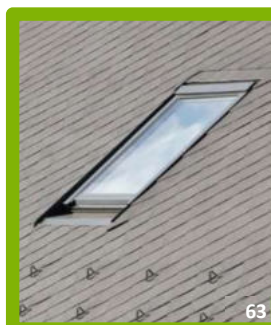
DOPORUČENÉ:

Střešní okna

- Střešní okna jsou nejjednodušší a zároveň vhodnou volbou pro prosvětlení podkrovního prostoru, neboť objem střechy dále nečlení (obr. 61). Mají být umístěna v dostatečné vzdálenosti od štítů a napojení střešních rovin.
- Konstrukce střešních oken má být subtilní, ideálně zapuštěná v rovině střechy.
- Střešní okna by měla být navrhována do pohledově málo exponovaných částí střechy (obr. 63).

Vikýře

- Provedení vikýřů má být co nejjednodušší. Nejvhodnější volbou jsou vikýře pultové či dlátkové, případně sdružené do pásu (obr. 62, 64).
- Vikýře by měly co nejméně vystupovat nad rovinu střechy (výška zasklení).
- Konstrukce vikýřů musí být vždy subtilní – zejména provedení bočnic a prosklení.
- Materiál a barva krytiny použité u vikýřů musí být v souladu s řešením střechy.

NEVHODNÉ:

- Vikýře i střešní okna nesmí v ploše střechy dominovat objemem, plochou, konstrukcí, materiálem, barevností ani četností (obr. 65).
- Je nežádoucí navrhovat vikýře a střešní okna blízko štítu či napojení střešních rovin (přístavby zastřešené sedlovou střechou).
- V enklávách nejvyšší urbanistické a architektonické hodnoty není vhodné navrhovat střešní okna do pohledově exponovaných střešních rovin.
- Není vhodné navrhovat jakékoli velkoplošné prosklení střešní roviny (obr. 66).

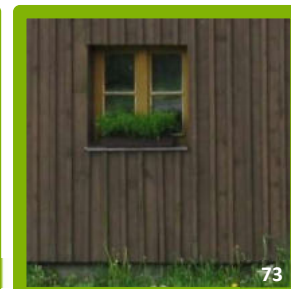
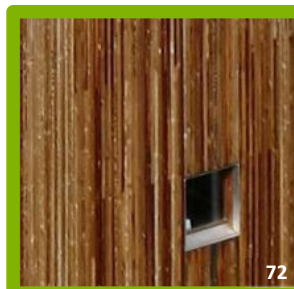
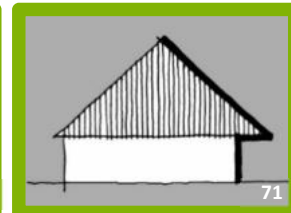
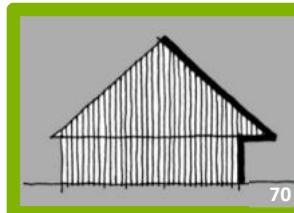
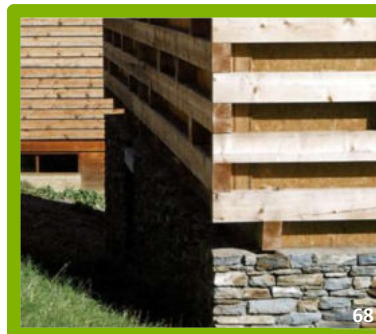
OBVODOVÁ KONSTRUKCE, VNĚJŠÍ PLÁŠŤ

Není cílem budovat v prostoru Šumavy kopie historických staveb, avšak použité konstrukce i materiály by měly respektovat lokální specifika lidového stavitelství. Je důležité dbát na citlivé a jemné provedení architektonických detailů, aby výsledek byl harmonický a v dobrém slova smyslu nenápadný. Mohou tak vzniknout i velmi zdařilé příklady soudobé architektury (viz Architektonická část, kapitola 5, str. 102).

– Roubená či sloupková (event. zděná) konstrukce s výdřevou

DOPORUČENÉ:

- Při volbě konstrukčního řešení je důležité vycházet z podoby staveb v bezprostředním sousedství i širším okolí - kompletní výdřevu či bedněný štít je tedy vhodné navrhovat pouze tam, kde je pro zástavbu charakteristická.
- Plně roubené novostavby je vhodné navrhovat pouze v územích, kde tento tradiční způsob konstrukčního řešení přetrvával nejdéle a je dochován, tj. ve vyšších partiích regionu (cca nad 800 m n. m. – **podoblast horské Šumavy - HŠ**). Novostavby, které formálně doslova vycházejí z historického předobrazu, je však vhodné budovat pouze na místech po zaniklé zástavbě, doložené fotografiemi či jinou dokumentací, v opačném případě je žádoucí určitá míra konstrukčního zjednodušení.
- **Roubení** musí být provedeno z prvků pravoúhlého průřezu bez přesahů zhlaví (obr. 67), tj. zásadně nikoli ze srubové z kulatiny s přesahy v nárožích. Je možno používat i soudobé formy roubené konstrukce, velký důraz musí však být kladen na profesionalitu architektonického návrhu (obr. 68, 69).
- **Vnější výdřevou** je možno opatřit jak dřevostavbu, tak i zděnou konstrukci. Výdřeva může být na celém vnějším plášti stavby (obr. 70), případně lze bednit pouze štít (obr. 71). Nejlépe je provádět výdřevu ze svisle ložených prken (tradiční řešení reagující na klimatické podmínky, obr. 72, 73) případně fasádního šindele, v souvislé ploše (74). Stavby s celoplošnou výdřevou je vhodnější navrhovat pouze do geograficky vyšších poloh (cca nad 800 m n. m).
- V sídlech či jejich částech, kde je přípustné umístit i dvoupodlažní stavby (obytné, rekreační, hospodářské, případně stavby občanské vybavenosti), je možné navrhovat jejich obvodový plášť jako celodřevěný či v kombinaci se zděným přízemím. Vždy je však žádoucí vycházet z řešení vnějšího pláště dochovaných historických staveb. Vnější výdřeva pláště, která objem stavby vizuálně potlačí, se doporučuje zejména u staveb hospodářských, výrobních, či u staveb občanské vybavenosti, jejichž objemové řešení je předurčeno specifickými provozními nároky.

NEVHODNÉ:

- U novostaveb je zcela nevhodné používat roubené konstrukce z kulatiny s výrazným přesahem zhlaví (obr. 75). Jedná se o nepůvodní konstrukční detail, který mění celkové vyznění stavby.
- Dřevěný obklad (prkna, fasádní šindel) není vhodné navrhovat v malých plochách nahodile umístěných na fasádě domu.
- Jako obkladový materiál jsou neakceptovatelné plastové fasádní panely.
- V sídlech vysoké architektonické hodnoty není žádoucí používat vnější obložení přízemí ze svislých prken či latí, jde o řešení pro šumavskou lidovou architekturu netypické.
- V lokalitách, kde není tradiční zástavba doložena či byla převrstvena soudobými úpravami, není vhodné budovat stavby podle historických vzorů včetně použití původních konstrukčních technologií.
- U celoomítaných dvoupodlažních staveb není vhodné navrhovat bedněný štít.

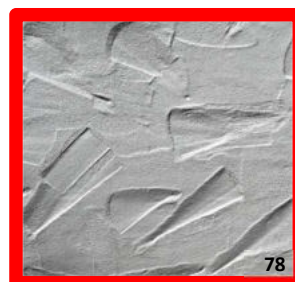
– Omítaná konstrukce

DOPORUČENÉ:

- Řešení fasády je důležité přizpůsobit převažujícímu charakteru zástavby v dané lokalitě – celoomítanou úpravu je vhodné použít u novostaveb v sídlech, či jejich částech, kde převažují historicky mladší celoomítané stavby nebo zástavba novodobá (obr. 76). U jednopodlažní zástavby je možno kombinovat omítané s bedněným štítem. Stavby s celodřevěným obvodovým pláštěm je vhodné budovat pouze tam, kde převažuje původní zástavba podobné konstrukce.
- V sídlech vysoké architektonické hodnoty (viz tabulka **Hodnocení sídel**) se u novostaveb v sousedství autentické historické zástavby s plně či částečně omítaným vnějším pláštěm či jeho částmi doporučuje provádět omítku ideálně bez stahovacích omítníků (obr. 77).
- Na fasádě je možné použít zjednodušené a střídme provedené plastické členění – horizontální dělení podlaží, šambrány oken.

NEVHODNÉ:

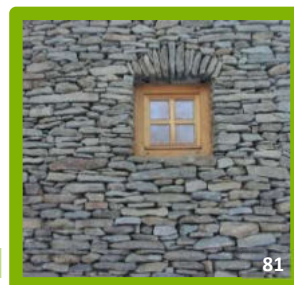
- Není vhodné navrhovat celoomítané objekty tam, kde převažuje zástavba s vnější výdřevou.
- Pro omítané konstrukce jsou nevhodné omítky stříkané, strukturální (obr. 78, 79), s výrazným plastickým efektem či s kvazi-rustikálními detaily (volně umístěné kameny v omítce apod.).

– Pohledové kamenné zdivo, obklad

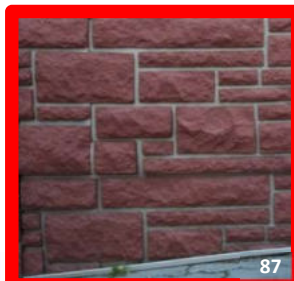
DOPORUČENÉ:

- U novostaveb je žádoucí používat pohledové kamenné zdivo či obklad velmi uvážlivě – a to zejména pro podezdívku a terénní opěrné zdi (viz dále „Podezdívka, sokl“).
- Výjimečně je možno použít pohledové kamenné zdivo i na větší plochy, případně celou stavbu, vždy však musí jít pouze o stavby doprovodné, hospodářské apod. Provedení musí být vždy střízlivé a stavby musí být umístěny v pohledově nevýrazných pozicích.
- Základní požadavek na pohledové kamenné zdivo je jemné a málo nápadné provedení konstrukce se subtilní spárou bez barevně kontrastního spárování (obr. 83).
- Konstrukce je vhodné budovat z místního či strukturou a barvou podobného kamene, štipaného nebo sbíraného, nepravoúhlého tvaru.
- Plotové či terénní opěrné zídky je vhodné budovat technologií suchého zdění, či způsobem vizuálně podobným, avšak s prvky kladenými do maltového lože u vnitřního líce kamene (obr. 80, 81).
- U zdí spárovaných maltou by se měla šířka spár pohybovat průměrně kolem 1,5 cm, hloubka pak nejvýše 1 cm. Malta může být přes líc lehce přetažena (obr. 82, 84). Barva spárování musí odpovídat tonalitě kamene. Jako povrchovou úpravu je možné použít lazurní omítku či lazurní vápenný nátěr (zůstává patrná struktura a barevnost kamene, obr. 85).
- Kamenné pohledové konstrukce je žádoucí kombinovat s minimem dalších materiálů, u budov je vhodná kombinace kamene a dřeva (např. bedněný štít).

NEVHODNÉ:

- Fasády obytných či rekreačních staveb není vhodné navrhovat z pohledového kamenného zdiva nebo obkladu.
- Stavby s pohledovým kamenným zdivem či obkladem není vhodné budovat v sídlech s převahou staveb omítaných nebo dřevěných.
- Na kamenné konstrukce by se zásadně neměly používat příliš velké či zdobně tvarované a kladené kamenné prvky (zdivo kyklopské, haklíkové, obr. 86), prvky pravoúhlé či jinak pravidelně tvarované ani prvky příliš subtilní.
- Spárování kamenného zdiva by nikdy nemělo být příliš kontrastní (obr. 88, 89).
- Zcela nevhodný je obklad z plastu, umělého kamene (obr. 90), betonu (obr. 87), keramiky, ale i řezaných (broušených či leštěných) kamenných desek (obr. 91).
- Pohledové kamenné konstrukce není vhodné kombinovat s větším množstvím dalších materiálů (kámen – omítky – dřevo).

– **podezdívka, sokl**

DOPORUČENÉ:

- Novostavby (zejména dřevostavby) je vhodné opatřit podezdívkou, která vytvoří ochranu proti zemní vlhkosti a proti ostřiku dešťovou vodou. Pokud to podmínky dovolují, může dřevěný obklad, zasahovat až téměř k přilehlému terénu (obr. 92).
- Podezdívka by měla působit co nejpřirozeněji; je důležité ji podřídit charakteru související zástavby.
- Podle převažujícího charakteru původní zástavby může být kamenná či omítaná (ev. betonová s nátěrem).

Kamenná podezdívka (obr. 93, 94)

- Kamennou podezdívku je vhodné provádět u staveb navrhovaných do výše položených sídel Šumavy (*podoblast horské Šumavy - HŠ*), opět však dle převažujícího charakteru zástavby.
- Pro materiál a konstrukci platí zásady uvedené v předchozím oddíle – „*Pohledové kamenné zdivo, obklad*“, viz výše.
- V rovinatém terénu by výška kamenné podezdívky měla sahát od terénu max. cca 40 cm nad úroveň podlahy přízemí (linie 1. np).
- V případě staveb budovaných v členitém terénu je vhodné provést celou pohledovou část suterénu jako kamennou.

Omítaný sokl (ev. betonový s nátěrem) (obr. 95)

- Omítaný sokl je vhodné provádět zejména u staveb navrhovaných do sídel v podhorské části Šumavy (*podoblast domu Podlesí a Javornicka - PJ a západočeského Pošumaví - ZP*), pro kterou je typický.
- Omítaný či betonový sokl s nátěrem je vhodné navrhovat také v sídlech s výrazně přestavěnou historickou zástavbou a v okrajových částech měst
- Sokl je možno mírně předsadit před obvodovou stěnu, v těchto případech je vhodné korunu podezdívky ponechat volnou, případně s nevýrazným oplechováním v barvě dřevěného obkladu

NEVHODNÉ:

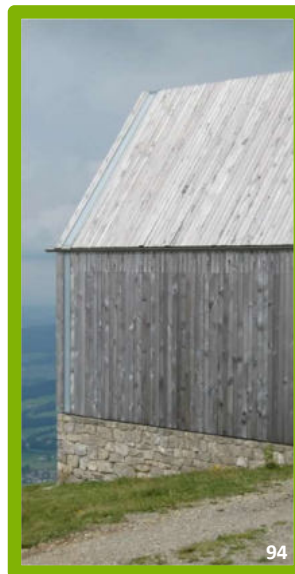
- Podezdívka by neměla zasahovat výše než 50 cm nad úroveň podlahy 1. np.
- Zcela nevhodné je kontrastní oplechování předsazené podezdívky (obr. 96).
- Nepřípustný je obklad soklu řezanými kamennými deskami, umělým kamenem, prefabrikovanými betonovými prvky, plastovými šablonami, plechem.

92

93

94

95

96

- Střechy – krytina, konstrukční detaily

DOPORUČENÉ:

Podoblast horské Šumavy (HŠ)

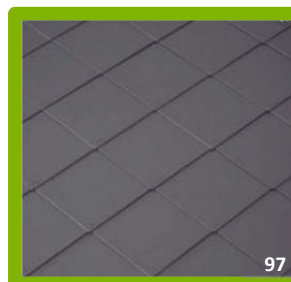
- Hladké čtvercové šablony s tzv. francouzským krytím (diagonální vazba) – plechové, vláknocementové, syntetické, barva středně až tmavě šedá (obr. 97).
- Při zachování jemnosti v detailu je možno volit i krytinu plechovou z falcovaných pásů v odstínech středně až tmavě šedých (obr. 80), případně pálenou či betonovou bez výrazné profilace (obr. 81), v odstínech středně až tmavě šedých, případně šedohnědých.
- Štípaný, řezaný šindel (obr. 98).

Oblast jihovýchodního Pošumaví

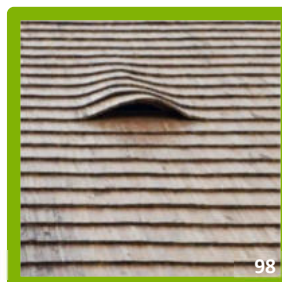
Podoblast Podlesí a Javornícka (PJ)

Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)

- Hladké čtvercové šablony s francouzským krytím (plechové, vláknocementové, syntetické), barva středně až tmavě šedá, odstíny terakotové.
- Krytiny pálené či betonové s jemnou profilací, barva středně šedá až terakotová.
- Barvu střešní krytiny je žádoucí přizpůsobit stavbám v enklávě.
- Povrchová úprava krytiny musí být vždy matná.
- Střecha s přesahem před štítovou zeď:
 - pohledově přiznané krokve je žádoucí ponechat bez vnějšího oplechování (obr. 101, 102).
- Střecha bez přesahu před štítovou zeď:
 - Ukončení hrany nejlépe pouze nekontrastním oplechováním (obr. 103), drobným přesahem krytiny případně krajovou taškou.
 - U omítaných staveb opatřených pálenou či betonovou krytinou je možno klást prvky u štítové hrany do malty (obr. 104).

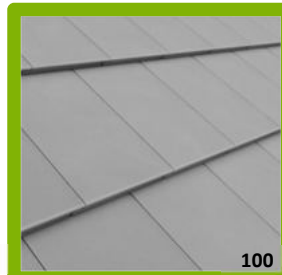
97

98

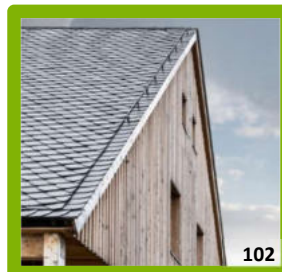
99

100

101

102

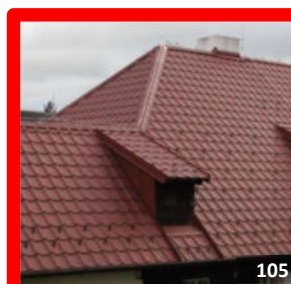
103

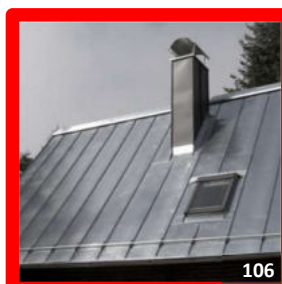
104

NEVHODNÉ:

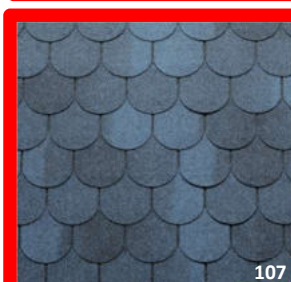
- Krytiny s výraznou profilací (profilované plechové či vláknocementové šablony, pálená či betonová krytina se silně plastickým profilem, obr. 105), či jiné výrazné krytiny, krytiny lesklé (obr. 106) – platí pro celé území CHKO Šumava.
- Krytiny z asfaltového šindele, zejména se spodní tvarovanou hranou (efekt "bobrovka" apod.) a žíhaným probarvením - vzhledem k malé životnosti není ani do náročnějších klimatických podmínek vhodný (obr. 107).
- Přírodní břidlice, event. břidlice umělá (s charakteristickou povrchovou texturou) – jedná se o nepůvodní materiál a jeho použití je matoucí.
- Výrazné oplechování přesazených krokví před štítovou zeď, výrazné oplechování hladkého štítu (obr. 108).
- Bednění přesazené části střechy včetně pozednice.

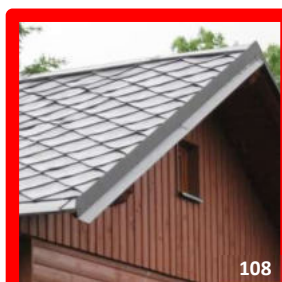
105

106

107

108

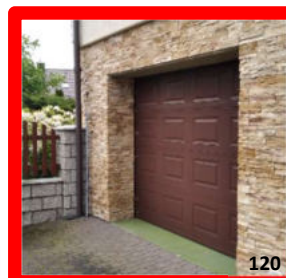
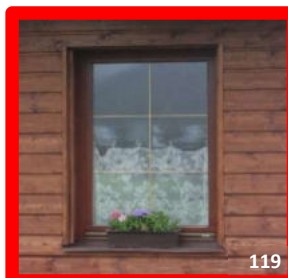
VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ

DOPORUČENÉ:

- Okenní i dveřní otvory novostaveb by měly být vždy pravoúhlé.
- Tvar fasádních otvorů jejich uspořádání na fasádě a výplně nemusejí u soudobých návrhů vycházet pouze z historických vzorů, výsledek však musí být velmi střídmy a pohledově exponované fasády spíše minimalistické, případně respektující tradiční uspořádání (obr. 110–112).
- Pokud se stavebník rozhodne vycházet z historické formy venkovského domu, je třeba alespoň rámcově respektovat původní rozložení oken na fasádě i jejich tvar (obr. 109):
 - poměr stran oken - **2 : 3** (š / v),
 - základní dělení na dvě okenní křídla, případně další dělení poutci (dělicími příčkami),
 - umístění ve štítě blíže vertikální ose,
 - okna dřevěná klasická, případně eurookna, volená však s rozvahou a důrazem na co nejsubtilnější profil okenního křídla,
 - velmi jednoduchý design dveří a garážových vrat, křídla plná, dřevěná (obr. 113, 114).
- V sídlech vyšší urbanistické i architektonické hodnoty je však důležité s nekonvenčními prvky zacházet velmi střídmy a pečlivě posoudit jejich vizuální uplatnění v celkovém obraze sídla.

NEVHODNÉ:

- Okenní či dveřní otvory jiných než pravoúhlých tvarů, částečné či úplné prosklení štítů (obr. 115, 116).
- Historizující stavby s disproporčními okny rozmístěnými na fasádě nahodile, blízko hrany štítu či s nevhodným geometrickým konceptem (obr. 117, 118).
- Plastové dveře a okna, okna s nalepenými dělicími lištami (obr. 119).
- Vstupní dveře či vrata s prosklením, zdobnými prvky či profilací (kazetová vrata, obr. 120).

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE

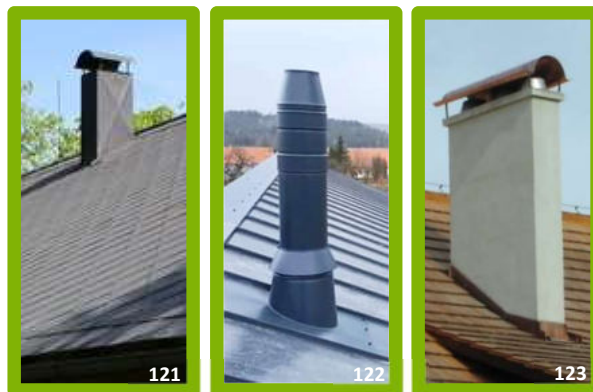
– Komíny

DOPORUČENÉ:

- Pro novostavby jsou nejvhodnější komíny s nekontrastním plechovým obkladem, případně zděné omítané, jednoduchého tvaru, umístěné v horní polovině střešní roviny, nejlépe blíže hřebeni. (obr. 121)
- Komíny je možno opatřit tvarově jednoduchou stříškou či pevnou komínovou hlavicí jednotně materiálově i barevně pojednanou.

NEVHODNÉ:

- Komíny není vhodné umisťovat v blízkosti štítu, okapové hrany (obr. 123), valby či polovalby.
- Je zcela nevhodné budovat komíny v ploše valby či polovalby.
- V ploše střechy není žádoucí navrhovat příliš velké množství komínů, navíc v různých výškových úrovních (obr. 122).
- Nevhodné jsou komíny:
 - Neodpovídající měřítku stavby (příliš vysoké, objemné apod.).
 - Z pohledového zdiva (obr. 124), opatřené keramickým obkladem, oplechované lesklým plechem.
 - S výrazně přecházející krycí deskou.
 - S příliš zdobnými komínovými stříškami (obr. 124).
 - V architektonicky a urbanisticky nevhodnějších lokalitách a u staveb pohledově exponovaných nejsou vhodné nerezové izolované komíny (obr. 125).

– Historizující prvky - štítové pavlače, zvonice

DOPORUČENÉ:

- Vzhledem tomu, že téměř všechny novodobé pokusy o napodobení historizujících konstrukcí (krytá pavlač, střešní zvonička) nepřinesly kvalitní řešení, je žádoucí ponechat hmotu staveb bez jakýchkoli prvků objemově zasahujících do fasád či hmoty střechy.
- Výjimečně a to pouze v enklávách s převahou autentické historické zástavby, je možno akceptovat pavlač integrovanou ve štítě, s kompletní výdřevou kolem obdélného otvoru (obr. 126).

NEVHODNÉ:

- U novostaveb je zcela nevhodné:
 - Budovat izolované předsazené balkony ve štítě i na delších fasádách (obr. 127).
 - Navrhovat do hmoty střechy hřebenové zvoničky (obr. 128).
- V situaci, kdy je pavlač do štítu navržena, je nežádoucí:
 - Používat příliš zdobné konstrukční prvky, zejména zábradlí.
- Štítové pavlače jsou zcela nevhodným prvkem u staveb dvoupodlažních, celoomítaných a staveb s šířkou střechy menší než 10 m (vzdálenost okapních hran).

BAREVNOST

DOPORUČENÉ:

- Vzhledem k tomu, že barevné řešení staveb v sídlech či jejich částech má svá lokální specifika, je vždy nutné, aby návrh barevnosti tyto nuance respektoval.
- **Dřevo** – u obytných staveb je vhodná vždy pouze barevnost v odstínech tmavě hnědé až černohnědé či přirozená patina (obr. 129).
- **Omítané konstrukce** – nátěr v barvě lomené bílé (obr. 130).
- **Kamenné konstrukce** – odstíny šedé (barevnost regionálních hornin – žuly, ruly, atd.)
- **Střešní krytina** –

Podoblast horské Šumavy (HŠ)

- Odstíny středně až temně šedé, případně šedohnědé, u šindele i studené odstíny hnědé (obr. 129).
- Povrchová úprava krytiny vždy pouze nelesklá.

Oblast jihovýchodního Pošumaví

Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)

- Odstíny středně šedé až terakotové.

NEVHODNÉ:

- **Dřevo** – zcela nevhodné jsou odstíny odklánějící se od tradiční barevnosti, zejména oranžové až žluté (obr. 131).
- **Omítané konstrukce** – všechny výrazné barevné odstíny (obr. 132).
- **Kamenné konstrukce** – jakákoli nepůvodní barevnost nepůvodního kamene, barevně dominující, případně s kontrastními efekty ve struktuře (žíhání apod.), leštěné povrchy apod.
- **Střešní krytina** – odstíny červené či jiná neobvyklá barevnost, lesklá úprava či s barevnými efekty na skladebných prvcích (např. žíhané povrchové provedení u asfaltového šindele).

• Zvláštní typologické formy

– Dům alpského typu

V prostoru Šumavy se vyskytují pouze dvě enklávy, kde je tzv. **dům alpského typu** početněji zastoupen – v ryzi typologické podobě ve *Volarech* a v určitých objemových nuancích i v *Dobré* (NPŠ).

Zásadám pro novou zástavbu v Dobré se věnuje Architektonický manuál pro NPŠ. Ve Volarech je v lokalitě Vajgar územním plánem navrženo několik rozvojových ploch na parcelách po demolované historické zástavbě – principiálně je zde možno zvážit obnovu zaniklých staveb na původním půdoryse dle dochované obrazové dokumentace. Vzhledem k existující VPZ (venkovská památková zóna) je však rozhodování o případných stavebních záměrech v této lokalitě v kompetenci orgánů státní památkové péče. Obecně je však v této lokalitě vhodné postupovat dle obecných zásad formulovaných pro oblast horské Šumavy.

4.2.2.2. Oblast jihovýchodního Pošumaví

- Podoblast Podšumaví (PD).
- Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ).
- Podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví (ČK).

Do oblasti jihovýchodního podhůří Šumavy už podstatně více pronikala zděná omítaná architektura. Každá z podoblastí nese specifické typologické znaky lidového stavitelství. **Podoblast Podšumaví** je výběžkem zděné architektury, do níž se 19. století otisklo svou typickou formou zdobných štítů, které směrem k výše položeným částem Šumavy ztrácely na své zdobnosti. Reprezentativní vsi **podoblasti Prachatické a Želnavské hornatiny** jsou charakteristické dvoupodlažními trojbokými usedlostmi s valbovými střechami, ty však v prostoru CHKO až na vesměs izolované stavby nenajdeme. Zcela převažuje jednopodlažní zástavba. **Podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví** je typická troj až čtyřbokými dvoupodlažními usedlostmi a dvorci. Dva posledně jmenované regiony nejvíce utrpěly vysídlením původního obyvatelstva a velké množství vesnic zaniklo. Případná obnova dvoupodlažních usedlostí je prakticky možná pouze v jádrech dochovaných sídel na původních půdorysech, mimo zmíněné pozice se s výstavbou tohoto typu staveb nepočítá.

Stavby v **rostlých vsích** (sídla s rozptýlenou zástavbou [RO], sídla hromadná – shluková [HS], hromadná silniční [SH]) a ve formovaných vískách silničních [SI], jsou spíše jednoduchého obdélného půdorysu, s připojeným kolmým křídlem (půdorys tvaru L) či paralelním uspořádáním hospodářského a obytného stavení. Výjimečně se jednalo o dvory s rameny uspořádanými do tvaru U – obvykle stojícími nezávisle, případně vzájemně propojenými.

V ostatních **vsích formovaných** (soustředěná lánová [LS], rozvolněná lánová [LR], návesní [NA], lesní návesní [NL]) najdeme častěji usedlosti tvořené samostatně stojícími budovami prostorově uspořádanými do L, obráceného U, či dvě paralelně stojící ramena obrácená štítem do komunikace či návsi. Všechny vsi tohoto typu, které se nacházejí v prostoru podoblasti Českokrumlovsko a horního Povltaví, jsou charakteristické mohutnými, nejčastěji dvoupodlažními uzavřenými troj až čtyřbokými dvorci, s propojenými křídly.

OBECNÁ PRAVIDLA

V následujícím textu jsou představeny základní zásady pro výstavbu v prostoru celé oblasti jihovýchodního Pošumaví s výjimkou centrálních částí formálně založených vesnic podoblasti Českokrumlovsko a horního Povltaví, kterým se věnuje další kapitola.

Dotčená sídla (dle historického půdorysného typu):

- Podoblast Podšumaví (PD)
 - (všechny půdorysné typy enkláv).
- Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ)
 - (všechny půdorysné typy enkláv).
- Podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví (ČK)
 - Nepravidelná (rostlá) sídla (RO, HS, SH),
 - Formovaná sídla komunikační (SI).

Zásady jsou v mnoha ohledech totožné s regulativy uvedenými pro **oblast centrální Šumavy a severozápadního Pošumaví** (Arch. část, kapitola 4.2.2.1., str. 62), liší se v některých aspektech týkajících se proporcí staveb. V textu jsou zmíněna všechna podstatná pravidla, vztahující se k objemu staveb, doporučení týkající se materiálového řešení a návrhu detailů jsou uvedeny pouze v odkazu na předchozí kapitolu. Případné odchylky jsou zmíněny.

HMOTA DOMU

DOPORUČENÉ:

– Půdorysné proporce

- Půdorysná forma by měla být co nejjednodušší – obdélník o poměru stran **1 : 2** (a více), za stísněných prostorových podmínek může výjimečně klesnout až na **2 : 3** (obr. 1).
- U běžné obytné zástavby či staveb pro individuální rekreaci by půdorys neměl výrazněji přesáhnout **150 m²**.
- Délka štítové strany by se měla pohybovat kolem **10 m** (s max. odchylkou 2 m), od ní by pak měl být odvozen v doporučeném poměru rozměr delší strany.

Nepravidelná (roslá) sídla (RO, HS)

Okrajové části sídel, parcely bez přímé vazby na existující zástavbu (všechny historické půdorysné typy enkláv)

- Půdorys stavby je vhodné ponechat co nejjednodušší, nejvýše s přidruženým jednoduchým objemem pro jedno odstavné stání či garáž (obr. 2), případně je možno navrhnout pro parkování samostatný objekt, nejlépe jako stavbu se sdruženou funkcí (skladovací, hospodářská, obr. 3).
- Výjimečně je možno půdorys rozšířit o kolmé křídlo tvaru L (obr. 4). Hlavní hmota by však měla mít výrazně obdélné proporce (min 1 : 2). Rameno by mělo být půdorysně užší a vůči štítu stavby mírně posunuto.
- Na svažitých parcelách je možno přístavbu částečně či zcela zahloubit (pro zřízení např. garáže). Opěrné zdi však nesmějí vytvářet v krajině pohledově dominantní prvky.

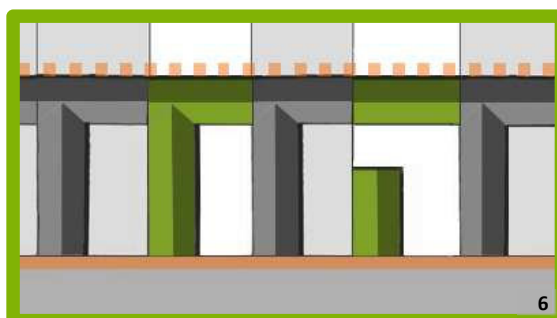
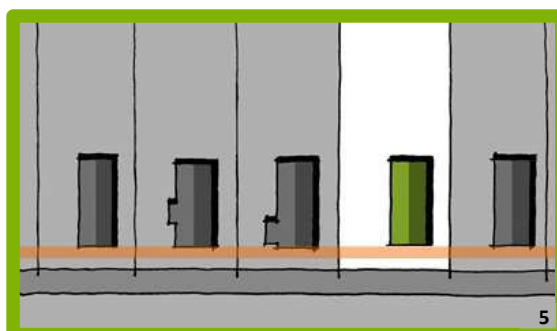
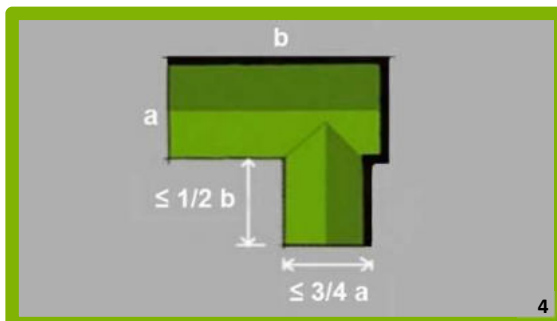
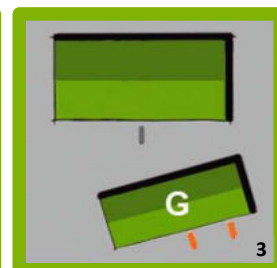
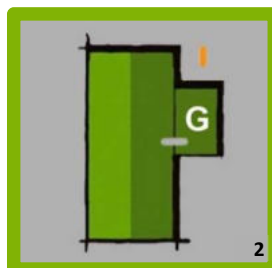
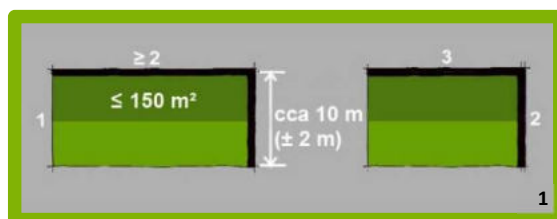
Nepravidelná (roslá) komunikační sídla (SH)

– zapojená zástavba v uliční frontě

Formovaná sídla (SI, LS, LR, NA, NL)

– zapojená zástavba v uliční frontě či prostoru návsi:

- Půdorys stavby je vhodné navrhovat co nejjednodušší – viz výše (**Sídla hromadná** – obr. 1 – 4).
- U nově navrhovaných budov ve formovaných sídlech či jejich částech je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby (obr. 5).
- Orientace stavby do veřejného prostoru (štíťová, okapová) musí být v souladu se související historickou zástavbou, je-li toto uspořádání zjevné (obr. 5). Urbanisticky kompaktněji působí zástavba orientovaná ke komunikaci okapovou linií, je však třeba zohlednit i orientaci pozemku vůči světovým stranám, tvar pozemku a sklon terénu.
- Navazující historické zástavbě je třeba přizpůsobit i půdorysné proporce novostavby (šířka, případně délka domu – dle převažující orientace hmoty do veřejného prostoru (obr. 5, 6).
- **Komunikační sídla**
 - Je-li půdorysná struktura sídla tvořena usedlostmi se specifickým uspořádáním hmot na pozemku, je toto uspořádání vhodné respektovat a nepřekračovat zastavěnou plochu, která je u tradiční zástavby v sídle či enklávě obvyklá (půdorys tvaru L, paralelní uspořádání dvou hmot, zcela výjimečně a v opodstatněných případech tvar U, C). Vzájemně kolmé hmoty je vhodnější ponechat prostorové oddělené, u půdorysu tvaru L je žádoucí zachovat oba štíty hlavního objemu stavby.
- **Návesní sídla**
 - U novostaveb navrhovaných v prostoru návsi je vždy důležité zachovat charakteristické půdorysné uspořádání původní zástavby, zejména částí formujících návěs (obr. 6).

- **Novodobé urbanistické struktury (komunikační)**

- Půdorys stavby je vhodné navrhovat co nejjednodušší – viz výše (*Sídla hromadná* – obr. 1 – 4).
- U nově navrhovaných budov je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby.
- Orientaci půdorysu novostavby vůči veřejnému se doporučuje přizpůsobit související zástavbě, je-li zřetelně formována (okapová, štítová orientace).

- Případnou dvoupodlažní zástavbu je ideální řešit na jednoduchém půdoryse bez přístaveb – v odůvodněných případech lze připojit nedominující hmotu, která však nepřesáhne výšku 1 np.

- **Umístění hlavního vstupu, vjezdu**

- viz Arch. část, kapitola 4.2.2.1., str. 65.

- **Výška objektu, proporce průčelí**

- Tam, kde novostavba přímo navazuje na historickou zástavbu, je důležité přizpůsobit proporce průčelí a orientaci štítu souvisejícím budovám (zejména v rámci **komunikačních vsí** – silniční, hromadná silniční sídla, případně sídel **návesních**).

Jednopodlažní stavby – 1 np

- **výška objektu**

- Nejvýše **3,5 m** v převážně rovinatém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 7).
- Nejvýše **4 m** ve výrazně svažitém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – měřeno v ose štítu – obr. 9).
- Nejvýše **8 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 9).

- **proporce přízemí ve štítové fasádě**

- **1 : 3 – 2 : 5** (výška vůči šířce, obr. 7).

Dvoupodlažní stavby – 2 np (pouze v opodstatněných případech, převažuje-li 2 np zástavba v enklávě).

- **výška objektu**

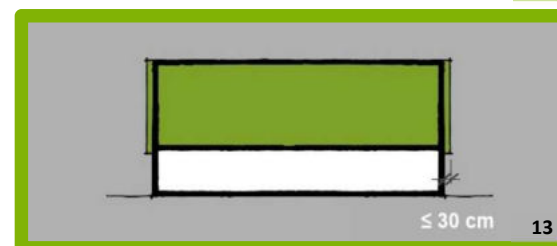
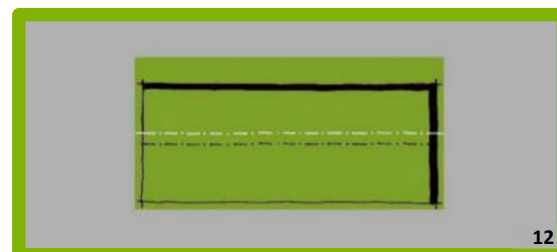
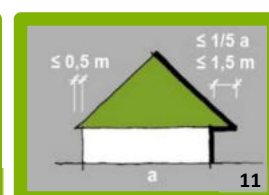
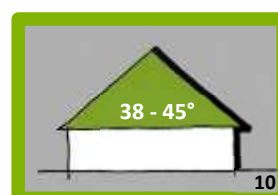
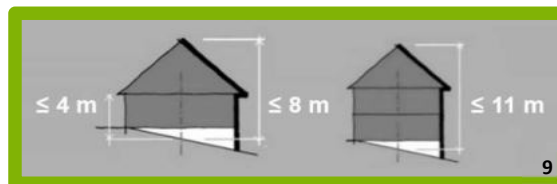
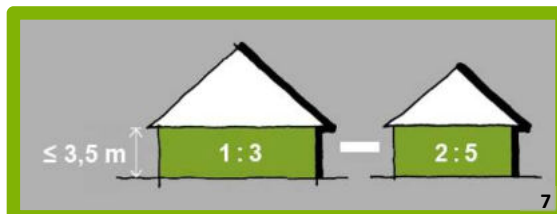
- Nejvýše **6 m** (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 8), vždy však v závislosti na obvyklé výšce historické zástavby; v komunikačních sídlech se souvislou zástavbou (budovy na sebe stavebně navazují) by hlavní římsa navrhovaného objektu neměla přesáhnout římsu sousední stavby o více než 20 cm.
- Nejvýše **11 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 9).

- **proporce fasád**

- Cca **1 : 2 – 2 : 3** (výška vůči šířce štítové fasády – obr. 8).

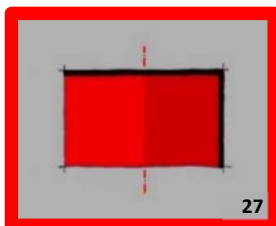
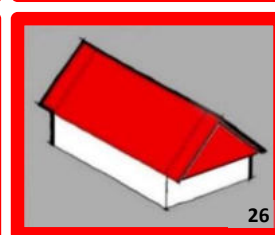
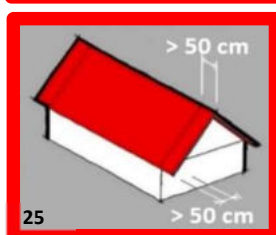
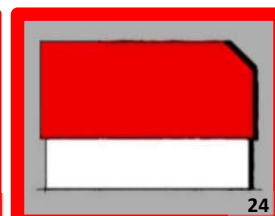
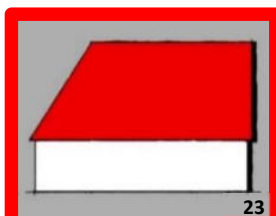
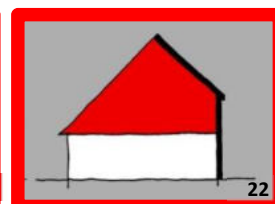
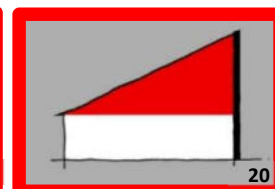
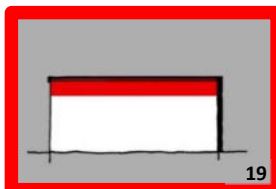
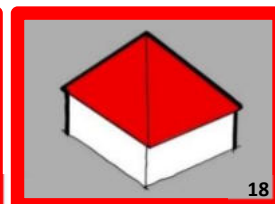
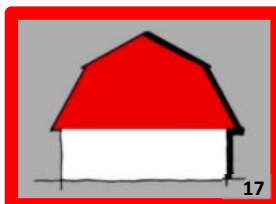
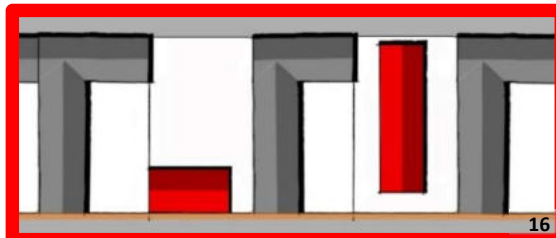
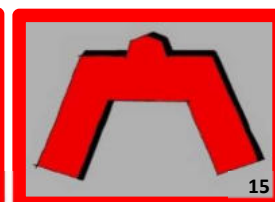
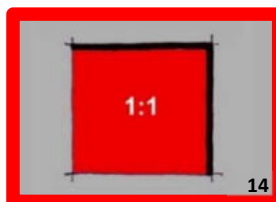
- **Proporce střechy (tvar, sklon, přesahy)**

- Tam, kde novostavba přímo navazuje na historickou zástavbu, je důležité základní objem a sklon střechy přizpůsobit převládající podobě střech v enklávě (zejména v rámci **komunikačních vsí** – silniční, hromadná silniční sídla, případně v sídlech **návesních**).
- Sklon střechy by se měl vždy pohybovat v rozmezí 38°–45° (obr. 10).
- Tvar střechy by měl být vždy velmi jednoduchý a symetrický.
- Hřeben střechy musí být navržen vždy v delší ose stavby (obr. 12).
- Střechu je možno v bočním směru jednostranně vysunout, nejvýše však o **1/5** šířky přízemí (**max. 1,5 m**, obr. 11, 12).
- Přesahy střechy – ideálně bez přesahů, ve štítě **max. 30 cm**, u okapu **max. 50 cm** (obr. 11, 13).
- U obou kolmo napojených objemů se sedlovými střechami (půdorys L) je důležité zachovat stejný sklon střechy. Okapní roviny obou hmot musejí být ve stejné výšce.
- Přesahy střech drobných objektů či přístaveb (kůlny, kryté parkovací stání) mohou být nejvýše **20 cm**.

NEVHODNÉ:

- Půdorys blížící se čtverci (obr. 14).
- Polygonální arkýře, příliš členitý půdorys (obr. 15).
- Je nevhodné překračovat doporučené výšky nadzemních podlaží (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu) a proporce štítu.
- U sídel s převážující orientací štítu vůči komunikaci je nežádoucí toto uspořádání porušovat (obr. 16).
- U **formovaných sídel** (komunikační, návesní) se specifickým uspořádáním půdorysu domu v rámci pozemku je zcela nevhodné toto schéma u novostavby narušovat, a překračovat či výrazně podhodnocovat zastavěnou plochu v části sídla obvyklou (obr. 14).
- Problematická je příliš vysoká půdní nadezdívka (≥ 1 m; u drobnějších staveb již často $\geq 0,5$ m), která zcela promění proporce štítové fasády i celé stavby.
- **1 np - výška objektu > 8 m** (od úrovně přilehlého terénu po hřeben střechy) či výška odlišná od převážující výškové hladiny v enklávě.
- **2 np - výška objektu > 11 m** (od úrovně přilehlého terénu po hřeben střechy – či výška odlišná od převážující výškové hladiny v enklávě.
- Tvar střechy nerespektující podobu související historické zástavby.
- Střecha mansardová (obr. 17), stanová (obr. 18) – obvyklá zejména na rodinných domech tzv. typu „bungalov“, střecha plochá (obr. 19), pultová (obr. 20), střecha členitých tvarů, střecha nesymetrická – rozdílný sklon obou rovin (obr. 21) či okapové linie v různých výškách (obr. 22).
- Střecha valbová (obr. 23).
- Polovalbová střecha (obr. 24).
- Sklon střechy $< 38^\circ$, $> 45^\circ$.
- Přesah střechy ve štítě i v okapní rovině větší než **50 cm** (obr. 25, nevztahuje se na hmotu střechy jednostranně vyloženou).
- Přesah štítu před hmotu přízemí v podélném směru (obr. 26).
- Hřeben střechy navržený v kratší ose stavby (obr. 27).
- Plynulé napojení sedlových střech ve vnějším nároží půdorysu tvaru L (obr. 28).

PRÁCE S OBJEMEM STAVBY

- **Přístavby, napojování hmot** – viz Arch. část, kapitola **4.2.2.1.**, str. **69**.
- **Střešní okna, vikýře** – viz Arch. část, kapitola **4.1.**, str. **53 a 57**.

OBVODOVÁ KONSTRUKCE, VNĚJŠÍ PLÁŠŤ – viz Arch. část, kapitola **4.2.2.1.**, str. **71**.

- **Roubená či sloupková (event. zděná) konstrukce s výdřevou**
 - Roubená pohledová konstrukce je pro novostavby v této oblasti zcela nevhodná.
 - Kompletní výdřevu pláště je vhodné navrhovat pouze do geograficky vyšších poloh území a pouze u staveb, které nejsou pohledově výrazně exponovány a nestojí v přímém sousedství zděné zástavby.
 - Celoplošný dřevěný obklad je zcela nevhodné navrhovat v centrálních částech formálně založených vesnic (NA, NL, SI, LS, LR).
 - Případnou výdřevu je možné provádět nejlépe ze svisle ložených prken, případně fasádního šindele.
 - Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **71, 72**.
- **Omítaná konstrukce**
 - Řešení fasády je vhodné přizpůsobit převažujícímu charakteru zástavby v dané lokalitě.
 - Jednoznačně preferované jsou stavby celoomítané, zejména v jádrech formovaných sídel.
 - Tam, kde je stavba navrhována v sousedství historické zástavby se štíty opatřenými výdřevou, je možné kombinovat omítané přízemí s bedněným štítem.
 - Na fasádě je možné použít zjednodušené a střídmo provedené plastické členění – horizontální dělení podlaží, šambrány oken.
 - Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **72**.
- **Pohledové kamenné zdivo, obklad**
 - Pohledové kamenné zdivo je vhodné použít pouze u soklu, opěrných zdí či doprovodných staveb.
 - Konstrukce musí být provedena citlivě, z lokálního kamene (žula, rula) či z kamene podobné barevnosti, bez výrazného spárování, případně s efektem suchého zdění. Kamenné konstrukce je možné opatřit bílým lazurním nátěrem nebo lazurní omítkou.
 - Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **73**.
- **Podezdívka, sokl**
 - Jednoznačně preferované jsou omítané podezdívky a sokly (ev. betonové s nátěrem).
 - Sokl z pohledového kamenného zdiva se pro novostavby v této oblasti nedoporučuje, výjimku tvoří lokality ve vyšších nadmořských výškách, pokud je stavba navrhována v sousedství autentických historických staveb s kamennou podezdívkou. Kamenný obklad či zdivo je vhodné opatřit lazurním vápenným nátěrem či lazurní vrstvou omítky.
 - Sokl musí být proveden bez výrazného oplechování.
 - Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **74**.
- **Střechy – krytina, konstrukční detaily**
 - Vhodný materiál – hladké čtvercové šablony stzv. francouzským krytím (diagonální vazba) – plechové, vláknocementové, syntetické, barva středně až tmavě šedá, štípaný, řezaný šindel, krytina plechová z falcovaných pásů s jemnou profilací.
 - V sídlech je možno používat i pálenou a betonovou krytinu bez výrazné profilace, v odstínech terakoty.
 - Povrchová úprava krytiny musí být vždy matná.
 - Střecha s přesahem před štítovou zeď:
 - Pohledově přiznané krokve je žádoucí ponechat bez vnějšího oplechování (obr. 101, 102, str. **75**).
 - Střecha bez přesahu před štítovou zeď:
 - Ukončení hrany nejlépe pouze nekontrastním oplechováním (obr. 103, str. **75**), drobným přesahem krytiny případně krajovou taškou.
 - U omítaných staveb opatřených pálenou či betonovou krytinou je možno klást prvky u štítové hrany do malty.
 - Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **75**.

VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ

- Stavební otvory musí být vždy pravoúhlé.
- U domů s klasickým uspořádaným fasád se doporučuje navrhovat obdélná okna v poměru stran 2 : 3 (š/v), s dělicími příčkami.
- Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. **76**.

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE

– Komíny

- Komíny s nekontrastním matným oplechováním, jemně provedené v detailu, ideálně v barvě střechy.
- Komíny omítané.
- Umístění komínů v horní části střechy dále od štítu.
- Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. 77.

– Historizující prvky – štítové pavlače, zvonice

- Jakékoli historizující prvky a konstrukce na novostavbách (štítové pavlače, balkony, zvonice) jsou nepřipustné.

BAREVNOST

- Omítané zdivo – v sídlech jsou přípustné i jemné pastelové odstíny teplých barev – světlé okry, světlá terakota.
- Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz str. 78.

– Podoblast Podšumaví (PD)

Do oblasti historicky pronikaly stavební vlivy hlouběji z vnitrozemí jižních Čech, proto je možno v nižších polohách na tomto území najít ojediněle i domy s bohatě profilovanými štíty. Při navrhování nových staveb, především ve formovaných vsích je nutné zohlednit objemové uspořádání i podobu historické zástavby (jednoduchý půdorys, půdorys tvaru L, obráceného U, C – viz Arch. část, kapitola 4.2.2.2., str. 79). Vnější plášť staveb, zejména v nižších polohách a sídelních jádrech by měl být celoomítaný, spíše v odstínech bílé, střechy dle kontextu okolní zástavby i v cihlových odstínech. Není vhodné jakkoli kopírovat zdobné prvky štítů, nové stavby by měly být formálně spíše minimalistické.

– Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ)

Původní lidová architektura formovaných sídel zejména východní části podoblasti (část Prachatické hornatiny) nese sice specifické znaky, které ji odlišovaly od sousedních celků, vesnice s charakteristickými soubory dvoupodlažních domů s valbovou střechou však na území CHKO Šumava již nenajdeme. Obnova zaniklých enkláv není žádoucí, fragmenty historické zástavby najdeme pouze v *Mlynářovicích* a *Zbytínách*. Zbytiny byly v novodobé historii převrstveny novou výstavbou a siluetu sídla prakticky nelze obnovit. Individuálně je možné doplnit chybějící objemy existujících torz dvoupodlažních dvorců. V Mlynářovicích lze v jižní linii návsi obnovit dva zaniklé dvorce (trojboký, půdorys C) či taktéž doplnit chybějící hmoty dochovaných budov. Návrhu však vždy musí předcházet podrobná analýza mapové i obrazové dokumentace. Pro návrh základního objemu staveb je vhodné využít zásad formulovaných v následující kapitole pro podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví (proporce průčelí, sklon střech, konstrukce, materiály i barevnost). Ostatní stavby v oblasti se řídí obecnými zásadami uvedenými v Architektonické části, kapitola 4.2.2.2., str. 79), vždy s ohledem na navazující zástavbu.

– Podoblast Českokrumlovsko a horního Povltaví (ČK)

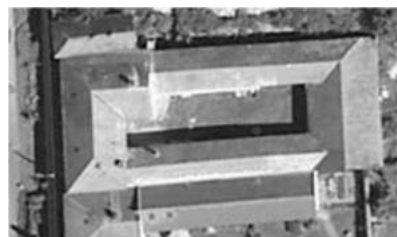
Oblast sevřených, pravidelně uspořádaných sídel tvořených mohutnými uzavřenými zděnými dvojpodlažními dvorci pokrývala značnou část jihovýchodního podhůří Šumavy přibližně po výškové hranici 800 m n. m. Toto území se po vysídlení německého obyvatelstva téměř vylidnilo, vesnice zmizely či z nich zbyla až na výjimky torza, a tak dnes známe historickou sídelní krajinu Českokrumlovsko pouze z dobových fotografií. Architektonický typ tří- až čtyřbokého dvorce, který vtiskl sídlům krajiny 18. a 19. století nezaměnitelnou podobu, tak pozbyl svého dřívějšího významu. Nepočtenými sídly, která si alespoň částečně uchovala svůj původní obraz, jsou *Pernek*, *Hodňov* (obojí CHKO) a *Šebanov*. V řadě vesnic nebyly demolované domy nahrazeny novou zástavbou, je tedy možné jádrovou část sídla alespoň v hrubém obryse rekonstruovat – vzhledem ke specifické půdorysné struktuře těchto sídel musí případné obnově předcházet pečlivě zpracovaný regulační plán, nebo alespoň územní studie.

Na základně podrobného průzkumu byla vyhodnocena následující sídla, ve kterých je možné zcela či částečně obnovit původní půdorysnou strukturu sídelního jádra: návesní sídla *Bělá*, *Bližná*, *Hodňov*, *Hory*, *Maňava*, *Pěkná*, *Pernek*, *Slunečná*, *Záhvozdí*, *Želnavá*, *Žlábek* a sídla komunikační *Chlum* a *Pasečná*. Ve všech dotčených sídlech platí **stupeň 2** ochrany urbanisticko – architektonických hodnot s důrazem na zachování základního objemu včetně výšky, základního tvaru, sklonu i přesahů střech a materiálového řešení. Architektonické ztvárnění fasád by mělo být velice střízlivé a co nejjednodušší – vzhledem ke specifickým podmínkám zástavby představují tyto lokality vhodný prostor pro jednotný investorský (developerský) záměr.

Mimo sevřený půdorys sídel se dvorce objevovaly volně v krajině buď jako izolované usedlosti, případně v roztroušených strukturách, kde díky rozsáhlému odlesnění vytvářely souvislejší celky rozptýlené zástavby. Naprostá většina těchto sídelních areálů však zanikla a není proto vhodné je obnovovat.

Historický panoramatický snímek Bělé, na níž je dobře patrné členění hmot objektů a podoba jejich průčelí.

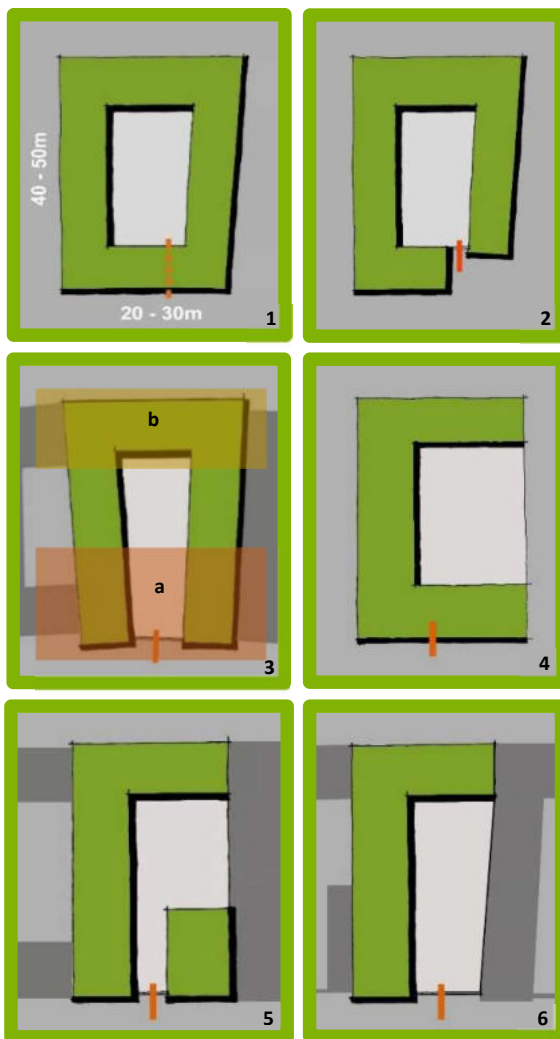
Ukázky zastřešení existujících staveb – Pernek.

HMOTA DOMU

- Půdorysné proporce

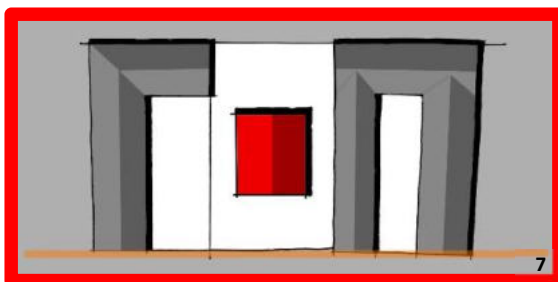
DOPORUČENÉ:

- Nové stavby je možno navrhovat výhradně v návesním prostoru dotčených sídel, a to pouze na půdoryse zaniklých domů - při rekonstrukci hmoty je nezbytné vycházet z historické mapové dokumentace (císařské otisky map stabilního katastru, historické letecké snímky z pol. 20. stol., fotografie).
- Stavby orientované do návesního (uličního prostoru) musí vždy respektovat historickou stavební čáru (linie průčelí).
- Základními půdorysnými formami jsou čtyřstranný (obr. 1, 2) či trojstranný dvůr tvaru U (obr. 3), s dvěma rameny orientovanými do veřejného prostoru, event. tvaru C (obr. 4) – stavby jsou vedle sebe řazeny dle charakteru sídla těsně či s malými odstupy.
- Půdorysné rozměry dvora jsou přibližně cca 20–30 m v průčelí a cca 40–50 m v hloubce parcely. Vždy je důležité vycházet z původního půdorysu zaniklé stavby či obvyklých rozměrů související zástavby.
- V situacích, kdy nelze obnovit dům v původním rozsahu, je možné jeho objem redukovat. Jde zejména o požadavky na oslunění obytných místností – ve stísněných prostorových podmínkách užších parcel, které zůstaly po zničených domech formovaných vsí (např. Želňava, jihozápadní část – viz obr. vpravo), by stavby obnovené na původním půdoryse byly jen obtížně obyvatelné.
- Klíčové je nově vybudovat především hmotu stavby orientovanou do veřejného prostranství (obr. 3a), u sídel pravidelně formovaných (návesních, silničních) je pak velice žádoucí obnovit i objem na místě původních stodol, které vytvářely rozhraní mezi zastavěnou plochou sídla a volnou krajinou (obr. 3b).
- Na vyobrazeních 5 a 6 je schéma možného řešení redukováných půdorysů na úzkých parcelách.

NEVHODNÉ:

- Na pozemcích po zaniklých domech v sídlech Českokrumlovská a horního Povltaví není žádoucí:
 - Budovat stavby mimo původní stavební čáru, která určuje linii formovaného veřejného prostoru (ulice, náves, obr. 7).
 - Budovat stavby samostatně stojící.
 - Budovat stavby typologicky odlišné (šumavský roubený dům, dům alpského typ, aj.).

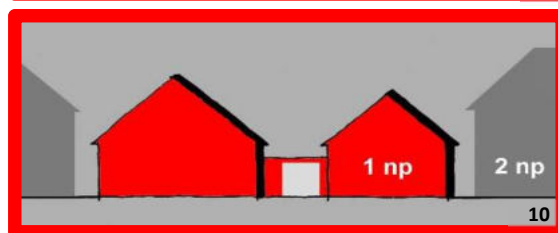
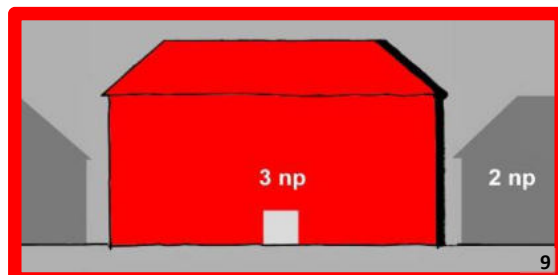
- Výška objektu, proporce průčelí

DOPORUČENÉ:

- Stavby v dotčených sídlech byly obvykle dvoupodlažní. Výška novostavby na parcelách po zaniklých domech musí být odvozena od výšky dochovaných budov v sídle. Maximální výška je však 6 m (od přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 8).
- Nachází-li se navrhovaný dům v bezprostřední blízkosti dochované zástavby, měl by rozdíl výšek v linii hlavní římsy být nejvýše 50 cm (obr. 8). Pokud je zástavba ve svažitém terénu, je výška měřena relativně, na bližších stranách sousedních staveb – od paty každého objektu po hlavní římsu.

NEVHODNÉ:

- Je-li navrhovaný dům zapojen do související historické zástavby, nesmí rozdíl výšek průčelí narušovat linii uliční fronty (obr. 9, 10).

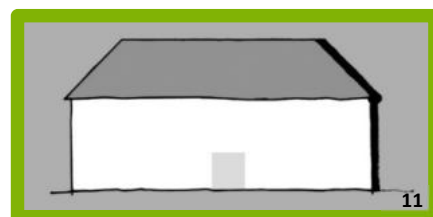

- Střecha – tvar, sklon, přesah

Střechy byly obvykle valbové a polovalbové, případně prosté sedlové s omítaným štítem. Podoba průčelí budov se lokálně lišila a zpravidla převažovala v celém sídle. Je zřejmá z dostupné historické fotografické dokumentace, eventuálně z dochované zástavby.

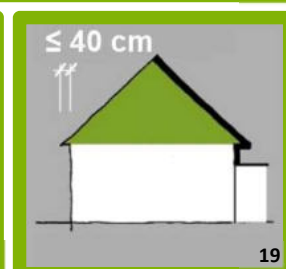
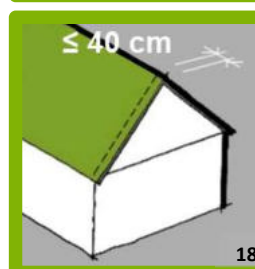
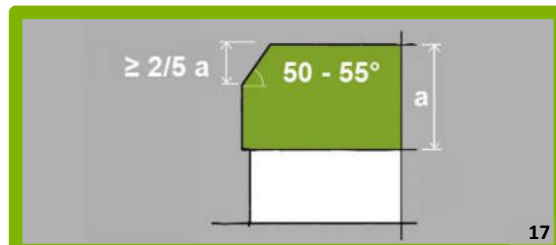
Existuje řada variant v těchto základních kombinacích:

- Čtyřstranný dvůr, trojstranný dvůr tvaru **C** (obr. 11–13)
 - Průčelí do ulice je orientováno okapní frontou; valbová střecha plynule uzavírá celý půdorys (obr. 11).
 - Kolmé rameno je protaženo do veřejného prostoru štítem či opatřeno valbou/polovalbou. Zbytek objemu je orientován do veřejného prostoru okapní frontou (obr. 12).
 - Kolmé rameno je protaženo do veřejného prostoru štítem, případně opatřeno valbou či polovalbou, rameno uzavírající dvůr v uliční/návesní části od štítové části prostorově odděleno – v mezeře je umístěn vstup. (obr. 13).
- Trojstranný dvůr tvaru **U** s rameny orientovanými do prostoru návsi
 - Kolmé trakty orientovány do veřejného prostoru štíty – opatřeny valbou či polovalbou, ve střední části je umístěn vstup (obr. 14).

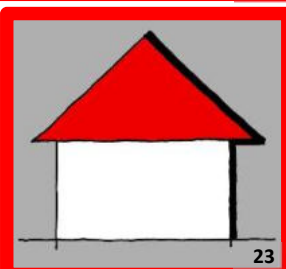
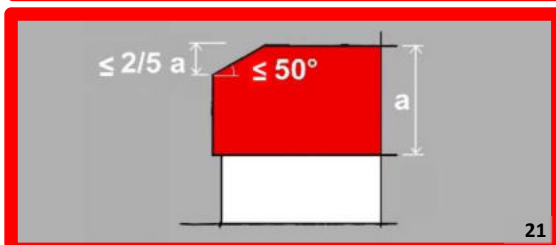
DOPORUČENÉ:

- Tvar střechy v průčelí je důležité navrhovat s ohledem na dochovanou zástavbu v sídle, případně dle dostupné fotografické dokumentace – vždy by se mělo jednat o střechu sedlovou – valbovou či polovalbovou, případně s prostým omítaným štítem.
- Vzhledem k tomu, že v řadě dotčených sídel je historická zástavba dochována pouze ve fragmentech, je možné architekturu fasád u novostaveb způsobem objemově zjednodušit (např. hladký štít – obr. 15). Vždy je však důležité, aby se novostavba pokud možno přizpůsobila dochované zástavbě a aby související průčelí působila jednotným dojmem.
- V situacích, kdy je stavba orientována do veřejného prostoru štítem, měl by se sklon střechy pohybovat mezi **40° až 45°** (obr. 16; ostatní hmoty mohou mít sklon menší – až **38°**).
- Pokud je do štítu navržena polovalba, měla by její výška dosahovat alespoň **2/5** výšky střechy a její sklon **50°–55°** (obr. 17).
- Střecha by ve štítě měla být nejlépe bez přesahů; přesah ve štítě i okapní linii by neměl být větší než **40 cm** (obr. 18, 19), valbová střecha by v místě napojení na obvodovou zeď měla být ukončena mělkou římsou či rovnou hranou.
- U staveb rekonstruovaných je žádoucí ponechat střechy v původním (historickém) objemu.

NEVHODNÉ:

- Průčelí výrazně odlišné od převažujícího charakteru dochované zástavby.
- U objemů orientovaných do veřejného prostoru střecha plochá, pultová, mansardová či střecha členitých tvarů.
- Sklon střechy orientované do veřejného prostoru štítem menší než **40°** a větší než **45°**, obr. 20).
- Plochá polovalba se sklonem menším než **50°** a výškou menší než **2/5** výšky střechy (obr. 21).
- Výrazné přesazení střechy ve štítě (obr. 22) – vzhledem ke specifickému charakteru historické zástavby je relativně malé přesazení typické.
- Výrazné přesahy střechy v okapní rovině (obr. 23). Střecha by v místě napojení na obvodovou zeď nikdy neměla přesahovat viditelnými krokviemi.
- Jakákoli výrazná změna objemu střech rekonstruovaných staveb (zejména v průčelní frontě a na hmotách vnímátných z veřejného prostoru).

VNĚJŠÍ PLÁŠŤ, VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ, OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE, BAREVNOST

DOPORUČENÉ:

– Obvodové konstrukce

- Vnější fasády domů by měly být pouze zděné omítané, s nevýrazným soklem (zděný omítaný, případně betonový s nátěrem). Vzhledem k vertikalitě domů (2 np) je příhodné hmotu na rozhraní jednotlivých podlaží opticky dělit jednoduchou profilací v omítce (např. římsou či lizénou – obr. 24).
- Provedení omítky na všech fasádách, viditelných ve veřejném prostoru, by mělo být pouze hladké.

– Střešní krytina

- Pro novostavby jsou vhodné krytiny pálené, event. betonové, bez výrazné profilace, vláknocementové či šindelové. Na střeších pohledově málo exponovaných je akceptovatelná i plechová falcovaná krytina – nelesklá, s jemným provedením prvků, v tmavých odstínech šedé.
- U fasád ukončených štítem je vhodné hladké provedení štítové hrany, nejlépe krytinou uloženou do maltového lože, s přechodovou římsou (obr. 25). Pokud je střecha mírně přesazena, je nezbytné ponechat hranu bez výrazného oplechování (obr. 24, 25).
- Hranu napojení štítu a střechy je možno řešit subtilním oplechováním v barvě krytiny, vytvářejícím tenkou pohledovou linii (obr. 26).
- Kompromisně je možno štítovou hranu řešit krajovou taškou.

– Výplně stavebních otvorů

- Okna novostaveb by měla být vždy pravoúhlá.
- Uspořádání oken na fasádě může být tradiční, podle historických vzorů (obr. 27), v situacích, kdy byla související zástavba proměněna, nebo prakticky neexistuje, lze uspořádání oken citlivě zjednodušit – tento přístup však vyžaduje velkou profesionalitu a měl by být v průběhu zpracování dokumentace konzultován. Protože individuální pojetí fasád novostaveb může vést k celkové roztříštěnosti uličních (návesních) front, je příhodné realizovat větší soubor staveb v rámci jednoho investičního záměru (např. obecní byty, apartmánové byty aj.).
- Pokud novostavba prakticky kopíruje hmotový koncept zaniklého objektu, je vhodné zachovat i původní uspořádání fasád, včetně tradičního tvaru oken (2 : 3 – š/ v).
- Okna by měla být dřevěná klasická, event. z europrofilů, vjezdová vrata a dveře umístěné do veřejného prostoru rovněž dřevěné, jednoduchého designu, s plnými křídly.
- Řešení stavebních otvorů v rámci uzavřeného dvora je libovolné.
- **Střešní okna, vikýře** – viz Arch. část, kapitola 4.1., str. 53.
- Střešní okna ve frontách vizuálně odvrácených od veřejného prostoru či v pozicích pohledově nevýrazných je možno navrhnout i ve větších formátech.
- Vikýře mají být jednoduché, nejlépe pultové, jednotlivé či sdružené do pásu, event. tzv. „volská oka“ s malým převýšením.

– **Komíny**

- Doporučené jsou komíny zděné omítané (obr. 27), plechové (jemný detail, matná úprava, nekонтastní barevnost, obr. 28, jednoduchého tvaru, umístěné v horní polovině střešní roviny, nejlépe blíže hřebeni.
- V traktech odvrácených od veřejného prostoru je možno volit i komíny méně tradičních tvarů a materiálů, pokud vizuálně nedominují v dálkových pohledech.

– **Barevnost**

- **Omítané konstrukce** – vápenná omítka v barvě lomené bílé; eventuálně v jemných pastelových tónech. V sídlech, kde se předpokládá obnova jádra nebo jeho části, je žádoucí vytvořit koncept barevného řešení fasád.
- **Střešní krytina** – pálená či betonová krytina v tlumených cihlových či hnědých odstínech, šindel s nátěrem v odstínech studené hnědé. Barevnost ostatních krytin by měla být neutrální, v tmavších odstínech šedé a cihlové červeně.

NEVHODNÉ:

– Objem

- Objemy připojené k fasádám budov směřujících do veřejného prostoru (balkóny, rizality, arkýře, kryté zápraží aj.).

– Obvodové konstrukce

- Pohledová zděná konstrukce (cihelné zdivo, kámen či keramický obklad).
- Výdřeva na fasádě.
- Kombinace materiálů na fasádách (omítka + výdřeva, roubení).
- Omítky strukturované, se zdobnými prvky (volné kameny v omítce, ozdobné štuky).

– Střešní krytina

- Krytiny výrazné profilace (např. bitumenové či plechové vlnité krytiny).
- Krytiny lesklé.
- Krytiny z asfaltového šindele, zejména s ozdobným tvarováním (efekt bobrovky).
- Hrany štítu opatřené výrazným oplechováním.
- Oplechování přesazené části střechy včetně pozednice.
- Sporné je použití přírodní břidlice, která není v regionu původní.

– Výplně stavebních otvorů

- Nepravidelný tvar fasádních otvorů.
- Neproporční okna, vrata (obr. 29, 30).
- Velkoformátová okna na fasádách orientovaných do veřejného prostoru.
- Okna tradičního tvaru (2 : 3 – š/ v) bez členění okenními příčkami (obr. 31).
- Okna bílá plastová, okna s dekorativními okenními příčkami (subtilní meziskelní příčky).

– Ostatní prvky a konstrukce

Střešní okna a vikýře

- Střešní okna a vikýře v polovalbách či valbách (obr. 31).
- Střešní okna a vikýře výrazného tvaru, resp. objemu.

Komíny

- Komíny v ploše polovalby, komíny v ploše valby orientované do veřejného prostoru.

Historizující konstrukce

- Na fasádách orientovaných do veřejného prostoru či jakkoli pohledově exponovaných je zcela nevhodné navrhovat balkóny, pavlače či lodžie.
- Do prostoru střechy je nežádoucí budovat střešní zvonice či jakékoli nástavby.

– Barevnost

- Syté barevné odstíny fasádních nátěrů, krytiny, architektonických prvků.

STUPEŇ 3

**základní míra ochrany
(sídla průměrné až nízké hodnoty)**

4.2.3. STUPEŇ 3 – základní míra ochrany (sídla průměrné až nízké hodnoty)

Základní míra ochrany urbanistických a architektonických hodnot se týká sídel, jejichž původní obraz sídla převrstven novou výstavbou. Převažují lokality, kde původní struktura neexistuje, nebo je torzovitá. Do této skupiny patří řada enkláv, nejčastěji hromadných (rostlých) vsí a drobných vísek, jejichž původní struktura se zachovala téměř bezzbytku, ale nová výstavba zcela převažuje a (nebo) původní stavby byly pozdějšími úpravami významně proměněny. Najdeme zde i větší venkovská sídla, města či městyse, jejichž jádro zůstalo často téměř intaktní. Formulovaná pravidla se proto vztahují zejména na výstavbu v okrajových částech sídel, která se obvykle rozšiřuje podél komunikací.

Nové stavby navrhované zcela mimo kontext historické zástavby by měly dodržet základní objemový a materiálový koncept, formulovaný v následujícím textu. Obecně se doporučuje vycházet ze zásad formulovaných pro stupeň 2 s ohledem na regionální specifika (převládající architektonický typ). U formovaných sídel, kde je novostavba navrhována do kontextu související zástavby, je důležité hlavní prostorové charakteristiky dochovaných historických staveb respektovat. Podrobnosti jsou popsány níže.

Převrstvení historické půdorysné struktury sídel novou výstavbou

Analýzovaná historická půdorysná struktura (jednoznačná až na výjimky ještě v 1. pol. 20. století) byla v řadě míst narušena demolice a novou výstavbou způsobem, který ji učinil prakticky nečitelnou (*zachovalost historické půdorysné formy 2 – 5, novodobá zástavba ve vztahu k historické půdorysné formě sídla 4 – 5*, viz tabulka **Hodnocení sídel**). Vztahovat se k původní urbanistické struktuře je v těchto enklávách bezpředmětné. Nová zástavba se podle velikosti celku rozvíjela buď podél komunikací (spíše větší sídla), či vytvářela drobné shluky, případně byla budována bez vazby na původní zástavbu (drobné enklávy, vsinky). Nové stavební záměry by měly existující strukturu pouze dostředivě doplňovat a zahušťovat, výstavba ve volné krajině je pro udržení hodnot v území neakceptovatelná.

DOPORUČENÉ:

HMOTA DOMU

– Podlažnost:

- 1 np – výchozí podlažnost.
- 2 np – pouze v lokalitách a částech sídel (sídelní jádra), kde 2. np hladina jednoznačně převažuje.

– Půdorysné proporce:

Nepravidelná (rostlá) sídla (RO, HS)

Okrajové části sídel, parcely bez přímé vazby na existující zástavbu (všechny historické půdorysné typy enkláv)

- Půdorys hlavního objemu stavby - jednoduchý obdélný, 1 : 2 – 2 : 3 či půdorys tvaru L (obr. 1).
- Zastavěná plocha obytných a rekreačních staveb $\leq 200 \text{ m}^2$.
- Délka štítové strany – cca 10 m (s max. odchylkou 2 m).
- Půdorys by měl být co nejjednodušší, nejvýše s kolmým ramenem do tvaru L (obr. 2), případně se samostatným objektem garáží, nejlépe integrující další funkce (skladovací, hospodářská, obr. 3).
- Na svažitých parcelách je možno přístavbu částečně či zcela zahlbout (pro zřízení např. garáže). Opěrné zdi však nesmějí vytvářet v krajině pohledově dominantní prvky.

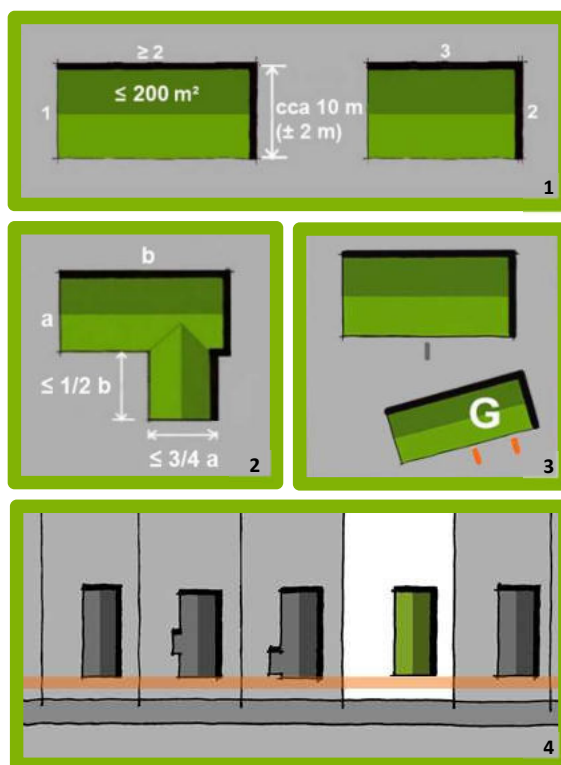
Hromadná silniční sídla (SH)

– zapojená zástavba v uliční frontě

Formovaná sídla (SI, LR, LS, NA, NL)

– zapojená zástavba v uliční frontě či prostoru návsi

- U nově navrhovaných budov ve formovaných sídlech či jejich částech je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby (obr. 4).
- Orientace stavby do veřejného prostoru (štíťová, okapová) musí být v souladu se související historickou zástavbou, je-li toto uspořádání jednoznačné (obr. 4).
- Navazující historické zástavbě by se měly přizpůsobit i půdorysné proporce novostavby (šířka, případně délka domu – dle převažující orientace hmoty do veřejného prostoru), u domů štítově orientovaných i umístění hmoty v rámci šířky pozemku.

- Je-li půdorysná struktura sídla tvořena usedlostmi se specifickým uspořádáním hmot na pozemku, je vhodné jej respektovat. Především je důležité nepřekračovat zastavěnou plochu, která je u tradiční zástavby v sídle obvyklá (půdorys tvaru L, paralelní uspořádání dvou hmot, případně tvar U, C). Vzájemně kolmé hmoty je vhodnější ponechat prostorové oddělené, u půdorysu tvaru L je žádoucí zachovat oba štíty hlavního objemu stavby.
- Tam, kde je možné a vhodné obnovit část zaniklé formované struktury, je žádoucí při návrhu stavby v tomto prostoru alespoň rámcově vycházet z původního půdorysného uspořádání usedlostí dle dochované mapové dokumentace (císařské otisky stabilního katastru, letecké snímky z 50. let 20. století).

Novodobé urbanistické struktury (komunikační)

– zapojená zástavba v uliční frontě:

- U nově navrhovaných budov v sídlech či jejich částech je důležité dodržet stavební čáru navazující zástavby.
- Je vhodné přizpůsobit orientaci stavby do veřejného prostoru (štíťová, okapová) související zástavbě, je-li toto uspořádání jednoznačné.
- Půdorys stavby je vhodné navrhovat co nejjednodušší – viz výše (obr. 1 – 4, str. 93).
- **Umístění hlavního vstupu, vjezdu** – doporučení viz Arch. část, kapitola 4.2.2.1., str. 65.

– Objem stavby

Jednopodlažní stavby – 1 np

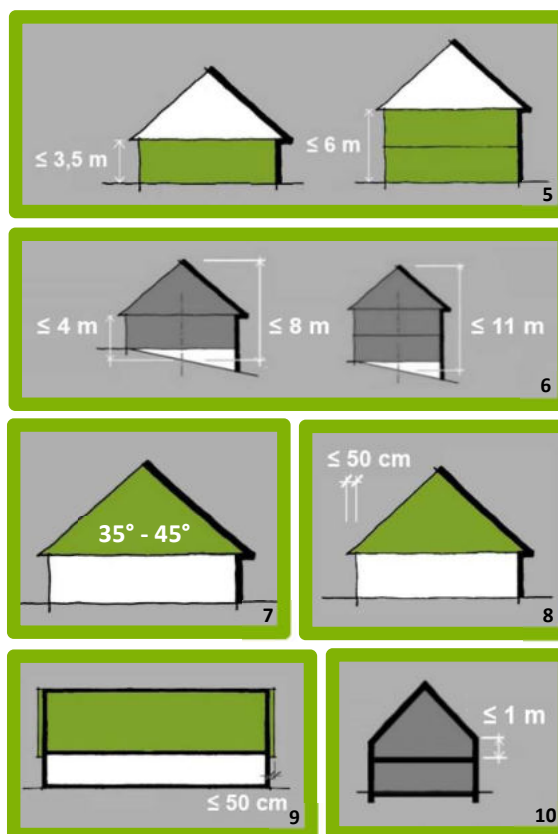
- **výška objektu**
 - Nejvýše **3,5 m** v převážně rovinatém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 5).
 - Nejvýše **4 m** ve výrazně svažitém terénu (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu - měřeno v ose štítu – obr. 6).
 - Nejvýše **8 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 6).

Dvoupodlažní stavby – 2 np (pouze v opodstatněných případech, převažuje-li 2 np zástavba v enklávě).

- Nejvýše **6 m** (od úrovně přilehlého terénu po okapní rovinu – obr. 5)
- Nejvýše **11 m** (měřeno v úrovni hřebene v ose štítu nad přilehlým terénem – obr. 6).
- Střecha vždy prostá sedlová (bez polovalby či valby), symetrická, bez dominantních vikýřů a historizujících prvků (zvoníčky).
- Sklon sedlové střechy **35 - 45°** (obr. 7).
- Přízemní drobné objekty či přístavby (kůlny, garáž, kryté parkovací stání apod.) je možno zastřešit střechou pultovou, případně i plochou. Obdobně – bude-li stavba minimálně pohledově exponovaná ve veřejném prostoru a dálkových pohledech, je možné zastřešit konstrukci plochou či pultovou i vedlejší připojené objekty k hlavní hmotě stavby (půdorys tvaru L).
- Přesah střechy ve štítové i okapní rovině max. **50 cm** (obr. 8, 9).
- Hřeben střechy v delší ose objektu (obr. 1).
- Půdní nadezdívka max. **1 m** (obr. 10).
- Prosté štíty bez přesazených balkónů a jiných historizujících konstrukcí.

PRÁCE S OBJEMEM STAVBY

- **Přístavby, napojování hmot** – doporučení viz Arch. část, kapitola 4.2.2.1., str. 69.
- **Střešní okna, vikýře** – doporučení viz Arch. část, kapitola 4.1., str. 53 a 57.

OBVODOVÁ KONSTRUKCE, VNĚJŠÍ PLÁŠŤ, STŘECHA

- Vnější plášť novostaveb je důležité podřídit převažující podobě související zástavby.
- Detaily, nevhodné příklady, obrazová dokumentace – viz Arch. část, kapitola **4.2.2.1.**, str. **71, 72**.

Podoblast horské Šumavy (HŠ):

- Stavby mohou být celoomítané, s bedněným štítem, případně s vnější v ýdřevou.
- Dřevěný obklad celého obvodového pláště by měl být proveden nejlépe ze svisle ložených prken, případně fasádního šindele.
- Roubenou pohledovou konstrukci je možno navrhnout jen v odůvodněných případech – stavba musí být provedena z pravoúhlých prvků bez přesahu zhlaví.
- Pokud jsou stavby navrhované s podezdívkou, je preferována podezdívka omítaná, betonová s nátěrem, případně kamenná bez barevně kontrastního spárování.
- Střechy mají být provedeny z krytiny bez výrazné profilace, vždy v matné úpravě

Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)

Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)

Podoblast Podšumaví (PD)

Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ)

Podoblast Českokrumlovska a jihozápadního Pošumaví (ČK)

- Jednoznačně preferované jsou stavby celoomítané, zejména v jádrech formálně založených sídel. Mimo jádra těchto sídel je možné případně navrhovat i zděné přízemí s bedněným štítem.
- Roubená pohledová konstrukce je pro novostavby v této oblasti zcela nevhodná.
- Dřevěný obklad celého obvodového pláště je vhodné navrhovat pouze do geograficky vyšších poloh území a pouze u staveb, které nejsou pohledově výrazně exponovány a nestojí v přímém sousedství zděné zástavby.
- Celoplošný dřevěný obklad je zcela nevhodné navrhovat v centrálních částech formálně založených sídel (NA, NL, SI, LS, LR).
- Případnou v ýdřevu je možné provádět nejlépe ze svisle ložených prken, případně fasádního šindele.
- U novostaveb se vždy doporučuje omítaná podezdívka.
- Střechy mají být provedeny z krytiny bez výrazné profilace.

VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ – doporučení – viz Arch. část, kapitola **4.2.2.1.**, str. **76**.

- Stavební otvory musí být vždy pravoúhlé.
- U domů s klasickým uspořádaným fasád se doporučuje navrhovat obdélná okna v poměru stran 2 : 3 (š/v), s dělicími příčkami.

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE – doporučení – viz Arch. část, kapitola **4.2.2.1.**, str. **77**.

Komíny

- Komíny přiměřeného objemu k hmotě střechy, ideálně v barvě krytiny.

Historizující prvky – štítové pavlače, zvonice

- Jakékoli historizující prvky a konstrukce na novostavbách (štítové pavlače, balkony, zvonice) jsou nežádoucí.

BAREVNOST

- Barevnost volit s ohledem na dochovanou historickou zástavbu v enklávě. U sídel výrazně převrstvených novodobou zástavbou se doporučuje dodržet obvyklou regionální barevnost:

Podoblast horské Šumavy (HŠ):

- Omítané zdivo – odstíny lomené bílé.
- Dřevo – studené odstíny hnědé nebo přirozená oxidace dřeva.
- Střešní krytina – odstíny středně až tmavě šedé, případně šedohnědé.

Podoblast západočeského Pošumaví (ZP)

Podoblast Podlesí a Javornicka (PJ)

Podoblast Podšumaví (PD)

Podoblast Prachatické a Želnavské hornatiny (PŽ)

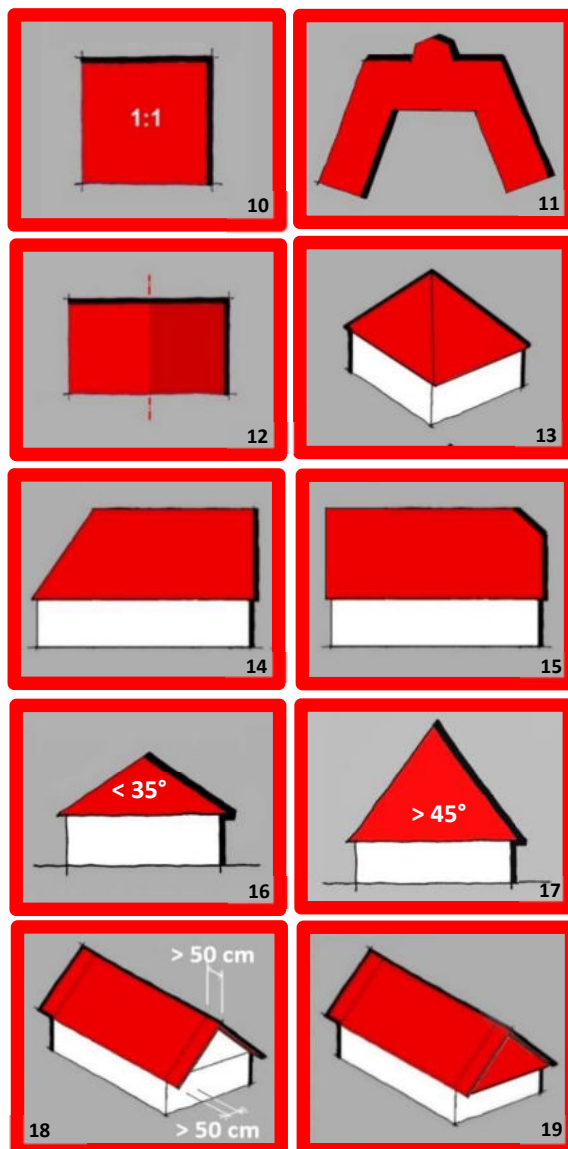
Podoblast Českokrumlovska a jihozápadního Pošumaví (ČK)

- Omítané zdivo – odstíny lomené bílé, případně pastelové.
- Dřevo – studené odstíny hnědé nebo přirozená oxidace dřeva.
- Střešní krytina – odstíny středně až tmavě šedé, šedohnědé, terakotové (cihlové).

NEVHODNÉ:

HMOTA DOMU

- Podlažnost překračující obvyklou výškovou hladinu v sídle.
- Půdorys blížící se čtverci (obr. 10).
- Neproporční nebo nevhodně tvarované přístavby. (polygonální arkýře apod. – obr. 11).
- Příliš členitý půdorys (obr. 11).
- Zastavěná plocha překračující **200 m²**.
- Orientace štítu a půdorysné proporce nerespektující uspořádání související historické zástavby.
- Troj a čtyřstranné dvorce budované tam, kde je půdorys tradičních venkovských domů pouze jednoduchý, případně s připojeným kolmým ramenem (půdorys tvaru L).
- Hřeben střechy navržený v kratší ose stavby (obr. 12).
- Střecha stanová (obr. 13) – obvyklá zejména na rodinných domech tzv. typu „bungalov“, střecha mansardová, střecha členitých tvarů, střecha nesymetrická – rozdílný sklon obou rovin či okapové linie v různých výškách.
- Střecha plochá a pultová na hlavním objemu stavby či na hmotách plošně rozsáhlých nebo pohledově exponovaných.
- Střecha valbová (obr. 14).
- Polovalbová střecha (obr. 15).
- Sklon střechy **< 35°**, **> 45°** (obr. 16, 17).
- Přesah střechy ve štítě i v okapní rovině **> 50 cm** (obr. 18; nevztahuje se na hmotu střechy jednostranně vyloženou).
- Přesah štítu před hmotu přízemí v podélném směru (obr. 19).

OBVODOVÁ KONSTRUKCE, VNĚJŠÍ PLÁŠŤ, STŘECHA

- Roubená konstrukce z nehraněné kulatiny a s přesahem zhlaví trámů – v prostoru CHKO Šumava zcela nepřipustná.
- Nevhodná je pohledová roubená konstrukce obecně.
- Lesklá střešní krytina.

VÝPLNĚ STAVEBNÍCH OTVORŮ

- Nepravoúhlé stavební otvory.
- Velkoformátová okna na fasádách orientovaných do veřejného prostoru či vizuálně exponovaných v krajině.
- Velkoplošné prosklení štítů a střešních rovin.

OSTATNÍ PRVKY A KONSTRUKCE

– Komíny

- Komíny nepřiměřeně objemné.
- Komíny opatřené lesklým oplechováním.
- Izolované nerezové komíny orientované do veřejného prostoru nebo vizuálně exponované v krajině.

– Historizující prvky - štítové pavlače, zvonice

- Jakékoli historizující prvky a konstrukce na novostavbách (štítové pavlače, balkony, zvonice).

BAREVNOST

- Netradiční barevnost obvodové konstrukce či velmi výrazné odstíny barev.
- Netradiční barva střešní krytiny, odchylojící se od tmavších odstínů šedé či odstínů terakotové.

Podoblast horské Šumavy (HŠ):

- Krytina v odstínech červené až terakotové (cihlové).

4.3. OKOLÍ STAVBY

4.3.1. Zpevněné plochy

DOPORUČENÉ:

- Zpevněné plochy kolem domu je důležité provádět citlivě, s ohledem na měřítko venkovského prostoru. – bez obrubníků s plynulým přechodem do travnatých ploch.
- Zpevněné plochy (příjezdové i pobytové) mají být provedeny pouze v nezbytném rozsahu (procento zpevněné plochy, která nevsakuje dešťovou vodu, může v rámci regulativů stanovit územní plán obce).
- Přístupové a příjezdové cesty by měly být provedeny konstrukčním způsobem, umožňujícím vsakování vody.
- Vhodná řešení příjezdových cest a odstavných ploch:
 - Dlažba s širokou spárou, umožňující prorůstání travou (obr. 1, 2, 4).
 - Dlažba pouze na ploše poježděných pruhů (obr. 3).
 - Poježděný štěrkový travník (obr. 5).
- Vhodné materiály dlažby:
 - Kámen sbíraný, štípaný, odseky (regionální druhy kamene či kámen podobné barevnosti).
 - Kamenné kostky (malé plochy).
 - Betonové maloformátové pravoúhlé prvky jednotného formátu.
 - Cihla.
 - Zatravňovací rošty (obr. 6).
- Barevnost prvků neutrální, přirozená barva materiálu, prefabrikované prvky neprobarvované.

NEVHODNÉ:

- Zpevněné cesty a plochy s vysokými obrubníky.
- Rozsáhlé zpevněné plochy neumožňující vsakování vody.
- Nevhodné prvky a konstrukce:
 - Velkoformátová dlažba.
 - Zdobný spárořez.
 - Betonová dlažba z nepravoúhlých prvků (obr. 7).
 - Betonová dlažba probarvovaná (obr. 8).

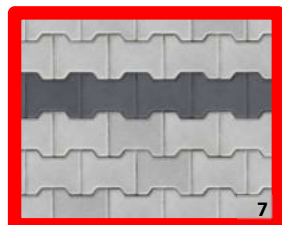
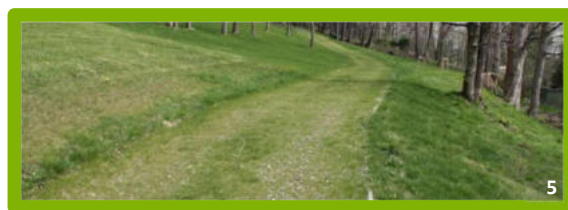
4.3.2. PLOTY

DOPORUČENÉ:

- Ploty ideálně bez kamenné podezdívky.
- Doporučené konstrukce:
 - Živé ploty kombinované s pletivem – domácí keře přirozeně rostoucí, netvarované řezem.
 - Ploty transparentní – dřevěné, plaňkové (obr. 9).
 - Ploty farmářské (u staveb v okrajových částech sídel navazujících na volnou krajinu, obr. 10).
- Barevnost prvků středně až tmavě hnědá.

NEVHODNÉ:

- Ploty z prefabrikovaných betonových panelů (obr. 11).
- Ploty zděné, betonové, s obkladem.
Ploty s výraznou podezdívkou (obr. 12).
- Ploty s ozdobnými prvky (obr. 11, 13).
- Ploty opatřené výrazným barevným nátěrem.
- Živé ploty tvarované řezem.

4.4. SOLÁRNÍ SYSTÉMY

(zásady pro použití prvků v zástavbě)

Zvyšující se obliba alternativních forem získávání energie podminila stále častější používání domácích solárních systémů. Fototermické sluneční kolektory či fotovoltaické panely umístované v ploše střechy však mají specifické požadavky na její nosnou konstrukci – je proto logické, že tyto prvky nemusí vždy být harmonickým doplňkem stavby. Vzhledem k ploše, kterou pro efektivní provoz systému potřebují, mohou negativně ovlivnit obraz sídla v krajině. Tato kapitola přináší alespoň základní doporučení pro výběr a způsob instalace prvků solárních systémů s ohledem na minimální vizuální zatížení sídla a krajiny.

DOPORUČENÉ:

- Solární panely by měly být vždy umístěny pouze v části střechy, která se výrazně pohledově neuplatňuje ve významných osách a průhledech a nevytváří dominantní prvek v krajině.
- Pokud jsou solární panely či články instalovány na střechě, musí být vždy umístěny v její rovině (ve stejném sklonu) a vytvářet pouze celistvé obdélné plochy co nejvíce splývající se střešní krytinou – volbu střešní krytiny je proto nezbytné těmto potřebám přizpůsobit.
- Nejvhodnějším řešením fotovoltaických systémů jsou fotovoltaické tenkovrstvé články, které jsou součástí střešní krytiny (obr. 1) - ideálně solární střešní tašky (obr. 2). Solární tašky se vyrábějí v několika barevných odstínech a je tak možno je částečně přizpůsobit převažující barevnosti střešní krajiny v sídle. V případě, že budou tvořit s navazující krytinou materiálově i barevně jednotnou plochu bez výrazných odrazivých efektů, mohou být podmínečně instalovány i na pohledově exponovaná místa.
- Plochy vytvářené solárními panely či články by měly být umístěny buď volně v ploše střechy, či využívat její části, výjimečně využívat celou střešní rovinu.

NEVHODNÉ:

- Solární panely by nikdy neměly pohledově narušovat veřejný prostor ani neměly rušivě působit v dálkových pohledech.
- Plochy tvořené solárními panely či články by neměly být ohraničené kontrastním lemováním.
- Solární panely či články by neměly být v rovině střechy rozmístěny ve více plochách či vytvářet rozsáhlé celky (obr. 3).
- Na střechy hodnotných historických staveb není vhodné umisťovat solární panely, zcela nežádoucí je to pak na jejich pohledově exponované části.
- Je zcela nevhodné umisťovat solární panely do plochy fasády, polovalby (obr. 4) a valby či jako samostatně stojící zařízení.

4.5. STAVBY OBČANSKÉ VYBAVENOSTI

V každém sídle mají své nezastupitelné místo stavby výjimečné svou funkcí a významem. V prostoru CHKO Šumava se jedná zejména o obecní úřady, školy, sportovní stavby, hasičské zbrojnice, stavby technické infrastruktury, sakrální stavby, stavby správní, provozní, turistická a informační centra apod. V rámci tohoto manuálu není možné podchytit všechny typologické nuance jednotlivých staveb a vtěsnat je do jednotné šablony. Vzhledem k tomu, že se jedná o objekty v rámci sídla či celé oblasti výjimečné, měla by tomu odpovídat i architektonická forma. Zásady, které mohou sloužit jako vodítko, budou tedy pouze rámcové.

DOPORUČENÉ:

- Kromě objektů, jejichž objem je z velké části předurčen právě funkcí (např. hasičské zbrojnice), by se budovy navrhované v rámci sídla měly řídit doporučenou výškovou hladinou vyplývající z kategorie sídla (viz tabulka sídel).
- Vzhledem k výjimečné pozici těchto staveb v rámci sídla je nezbytné, aby architektonické provedení novostaveb i rekonstrukcí bylo na vysoké profesionální úrovni, respektovalo historický i krajinný kontext a hodnoty. Návrh staveb by měl být zadáván autorizovaným architektonickým kancelářím se zkušenostmi práce ve venkovském prostoru, rozsáhlejší stavby či stavby většího významu je vhodné řešit formou architektonické soutěže.
- Půdorys staveb by měl být co nejjednodušší, bez výrazného členění.
- Stavby technické infrastruktury (nejenom) v malých sídlech je možné objemově sdružit s existující či nově navrhovanou zástavbou jiné funkce (např. transformátory). Architektonická forma by měla být velmi jednoduchá, nenápadná s minimem fasádních otvorů, které by měly být umístěny tak, aby umožňovaly praktickou obsluhu a zajišťovaly požadovaný světelný komfort odpovídající dané funkci. Konstruktivní a architektonické řešení staveb (např. objekty ČOV) může mít s ohledem na umístění objektů i alternativní formu (např. zatravněná střecha, částečné zapuštění stavby do terénu apod.).

NEVHODNÉ:

- Kromě sakrálních staveb a budov, jejichž objem je předurčen funkcí (např. hasičské zbrojnice), by nově navrhované či rekonstruované objekty neměly sídlu ani krajinně vizuálně dominovat, a to jak výškou, vertikálními akcenty (věže, zvonice), tak ani výrazným a zdobným tvaroslovím či nevhodně zvolenými materiály.
- Při návrhu staveb občanské vybavenosti by neměly být samoučelně a doslovně používány prvky typické pro šumavský venkovský dům (střechy s polovalbami, kryté pavlače ve štítě, hřebenová zvonice). Tyto prvky jsou vzhledem k využití staveb neopodstatněné, matoucí a nepříliš vkusné.
- Stavby technické infrastruktury není vhodné tvarově ani materiálově připodobňovat historické venkovské obytné zástavbě Šumavy – např. dělením zděných a dřevem obložených ploch podle původní obytné dispozice (roubená světnice a zděná hospodářská část), návrhem oken klasického formátu a konstrukce, umístěných na fasádě (zejména ve štítě) v obvyklých pozicích, ale např. i polovalbovou střechou. Zcela nevhodné jsou pak rovněž historizující konstrukce jako vikýře, balkóny, pavlače, věžičky či zvonice.

vlevo - kaple v Andelsbuch, Rak.; Cukrowicz Nachbaur Architekten
vpravo - kaple ve Wirmboden, Rak.; Innauer Matt Architekten

Hasičská zbrojnice se školkou
Thüringerberg, Rakousko; arch. Bruno Spagolla

Objekt Kanalizací a ČOV, Služi Tah

4.6. DROBNÁ ARCHITEKTURA VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Veřejný prostor sídel spoluurčují i drobné objekty parteru. Zdánlivě jde o objekty, které nejsou významné, jejich návrhu a provedení by se však měla věnovat patřičná péče. Jde zejména o:

- Zastávky veřejné autobusové dopravy.
- Turistické přístřešky.
- Pikniková místa.
- Přístřešky na tříděný odpad.
- Lavičky.
- Odpadkové koše.
- Veřejné osvětlení.
- Dětská hřiště.

DOPORUČENÉ:

- Pro území CHKO či pro jeho jednotlivé části by bylo u prvků drobné architektury v sídlech a krajině vhodné najít určitou sjednocující formu (ideálním způsobem jejího hledání je architektonická soutěž).
- Drobné stavby a prvky parteru by měly mít co nejjednodušší design a odolnost vůči povětrnosti.
- Ideálním konstrukčním materiálem je dřevo, včetně zastřešení drobných staveb.

NEVHODNÉ:

- Stavby a objekty výrazného a neobvyklého tvaru.
- Stavby kombinující větší množství tvarů a materiálů a barev.
- Sklo jako konstrukční materiál.
- Zastřešení drobných staveb (zastávky autobusu, altány aj.) krytinou výrazné profilace, krytinou těžkou (pálená, betonová), krytinou lesklou, imitující skladebné vzory těžkých krytin (efekt bobrovky).
- Stavby a prvky výrazné barevnosti.
- Je nevhodné schematicky implementovat do venkovských sídel prvky standardně používané v městském prostředí.

Strunkvice nad Blanicí, autobusová zastávka, City Upgrade

Lavička, NATURLIVING, s.r.o.

Autobusová zastávka Vrin, Švýcarsko, GION CAMINADA

4.7. MĚSTSKÁ ZÁSTAVBA

Vzhledem k charakteru území CHKO Šumava se tato práce zabývá především urbanismem a architekturou venkova. V prostoru CHKO či na jeho okraji se však nachází však i několik měst a městysů.

Města mají svá urbanistická i architektonická specifika a není možné je v rozsahu tohoto manuálu obsáhnout. Jejich okrajové části se však svou strukturou výrazně neliší od rozvojových ploch venkovských sídel, kde až na výjimky převažuje novodobá zástavba. Na výstavbu v okrajových partiích měst lze proto uplatnit pravidla formulovaná pro **stupeň 3** ochrany hodnot sídel. Výjimkou jsou pouze kompaktní celky lidové architektury (VPZ *Volary* a *Stachy*) – stavební aktivita v jejich prostoru či v ochranném pásmu však podléhá rozhodnutí státních orgánů památkové péče. Přesto je nezbytné formulovat alespoň základní pravidla pro stavební aktivity v území, zejména ty, které se dotýkají příměstské krajiny.

DOPORUČENÉ:

- Ve městech je důležité přednostně zaplňovat místa po zaniklé zástavbě a přirozené proluky v sídle, teprve pak je možno citlivě překračovat hranici zastavěného území.
- Přirozeně je možno sídlo rozvíjet podél stávajících komunikací v okrajových částech měst.
- Není vhodné navrhovat rozvojové plochy v lokalitách pohledově exponovaných a významných z hlediska krajinné kompozice a krajinných hodnot.

Jádra měst a městysů a struktur se zástavbou městského typu:

- Novostavby musí respektovat výškovou hladinu navazující zástavby s maximální odchylkou **50 cm** v úrovni okapové linie, sklon střech orientovaných do veřejného prostoru a orientaci štítů.
- V zapojené zástavbě (náměstí, řadové uliční fronty) je důležité respektovat horizontální dělící prvky domů (hlavní římsa, dělící římsy mezi podlažími), a převažující charakter fasád (materiál, barevnost).
- Velmi důležité je vhodným způsobem kultivovat veřejná prostranství měst – nenápadnou, ale promyšlenou úpravou náměstí a ostatních veřejných prostor, respektem k venkovskému charakteru okrajových částí měst (zřizování jednoruhových obousměrných komunikací, místních komunikací bez chodníků, zřizování obytných zón apod.).

Okrajové části měst a městysů:

- Pro okrajové části měst a městysů platí pravidla formulovaná pro **stupeň 3** ochrany hodnot (základní míra ochrany) – viz Arch. část, kapitola 4.2.3., str. 93.
- Nová zástavba musí respektovat obvyklou podlažnost a výškovou hladinu v sídle či jeho části (v okrajových partiích městských struktur se až na výjimky jedná o zástavbu jednopodlažní - 1 np).
- Při návrhu je třeba dodržet stavební čáru navazující zástavby, stejně jako orientaci štítů, je-li jednoznačná.
- Navrhovaná forma by měla být vždy jednoduchá, s obdélným půdorysem, prostou sedlovou střechou a citlivě provedenými detaily.
- Je nezbytné dodržet doporučovanou barevnost – dřevěné konstrukce v odstínech studené hnědé, nátěry omítek bílé, případně jemné pastelové odstíny teplých barev (okry), střecha v odstínech středně až tmavě šedé, vždy matné, s výjimkou železné Rudy mohou být odstíny i terakotové.

NEVHODNÉ:

Jádra měst a městysů a struktur se zástavbou městského typu:

- Nelze překračovat obvyklou podlažnost – výjimku tvoří pouze stavby občanské vybavenosti, jejichž výška je podmíněna využitím (hasičská zbrojnice, kaple aj.).
- Výška okapové linie odchylovající se více než 50 cm do navazující zástavby.
- Výrazná barevnost střešní krytiny a fasád, krytiny lesklé.

Okrajové části měst a městysů:

- Podlažnost překračující výškovou hladinu zástavby.
- Stavby čtvercového půdorysu, či se mu blížící se stanovou střechou – tzv. typ „bungalov“.
- Intenzivní barevnost fasád i střechy, krytina lesklá.

5. PŘÍKLADY NOVOSTAVEB A REKONSTRUKCÍ VE VENKOVSKÉM PROSTORU

Rekreační dvojdom, Kvilda

TŘIARCHITEKTI

- Stavba integrující do jedné hmoty dvě samostatné obytné jednotky.
- Velmi podařený příklad soudobého stavitelství ve venkovské krajině Šumavy, kultivovaný v objemu i jednotlivostech.
- Stavba umístěná v odtržené poloze od původní urbanistické struktury se však podílí na neudržitelném územním rozvoji sídla.

Rodinné domy, Dubí

Ing. arch. Alena Šrámková

- Stavba respektující historické formy včetně přesazené střechy kryjící zápraží, velmi vkusného soudobého rukopisu.
- Stavba však rovněž vznikla na historicky nezastavěném území, ve volné krajině, mimo komunikační strukturu blízkého sídla.

Rodinné domy, Nové Městečko

A.LT ARCHITEKTI

- Stavba využívající moderní architektonické tvarosloví, objemem však respektující původní formy.
- Příklad ideální práce s náročným terénem.

Turistické centrum Olšina

Ing. arch. David Kudla/Arch.Design, s.r.o

- Formálně jednoduchá a velmi estetická stavba občanské vybavenosti.
- Vhodně použitý materiál – dřevo, zatravněná střecha.

Usedlost, Smrčná, JČ

Stempel & Tesar

- Vkusný příklad soudobé architektury v prostředí jihočeské vesnice.
- Velmi estetická reflexe siluety původních usedlostí, omítaných čistých štítů prolomených minimem konstrukčních otvorů.

Roubený dům, Prášily

- Příklad konstrukčně čistě provedené stavby roubené tradiční technologií.
- V tomto případě však nelze pominout fakt, že objekt stojí na místě památkově chráněné, protiprávně zlikvidované barokní roubené stavby. Budova deklarovaná jako kopie historického domu, se od původních proporcí odchyluje jak zvýšeným přízemím, uspořádáním oken, tak zejména polohou vstupu blízko nároží. Jedná se tedy o obnovu formální, podřízenou investičnímu záměru.

Rodinný dům, NP Šumava

- Příklad stavby vybudované podle tradičních vzorů.
- Kultivované použití materiálů, čistoty konstrukčních řešení i jisté nadsázky v barevnosti.
- Jeden z mála zdařilých novodobých příkladů stavby s krytou pavlačí.
- Sporné je vybudování střešní věžičky, příliš výrazná je rozevlátá křivka vikýřů.

Rodinný dům, Pernek

- Současná stavba klasické formy, velmi dobře proporčně řešená jak v objemu, tak v uspořádání štítu.
- Citlivé provedení plastických prvků omítky, architektonických detailů (ukončení střechy ve štítě) a barevnosti.
- Stavba stojí na konci návesního prostoru v bezprostředním kontextu uzavřených dvoupodlažních dvorců. Parcela nebyla historicky nikdy zastavěna, a jednopodlažní zástavba se v této části ojediněle vyskytovala, obecně je však v jádrech formovaných sídel nevhodné odklánět se při navrhování nových budov od převažující podlažnosti.

Příklad velmi necitlivé úpravy historické stavby Pošumaví, která stírá měkkost historické formy.

- Nepravé roubení přízemí.
- Příliš „tvrdé“ provedení výdřevy štítu.
- Zcela nevhodná krytina z plechových profilovaných šablon, lesklá a příliš světlá.
- Výrazné oplechování štítových hran a komína.

Stavba v horské části Šumavy, objemem ani architektonickými detaily nerespektující charakter lidového stavitelství.

- Půdorys blížící se čtverci.
- Členitá střecha, výrazné vikýře.
- Prolamovaná fasáda.

Stavba vybudovaná ve volné krajině sice zachovává podlažnost v blízkém sídle, jinak ale prostoru nepřiměřeně dominuje.

- Monumentální objem.
- Členitý půdorys.
- Roztříštěná hmota střechy – velký přesah konstrukce, kombinace valby, polovalby, liniové pultové vikýře přecházející mezi střešními rovinami.

Budova velmi pohledově exponovaná, která se ke svému okolí chová dosti bezohledně.

- Mohutná terénní navážka zvyšující monumentalitu stavby.
- Výrazné přesahy střechy.
- Krátká polovalba malého sklonu.
- Architektonické detaily tříštící celkový dojem – chaotické rozvržení oken a dveří, balkon, kontrastní solární panely.
- Nevhodná barevnost.

Důkaz dosud nepřekonané obliby srubových staveb v kanadském stylu.

- Masivní kulatina s přesahem zhlaví trámů.
- Výrazný přesah střechy.
- Vchod ze štítu.
- Nevhodná barevnost.

6. KAPACITNÍ REKREAČNÍ AREÁLY

Jak již bylo zmíněno, vztahuje se tento materiál prioritně k venkovské krajině Šumavy, která stále nese stopy hospodaření a života původních obyvatel. Řada lokalit se však za uplynulých 70 let proměnila způsobem, který jemné měřítko sídel v krajině zcela setřel, a novou výstavbu tak není zcela možné obsáhnout pravidly formulovanými v tomto dokumentu. Jedná se zejména o rekreační areály na Železnorudsku (*Železná Ruda, Špičák*), Stašsku (*Zadov*) a Lipensku (v. n. *Lipno*, levobřežní pás sídel mezi *Horní Planou, Černou v Pošumaví a Frymburkem*). I tyto celky však leží na území CHKO, není tedy možné je zcela vydělit ze zorného pole této práce.

Rozpínající se rekreační výstavbě je nezbytné vytvořit určité hranice a vnitřní prostor dotčených sídel dále kultivovat tak, aby se udržely alespoň ty hodnoty, které stavebnímu rozvoji odolaly, a devastace sídelní krajiny dále nepokračovala. Následující text představuje základní pravidla, která by se měla stát osnovou budoucí výstavby v těchto územích.

DOPORUČENÉ:

- Pro rozsáhlejší rozvojová území je žádoucí zpracovat územní studii jako podklad pro zpracování územního plánu či jeho změny.
- Kapacitní výstavbu je důležité dělit do soudržných menších skupin vytvářejících kvalitní veřejný prostor.
- Návrhy větších celků rekreační zástavby je ideálně vhodné řešit formou architektonické soutěže (nejlépe za jednotně stanovených rámcových podmínek).
- K existujícím městským jádrům a souborům městského typu je nezbytné přistupovat individuálně, s ohledem na stávající zástavbu. Případné novostavby je důležité do celku citlivě včlenit tak, aby se posilovala soudržnost struktury.
- Vizualně výrazné hmoty zjemnit výdřevou obvodového pláště.
- Přirozené umístění staveb do svažitého terénu – bez navážek a výrazných opěrných zdí.

– Podlažnost, objem staveb

- Maximální podlažnost – **2 np**, s výjimkou částí městského typu, kde je třeba vycházet z výškové hladiny stávající zástavby a dále ji nepřekračovat.
- Dvoupodlažní zástavba by měla být budována pouze mimo výrazné pohledové expozice a nevytvářet výrazné optické bariéry v krajině.
- Střecha prostá sedlová, sklon **35°–45°**.
- Ploché zastřešení, včetně případného zatravnění, je možno realizovat na přízemních (1 np) vedlejších hmotách a přístavbách k hlavnímu objemu zástavby. Střechy by však měly být pohledově potlačeny tak, aby stavbě a sídelnímu celku nedominovaly.

– Vnější plášť, barevnost

- Je žádoucí vizuálně sjednotit novou zástavbu podobnou barevnou tonalitou materiálů (omítané konstrukce, výdřeva, střešní krytina) – pro tento účel je ideální vytvořit obecně platný regulativ barevnosti daný vyhláškou.
- Související celky nové rekreační zástavby je žádoucí navrhovat v jednotném architektonickém stylu (objem, podoba vnějšího pláště, materiály, barevnost).
- Doporučená barevnost:
 - Barva dřeva tlumená, studené odstíny hnědé, černohnědé či přirozeně oxidované.
 - Omítané konstrukce – lomená bílá.
 - Krytina – středně až tmavě šedá, matná.

– Veřejná prostranství

- Je důležité nevytvářet veřejná prostranství městského charakteru, tj. navrhovat úpravu komunikací bez obrubníků, bez výrazného optického oddělení pěších a poježděných ploch, s maximálním podílem zpevněných ploch umožňujících vsak dešťové vody.
- Komunikace je nezbytné udržet v minimálních profilech, v bezchodníkové úpravě, zřizovat obytné zóny, či komunikace obousměrně jednopruhové s výhybnami.
- Zpevnění komunikací musí být vizuálně nevýrazné, v případě skládaných povrchů z prvků stejné barevnosti.

NEVHODNÉ:

- Zástavba vyšší než 2 np (kromě jádrových částí s vyšší hladinou zástavby).
- Neadekvátní dominanty v jádrech městského typu, tříšticí celkovou siluetu sídla.
- Soubory staveb vytvářející vizuální bariéry v krajině.
- Zástavba architektonicky roztříštěná, nesourodá.
- Ploché střechy na hlavních objemech staveb.

- V ojedinělých případech, kdy je výstavba navrhována na již existujících zastavitelných plochách ve vizuálně zcela nevhodných pozicích (volná levobřežní krajina mezi Horní Planou a Frymburkem), je v rámci případového hodnocení možno podmíněčně prověřit alternativní způsob zastřešení, které může potlačit negativní účinek obvyklého hmotového řešení stavby (plochá střecha s využitím částečného zapuštění do terénu apod.) Každý takový návrh je nezbytné posuzovat individuálně z hlediska všech požadavků Správy CHKO Šumava.
- Členité střechy, střechy stanové (zastřešení rodinných domů typu „bungalov“).
- Nevhodné prvky, materiály a barevnost:
 - Lesklá a příliš světlá střešní krytina.
 - Souvislé prosklené plochy na fasádách, ve štítech a střešní krajině.
 - Intenzivní odstíny výrazně se odchyľující od tradiční barevnosti.
 - Zpevnění komunikací z tvarovaných betonových prvků, či z prvků více barev.
- Městský charakter veřejných prostranství – naddimenzované profily komunikací, rozsáhlé zpevněné plochy zabraňující vsaku dešťové vody.

ZÁKLADNÍ PRINCIPY VENKOVSKÉ ZÁSTAVBY

V předcházejících kapitolách byly poměrně podrobně popsány doporučené zásady pro stavební činnost v dotčeném území, při jejichž respektování by nemělo docházet k dalším nevhodným intervencím do prostoru venkovských sídel a krajiny. V obecné rovině lze z předchozího textu vyzdvihnout několik hlavních pravidel či principů, které jsou pro výstavbu ve venkovském prostředí zásadní. Tyto principy nejsou nikterak nové či převratné, jsou naopak dlouhodobě známy, a mezi odborníky zabývajícími se venkovským prostředím na nich víceméně panuje shoda (srov. např. *Škabrada 1999*, kap. Základy slušného chování nové stavby na české vesnici). Ve stavební praxi ve venkovských sídlech se na ně však stále velmi málo dbá, a to i ve velkoplošně chráněných územích se zvýšenou ochranou krajinného rázu. Specifika a hodnoty venkovského prostředí jsou tak narušovány schematickým přebíráním trendů příměstské nízkopodlažní zástavby, které v kombinaci s tradiční zástavbou působí ve venkovské krajině zvláště bizarně a nesourodě.

Mezi základní a nejdůležitější principy pro výstavbu ve venkovském prostředí patří:

- Je zcela nežádoucí budovat ve volné, dříve nezastavěné krajině samostatně stojící stavby a stavebně navazovat na izolované objekty v krajině (samoty). Při návrhu nových rozvojových ploch pro bydlení je vždy neakceptovatelná plošná zástavba kobercového typu.
- Při navrhování zastavitelných a rozvojových ploch v sídlech je v rámci každého územního plánu nezbytné respektovat historický urbanistický typ enklávy spolu s charakteristickou parcelací pozemků, a sídla rozvíjet postupně a přiměřeně k jejich velikosti (v řádu jednotek procent ze zastavěného území ročně). Důležité je rovněž respektovat typické uspořádání pozemků (komunikace – dům – zahrada) a oplocením nevytvářet souvislé pohledové či robustní bariéry (zejména betonové ploty), omezující plynulý přechod mezi obecním a soukromým.
- U soustředěných sídel je důležité nejprve doplňovat sídelní jádro, teprve pak je možné překročit hranici intravilánu a rozvíjet sídlo ideálně podél existujících komunikací (výrazné obdélné pozemky s kratší stranou přimknuté ke komunikaci).
- V případě rozptýleného osídlení (sídla s rozptýlenou zástavbou) je rozhodující nezahušťovat sídelní strukturu.
- Při rekonstrukcích dochovaných staveb je vždy žádoucí zachovat co nejvíce původních znaků venkovské architektury, zejm. jejich dispozice, objemové a materiálové řešení a autentické architektonické detaily.
- U architektonických návrhů novostaveb je především nezbytné respektovat:
 - Charakter související historické zástavby.
 - Typické umístění stavby na pozemku, (tj. u komunikace).
 - Stavební čáru navazujících budov (u formovaných sídel).
 - Jednoduchý obdélný půdorys s výraznou delší stranou, popř. s kolmým ramenem a vstupem z delší strany. (u novostaveb v návěsním prostoru je však vždy třeba dodržet typické objemové řešení tradiční zástavby).
 - Přirozené usazení stavby do rostlého terénu bez terénních navážek a odkopů.
 - Převažující výškovou hladinu zástavby.
 - Charakteristické uspořádání střešních rovin – jednoduchá sedlová střecha klasického sklonu bez historizujících konstrukcí.
 - Střídmé provedení konstrukcí a architektonických prvků (fasády, střecha, výplně stavebních otvorů).
 - Tradiční materiálové a barevné řešení obvodového pláště.
 - Neakceptovatelnost výrazně cizorodých architektonických řešení (zejména sruby z nehraněné kulatiny a příměstské domy s nízkou stanovou střechou – typ „bungalov“).
- Při úpravách veřejného prostoru venkovských sídel, zvláště centrálních částí, je nezbytné se vyhnout městskému designu parteru, s inženýrským řešením dopravních profilů a architektonických detailů. Je nutné volit citlivá a střídmá řešení, respektující prostý kontext intravilánu malých sídel a navazující krajiny.

V případě, že se navrhovaná stavba od těchto základních principů jakkoli odkloní, měla by být individuálně posouzena. Z tohoto případového hodnocení vyplyne, zda je záměr pro dané sídlo přínosný či alespoň akceptovatelný, případně zda se jedná pouze o individualistický počín bez vazby na krajinný kontext, zbytečně rozrušující celistvý obraz venkovského sídla.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

Publikace:

- BALATKA, B.; KALVODA, Jan. 2006. Geomorfologické členění reliéfu Čech. Praha: Kartografie Praha. 78 s. ISBN 80-7011-913-6
- BAŠE, M., 2006. *Struktura vesnického osídlení. In Krajinný ráz a východiska jeho hodnocení.* Praha: ČVUT. pp. 95–105, ISBN 80-903206-2-7
- ČERNÝ, V.; 2017. TLAMSOVÁ, Hanka. Stašské královácké rody jako badatelský problém. Literatura, prameny a překážky. *Genealogické a heraldické listy*. roč. 37, čís. 4, s. 34–40.
- FENCL, P. 2003. *Šumava: příroda, historie, život.* Praha: Baset. ISBN 80-7340-021-9. Kapitola Lidová architektura, s. 525.
- FOŘT K. a kol., 2016, *Šumavští rodáci vzpomínají*. Líbeznice: Víkend. 208 s., ISBN: 978-80-7433-166-4
- FOŘT K. a kol., 2017, *Šumavští rodáci vzpomínají 2*. Líbeznice: Víkend. 224 s., ISBN: 978-80-7433-201-2
- FOŘT K. a kol., 2018, *Šumavští rodáci vzpomínají 3*. Líbeznice: Víkend. 224 s., ISBN: 978-80-7433-224-1
- FOŘT K. a kol., 2019, *Šumavští rodáci vzpomínají 4*. Líbeznice: Víkend. 224 s., ISBN: 978-80-7433-246-3
- FOŘT K. a kol., 2021, *Šumavští rodáci vzpomínají 5*. Líbeznice: Víkend. 176 s., ISBN: 978-80-7433-326-2
- FROLEC, V.; VAŘEKA J., 1983. *Lidová architektura*, SNTL, Praha: SNTL. 360 s. ISBN: AS93006
- KINTZL E., FISCHER J., 2017, *Zmizelá Šumava 1*. Zlín: Kniha Zlín. 160 s., ISBN: 978-80-7473-390-1
- KINTZL E., FISCHER J., 2019, *Zmizelá Šumava 2*. Zlín: Kniha Zlín. 168 s., ISBN: 978-80-747-3902-6
- KINTZL E., FISCHER J., 2020, *Zmizelá Šumava 3*. Zlín: Kniha Zlín. 168 s., ISBN: 978-80-7662-062-9
- KMOŠEK J. a kol., 2016. *Prezentace a udržitelná péče o památky lidové architektury*. Valašské muzeum v přírodě a Spolek archaických nadšenců, Rožnov pod Radhoštěm / Sebranice. 140 s. ISBN: 978-80-87210-58-1
- KUČA, K. 2011. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, V – Ž (8. díl)*. Praha: Libri. 896 s. ISBN: 978-80-7277-410-4
- KUČA, K., 1996. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, A – G (1. díl)*. Praha: Libri. 874 s. ISBN: 80-85983-13-3
- KUČA, K., 2000. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, H – K (2. díl)*. Praha: Libri. 938 s. ISBN: 80-85983-14-1
- KUČA, K., 2004. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Pro – Sto (6. díl)*. Praha: Libri. 880 s. ISBN: 80-7277-040-3
- KUDRLIČKA V., 2005, *Šumava. Co zmizelo z královského hvozdu*. Praha: Baset. 447 s., ISBN: 80-7340-047-2
- LAKOSIL J., 2014, *Šumava krásná i smrtící v dobových fotografiích a dokumentech*. Praha: Mladá fronta. 300 s., ISBN: 978-80-204-3481-4
- LÁZNÍČKA Z., 1956, *Typy venkovského osídlení v Československu*. Brno: Práce Brněnské základny Československé akademie věd, sešit 3, spis 338, ročník XXVIII.
- LÖW, J. & MÍČAL, I., 2003, *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2003. 552 s. ISBN 80-86386-27-9
- LÖW, J., ZIMOVA E., DOHNAL T., HUBENÝ P., JABLONSKÁ L., NOVÁK J., 2011, *Krajina Národního parku Šumava*. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, 2011. 176 s. ISBN 978-80-87257-21-0
- MAUR, E., 2006. *Paměť hor. Šumava, Říp, Blaník, Hostýn, Radhošť*. Praha: Havran. 375 s. ISBN 80-86515-60-5. S. 198–204.
- PEŠTA, J., 2004. *Encyklopedie českých vesnic, díl II., Jižní Čechy*, Praha: Libri. 590 s., ISBN: 80-7277-149-3
- PEŠTA, J., 2005. *Encyklopedie českých vesnic, díl III., Západní Čechy*, Praha: Libri. 590 s., ISBN: 80-7277-150-7
- ROUČKA Z., 2004, *Předválečnou Šumavou*. Plzeň: ZR & T. 236 s., ISBN: 978-80-239-2498-2
- ROUČKA Z., 2006, *Předválečnou Šumavou*. Plzeň: ZR & T. 244 s., ISBN: 80-239-6953-6
- ROUČKA Z., 2015, *Šumavou Karla Klostermanna*. Praha: Tempo. 252 s., ISBN: 978-80-904128-3-5
- SÝKORA J., 2006. *Vliv struktury venkovských sídel a jejich architektury na krajinný ráz*. In *Krajinný ráz a východiska jeho hodnocení*. Praha: ČVUT. pp. 95–105, ISBN 80-903206-2-7.
- SÝKORA, J., 1998. *Venkovský prostor, 1. díl – Historický vývoj vesnice a krajiny*. Praha: Vydavatelství ČVUT. 62 s., ISBN: 80-01-01826-1
- SÝKORA, J., 1998. *Venkovský prostor, 2. díl – Územní plánování vesnice a krajiny*. Praha: Vydavatelství ČVUT. 62 s., ISBN: 80-01-01810-5
- ŠKABRADA J., 1996. *Lidová architektura*. Praha: ČVUT. 173 pp. ISBN 80-01-01435-5. AS93006
- ŠKABRADA, J. a kol., 2021. *Lidová architektura v jižních Čechách*. Brno: SOVAMM. 725 s. ISBN: 978-80-907440-2-8
- ŠKABRADA, J., 2005. *Lidové stavby. Architektura českého venkova*. Praha: Argo. 248 s., ISBN: 80-7203-082-5
- VODĚRA S.; ŠKABRADA J., 1986. *Jihočeská lidová architektura*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství. 235 s.

Legislativní předpisy:

- Norma ČSN 73 6110 Z1 - *Projektování místních komunikací*, Praha: Vydavatelství UNM, 2010
- Usnesení vlády č. 22. 2015. *Politika architektury a stavební kultury České republiky*
- Zákon č. 114/1992 Sb., *o ochraně přírody a krajiny*, v platném znění
- Zákon č. 183/2006 Sb., *o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*, v platném znění
- Zákon č. 20/1987 Sb., *o státní památkové péči*, v platném znění
- Zákon č. 22/1958 Sb., *o kulturních památkách*

Projekty, studie:

- FA ČVUT, kol. autorů, 2008. *Územní studie Šumava*.
- Řešitel: Löw J., Jablonská L., Dohnal T., Novák J.: Zachování Krajiného rázu NP a CHKO Šumava.

Elektronické informační zdroje:

– Mapové portály:

- Archivní letecká mapa '15, '12, '06, '03, *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz>
- ČÚZK, [2021], Dostupné z: www.cuzk.cz
- Historická mapa. (z 19. století), *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/19stoleti>
- Indikační skici – Čechy (Národní archiv), *Archiv* [online]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Letecká mapa (ortofotomapa), *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/letecka>
- Mapové výstupy | CENIA. *CENIA, česká informační agentura životního prostředí* [online]. Copyright © 2022 CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/mapove-vystupy-2/>
- Mapy Google. *Google* [online]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/>
- Originální mapy stabilního katastru 1 : 2 880 – Čechy, *Archiv* [online]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Panorama, *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz>
- Speciální mapy 1 : 75 000 třetího vojenského mapování, *Archiv* [online]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Street View, *Google* [online]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/>
- Šumava Net [online]. ŠumavaNet.CZ. Dostupné z: <http://SumavaNet.cz>
- Topografické sekce 1 : 25 000 třetího vojenského mapování, *Archiv* [online]. [online]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>
- Turistická mapa, *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka>
- Základní mapa, *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: <https://mapy.cz>

– Stránky obcí:

- Frymburk, *oficiální stránky města* [online]. Město Kašperské Hory. [Cit. 08. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.frymburk.info/>
- Hartmanice, *oficiální stránky města* [online]. Město Hartmanice [Cit. 07. 03. 2021]. Dostupné z: <http://www.muheartmanice.cz/>
- Horní Planá, *oficiální stránky města* [online]. Město Horní Planá [Cit. 06. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.horniplana.cz/>
- Kašperské Hory, *oficiální stránky města* [online]. Město Kašperské Hory. [Cit. 08. 03. 2021]. Dostupné z: <https://www.kasphory.cz/>
- Město Rejštejn, *oficiální stránky města* [online]. MÚ Rejštejn, ŠumavaNet.CZ [Cit. 30. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.sumavanet.cz/rejstejn/fr.asp?tab=snet&id=2953&burl=&pt=HS>
- Volary, *oficiální stránky města Volary, 2021* [online]. [Cit. 5. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.mestovolary.cz/>
- Železná Ruda, *oficiální stránky města* [online]. ŠumavaNet.CZ, MÚ Železná Ruda [Cit. 6.10.2021]. Dostupné z: <https://www.zelezna-ruda.cz/zeleznaruda/>

– **Ostatní elektronické zdroje:**

- ČÁSLAVSKÝ K., VANTUCH P. Hledání ztraceného času – Vltava v obrazech, 1. - 13. díl [DVD]. Praha, Česká televize, 2001
- Design Guide. Exmoor National Park [online]. Dostupné z: <https://www.exmoor-nationalpark.gov.uk/planning/planning-policy/design-guide>
- Design Guide. New Forest National Park Authority [online]. Copyright © [cit. 07. 05. 2022]. Dostupné z: <https://www.newforestnpa.gov.uk/app/uploads/2022/01/Adopted-National-Park-Design-Guide-SPD-January-2022.pdf>
- Digitální atlas zaniklých krajín – O atlasu. *Zaniklé krajiny – Úvod* [online]. Copyright © Zaniklé krajiny 2021. Dostupné z: <http://www.zaniklekrajiny.cz/atlas/>
- Dolní Vltavice žije! *Dolní Vltavice žije!* [online]. Copyright © 2019 Dolní Vltavice žije, z.s., Katedra aplikované geoinformatiky a kartografie, PřF UK [cit. 07. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.dolnivltavicezije.cz/>
- Historické fotografie. *Historické fotografie* [online]. Dostupné z: <http://www.fotohistorie.cz/>
- Králováci – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lov%C3%A1ci>
- Národní park Šumava | Správa parku a chráněné krajinné oblasti. *Národní park Šumava | Správa parku a chráněné krajinné oblasti* [online]. Copyright © 2008. Dostupné z: <https://www.npsumava.cz/>
- Šumava a Pošumaví na starých fotografiích a pohlednicích [online]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/pohlednicesumava>
- Šumava na starých pohlednicích [online]. Dostupné z: <https://www.stara-sumava.cz/>
- Šumava. *Na cestě* [online]. Česká televize, 2007 [cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185966822-na-cestech/207562260130006/>
- Zaniklé obce a objekty [online]. © 2005–2019 zanikleobce.cz. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/>

Obrazový doprovod:

– **Grafická schémata a kresby:**

- Laura Jablonská

– **Fotografie:**

- Laura Jablonská, Tomáš Dohnal
- str. 24 (obr. 5), str. 70 (obr. 62), str. 75 (obr. 102), str. 76 (obr. 110), str. 78 (obr. 129), str. 102 (*rekreační dvojčům, Kvilda*) foto: Tomáš Rasl
- str. 24 (obr. 6), foto: Peter Fabo
- str. 30 (obr. 2a, 2b), foto: Barbora Weinzettlová, Jiří Weinzettl – atelier 111architekti
- str. 70 (obr. 61), foto: Majo Architekti
- str. 99, *kaple, Andelsbuch*, foto: Adolf Bereuter
- str. 99, *kaple, Wirmboden*: foto: Hanspeter Schiess & Andreas Cukrowicz
- str. 100, *autobusová zastávka, Vrin*, foto: Mariana Siracusa
- str. 100, *lavička, Naturliving*, foto: Naturliving, s.r.o.
- str. 100, *autobusová zastávka, Strunkovice nad Blaníci*, foto: City upgrade
- str. 102, *rodinné domy, Dubí*, foto: Dagmar Karasová
- str. 102, *rodinné domy, Nové Městečko*, foto: A.LT Architekti
- str. 102, *usedlost, Smrčná*, foto: Fotes

– **Historické, současné ortofoto:**

- <https://www.cenia.cz/>

– **Historické pohlednice:**

- archiv autorů

